

Marksist Bakış

Bütün Dünyanın İşçileri Birleşin!

Yıl: 4- Sayı: 17

Fiyatı: 2 YTL

Kapitalizm Çürürken Marksizm Parlıyor

ZAFER SÜREKLİ DEVİRİM HAREKETİYLE GELECEK

- * Krizdeki Kapitalizm Olanaklar Sunuyor, Kullanmak Elimizde!
- * Geçmişten Günümüze Türkiye Devrimci Geleneği-III
- * Küba Devrimi ve Che Guevara
- * Türkiye'de Büyük Sermaye'nin Gelişimi-II

www.bolsevik.org

TEMEL İLKELERİMİZ

Ya Barbarlık Ya Sosyalizm: Tüm toplumsal ve ekonomik hayatın bir avuç kapitalistin çıkarları doğrultusunda şekillendiği kapitalist sistem varlığını, ancak savaşlarla sürdürmektedir. İşsizlik, açlık, yoksulluk, savaşlar ve doğanın tahribatının sorumlusu kapitalizm ve onun içkin özellikleri olan kar hırsı ve rekabettir. Kapitalizmde bütün zenginliği işçiler yaratır. Bu zenginliğin çoğunluğun ihtiyaçları için kullanılabilmesi ancak işçi sınıfının kolektif olarak bütün zenginliğe, üretim araçlarına el koymasıyla, üretimi ve dağıtımı kontrol etmesiyle yani proletarya diktatörlüğü ile mümkündür.

Aşağıdan Sosyalizm: Sosyalizm, ancak tüm ezilenlerin ve yoksulların desteğini alarak onlara öncülük eden işçi sınıfının kitlesel, doğrudan, militan mücadelesiyle; işçi sınıfının kendi eylemleriyle mümkündür. Sosyalizm, küçük bir azınlığın kendini kitleler yerine ikame etmesiyle kurulamaz. Sosyalizm ancak işçi konseyleri aracılığıyla aşağıdan yukarıya örgütlenen bir işçi iktidarı ile gerçekleştirilebilir. Bunun dışındaki kestirmeci, maceracı, tepeden inme her yol kaçınılmaz olarak bir azınlık iktidarıyla, kapitalizmle sonuçlanır. Marks'ın dediği gibi işçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacaktır.

Sosyal Devrim: Bu düzenin kurumları işçi sınıfına karşı kapitalistleri korumak için vardır. Bu kurumlar işçi sınıfı tarafından ele geçirilip kullanılmaz. Mevcut sistem iyileştirmeler yapılarak, yani reformlarla düzeltilemez. Sosyalizm parlamento aracılığıyla gerçekleşemez. Bir sosyal devrim zorunludur.

Yurtseverlik değil Enternasyonalizm: Bütün dünya işçileri kardeşler. İşçilerin vatani yoktur. Küresel bir sistem olan kapitalizmin tarihin çöp tenekesine atılabilmesi için işçi sınıfının uluslararası birliği zorunludur. Marks bu yüzden bütün dünyanın işçileri birleşen çağrısı yapmıştır. Ulus içindeki bütün sınıfsal ayrımları perdeleyen yurtsever ideoloji ise işçi sınıfını uluslararası düzeyde böler, bize kapitalizmin çizdiği ulusal sınırları benimsememizi öğütler. Özünde işçi sınıfını mevcut sisteme eklemlen bu ideoloji yönetici sınıfların en büyük silahıdır.

Tek Ülkede Sosyalizm Mümkün Değildir: Kapitalizm dünya ölçeğinde bir sistemdir. Bunun alternatifi olan sosyalizm de ancak dünya ölçeğinde gerçekleşebilir. Tek ülkede sosyalizmin olamayacağını görmek için Marksist olmaya bile gerek yoktur. Dolayısıyla herhangi bir ülkede gerçekleşebilecek başarılı bir devrimin kaderi (dolayısıyla tüm insanlığın kaderi), devrimin diğer ülkelere sıçramasına bağlıdır. Bu mümkündür, çünkü kapitalizmin krizleri küresel, devrimler seridir.

Ulusal Sorun: Devrimci Marksistler ezilen halkların kendi kaderini tayin hakkını savunur, ezilen halkın politik temsilcisine ulusal sorunla ilgili konularda devlet karşısında koşulsuz eleştirel destek verir. Devrimci Marksistler her türlü etnik ve dini azınlığın üzerindeki baskılara karşı çıkar, onların örgütlenme hakkını savunur.

Cinsiyetçilik: Yaşadığımız sistem kadınları ezmektedir. Kapitalizm, kadınları işyerinde ucuz iş gücü olarak, aile içinde ise yeni kuşak işçi sınıfının bedavaya yetiştirilmesinde ve ev işlerinin bedava halledilmesinde kullanmaktadır. Bu durum kadınların hayatın her alanında geri planda kalıp ezilmesine yol açmaktadır. Devrimci Marksistler her yerde cinsiyetçiliğe karşı mücadele edip, kadınların her alandaki eşitliğini savunurlar. Devrimci Marksistler insanların cinsel tercihleri nedenleriyle ezilmelerine, eşcinsellerin aşağılanmasına karşı mücadele ederler.

Devrimci Parti: İşçi sınıfının kendiliğinden mücadelelerinin bir işçi devletiyle sonuçlanabilmesi için devrimci parti zorunludur. Bu parti işçi sınıfının en ileri devrimci unsurlarını bünyesinde toplar, onların sınıf içerisindeki dağılık etkisini merkezileştirir, onları koordine eder ve aktif siyasi hayata ve sınıf mücadelesine müdahale eder. Bu parti tüm işçi sınıfına öğretir ve ondan öğrenir. İşçi sınıfı içinde kök salmış, kitlesel bir devrimci işçi partisinin sınıf mücadelesinin kritik anlarında ve özellikle devrimci durumlarda var olması devrimin başarıya ulaşması için çok hayati bir durumdur, bu yüzden böyle bir partiyi inşa etmek ertelenemeyecek bir görevdir.

Devrimci Görev: Bu ilkelere katılan herkesi Marksist Bakış Dergisi faaliyetlerini büyültmeye çağırıyoruz..

İçindekiler

Krizdeki Kapitalizm Tarihsel Olanaklar Sunuyor, Kullanmak Elimizde!	2
Bir Kez Daha İlkesizliklerle Dolu Reformist Seçim İttifakı	7
Geçmişten Günümüze Türkiye Devrimci Geleneği-III	12
Küba Devrimi ve Che Guevara	20
Türkiye Büyük Sermaye Sınıfının Gelişimi-II	26
Chavez'in Referandum Zaferi	32
A.Ü. Yemekhane İşçilerinin Mücadele Dersleri	36

MARKSİST BAKIŞ

Üç Aylık Politik Dergi

Yıl: 4 Sayı: 17 Mart 2009

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ayşe Şensöz

Yayın İdare Adresi: Kocatepe Mah. Selanik Cad. No: 23/17

Kızılay/ANKARA Tel: 0 312 480 95 60

Baskı: Yön Matbaacılık - Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi B Blok

1.Kat No: 366 Topkapı, İstanbul Tel: 0-212-544 66 34

Yayın Türü: Yaygın süreli, üç aylık

İletişim İçin:

E-mail: marksistbakis@yahoo.com

Büro-Adres: Kocatepe Mah. Selanik Cad. No: 23/17

Kızılay/ANKARA

KRİZDEKİ KAPİTALİZM TARİHSEL OLANAKLAR SUNUYOR KULLANMAK ELİMİZDE!

Kriz, kapitalist sistemin çelişkilerini, çürümüşlüğüne ortaya seriyor. Gün geçtikçe açlığın kemikli ellerini daha çok hisseden kitlelerin dünya çapında toplumsal hoşnutsuzluğu, öfkesi ve eylemlilikleri artıyor.

Bir süredir serbest piyasacı olmayan ekonomistler krizin ikinci aşamasına geçildiğinin analizlerini dillendiriyorlar. Mortgage piyasasında başlayan sıkıntılar, tüketimi desteklemek için yaratılan kredi köpüğünün delinmesiyle birlikte mali piyasaları vuran bir kriz olarak karşımıza çıkmıştı. 2008 yılında mali piyasaları etkisi altına alan kriz, 2009'a girerken tüm ekonomiyi vurmaya başladı. Ekonomistlerin tarifledikleri ikinci aşama, krizin mali aşamasını geride bırakıp üretim ve istihdamı (reel sektörü) etkilemeye başlamasını ve böylece toplumsal etkilerinin uluslararası düzeyde gerçekten hissedilmeye başlanmasını içermekte. JP Morgan'ın küresel imalat sanayisi performansını ölçen PMI (satın alma yönetici endeksi) rekor düzeyde gerileyerek 33.2'ye inmesi, ki yüzde 50 altı daralma anlamına gelmektedir; küresel imalat sanayisi üretimindeki yüzde 15'lik gerileme bu analizleri

doğrular nitelikte. Sistemin üretken kesimi olan dünya mikroçip piyasasını kontrol eden Intel ve geri kalanını üreten AMD'nin satışlarındaki %35 düşüşte paralel bir veri sunmakta.

Krizin geldiği bu nokta merkezden gelen bu dalganın çevreye yayılarak oraları da vurması, daha da etkisini artırması, derinleşmesi ve toplumsal etkilerinin daha da çok hissedilmesiyle kendini gösterecek. Dünya Bankası, kriz nedeniyle 2009 içinde 50 milyon insanın daha yoksulluk sınırının altına düşeceğini söylerken; ILO, 2009 sonuna kadar küresel iş piyasasında 50 milyon kişinin daha işsiz kalacağını belirtilip "sosyal gerilimler yükselebilir" diye uyararak zorunda hissediyor kendisini. Uluslararası Para Fonu(IMF) başkanı ise, küresel ekonominin canlandırılması yönünde önlemler alınmadığı durumda birçok ülkede toplumsal ayaklanmalar çıkabileceği uyarısında bulunuyor.

Serbest piyasacı ekonomistleri ise bir kafa karışıklığı almış gidiyor. Bırakın birbirleriyle çelişmeyi, bir dedikleri diğerini tutmuyor. "Tünelin sonu yakın" diyenlerden "daha en kötüsünü görmedik" diyenlere kadar bir karmaşa hakim burjuva iktisatçılarda. Serbest piyasanın parçası bu ekonomistlerin, krize dışsal nedenler ararken kapitalizme ürettiği içkin krizini anlamamaları kadar doğal ne olabilir. Serbest piyasanın ağır toparlarından eski ABD Merkez Bankası Başkanı Greenspan'ın "Çok şaşırdım, gerçek dünya ideolojime uymadı" demesini de bu çerçevede değerlendirmek gerekiyor.

Burjuva iktisatçılar, kapitalizmin gördüğü en büyük sarsıntı olan 1929 kriziyle eş tuttukları bu krizden çıkış için yeni ekonomi modelleri üretmeyle uğraşadursunlar görüldüğü üzere kapitalizmin kriz yaratan mekanizmalarını anlamaktan acizler. Dünyaya Marksist çerçeveden bakmadan buzdağının görünmeyen yüzünü görmek ve doğru bir analiz yapmak tabii ki imkansız. Bu nedenle emek-değer teorisiyle ekonomiyi inceleyenler kriz geliyor diye uzun süre öncesinden seslerini yükseltirken, burjuva iktisatçılar nal toplamakla meşguller.

Aşırı Üretim Krizi

Kapitalist sistemin temel itkisi, kar ve sermayenin kendini büyütmesi, yani sermaye birikimidir. Sermayenin kendini sürekli büyümesinin yolu ise üretimi sürekli büyütmekten geçer. Ancak sermaye büyümeye devam ederken kitlelerin tüketim gücü aynı şekilde büyümmez. İşte aradaki bu çelişki krizlerin temel nedenidir. Marks bu durumu şöyle özetler: "Bütün gerçek bunalımların son nedeni, daima kapitalist üretimin üretici güçleri sanki yalnız toplumun mutlak tüketim gücü bu güçlerin sınırını teşkil edermişçesine geliştirme çabasına zıt olarak, kitlelerin yoksulluğu ve sınırlı tüketimidir." (Karl Marks, Kapital, Cilt: 3, Bölüm: 30, p. 429) Sermayenin büyüme basıncı sonucunda genişleyen üretim sınırlı tüketim olanaklarına sahip kitlelerce satın alınamaz. Ortaya bir üretim fazlası, aşırı üretim çıkar. Aşırı üretim krizlerinin kaynağı, işte bu fasit dairesidir. Marks'ın deyişiyle "kapitalist üretimin önündeki en büyük engel bizzat kapitalizmin kendisidir."

Yaşanan aşırı üretim krizinin kaynağı, üretimin genişlemesi karşısında kitlelerin sınırlı tüketim gücüdür, ihtiyaç olmaması değil. Diğer bir deyişle, evsiz yüz binlerce insanın varlığına rağmen alıcı

bekleyen yüz binlerce daire bomboş beklemektedir. Çünkü kapitalistler için belirleyici olan insan ihtiyaçları değil, kar elde edilerek o ürünün satılıp satılamamasıdır. Bu nedenle, aşırı üretimden bahsedildiğinde satılabilecek olan-
dan daha fazlasını üretmekten ve satılamayanın elde kalmasından bahsedilmektedir. Aktörlerinin(şirketlerin) re-
kabet içinde ve kar hırsıyla yatırım ve üretim çaplarını kendilerinin belirlediği bu kaotik sistemde satılabilir talebe
uygun üretim yapmak mucizedir. Trafik işaretleri ve kuralların olmadığı yoğun bir trafikte kaza yapmamanın
imkânsız olması gibi. Kapitalist ekonomiye boş yere "tumarhane ekonomisi" denilmiyor!

Aşırı üretim dönemlerinde imalat ve reel sektörde karlı yatırım olanaklarının ortadan kalkmasıyla sermaye
spekülatif sektörlere yüzünü çevirir. Marks, "aşırı üretim dönemlerinde spekülasyon düzenli olarak oluşur.
Spekülasyon aşırı üretim sorununda, geçici piyasa olanakları sağlayarak bir rahatlama yarattırsa da tam da bu
nedenle krizin patlak verme sürecine katılır ve patlamanın şiddetini artırır. Kriz, önce spekülasyon alanında
başlar; ondan sonra üretimi vurur. Yüzeysel bir gözlemciye krizin nedeni, aşırı üretim değil, aşırı spekülasyon
olarak görünür; halbuki bu aşırı üretimin yalnızca bir semptomudur" (The Revolutions of 1848, New York
Vintage, 1974, sf. 285) sözleriyle yaşadığımız süreci anlatır gibidir. Kapital'in ilk cildinde Marks, "parasal krizin
her krizin bir aşaması olduğunu ve krizin özgün biçimiyle karıştırılmaması" konusunda uyarıda bulunmaktadır.

Daha önceki kriz üzerine yazımızda şu tahlilde bulunmuştuk:

"2. dünya savaşı sonrasında bugüne kadarki süreci kabaca iki döneme ayırmak doğru olacaktır. Amerikan kapi-
talist ekonomisi ilk dönemde üretici sanayinin hegemonyasıyla, ikinci dönemde ise
finansal sektörün gitgide artan gücüyle karakterize olmuştu. Bu süreç, bankalar ve
finansal kurumların karlarının giderek daha çok gerçek üretim süreçlerinden ayrıl-
ması ve bu karların gitgide daha karmaşık mali işlemler ve manipülasyonlardan elde
edilmesini içeren bir birikim tarzının gelişimi ve engin kredi dağlarının yaratılması-
na dayanmakta."

2002'den bu yana sürekli artan bir dış finansman talebiyle hareket eden, dünya
ekonomisinin yaklaşık üçte birini üreten ABD'nin, ulusal gelirini yüzde 7 aşan bir dış
açıkla dünyanın en büyük dış borçlanıcısı olması da kredi dağlarının durumuna dair
fikir verse gerek.

ABD, Avrupa ve Uzak Doğu'da aşırı üretimin tüketilmesi için talebi destekleyici
kredi köpüğü süresince kar hırsı içinde rekabetlerinde birikimi artırmaya devam eden
kapitalistler, daha büyük bir atıl kapasite yaratarak krizi derinleştirmekten başka bir
şeye hizmet etmediler. Marks'ın belirttiği gibi, spekülasyonlar geçici rahatlama
sağlasa da sorunu daha da derinleştirmektedir.

Kar ve birikim hırsıyla yönelinen spekülasyonların(kredilerin menkul değere
dönüşmesi gibi) akıldışılığını, Amerika'nın en zenginlerinden banker Warren Buffett
bile kabul etmek zorunda kalmış. "Finansal kitle imha araçları" olarak nitelendirdiği
bu spekülasyonlara bakın nasıl örnek veriyor: "Nebraska'da 2020'de doğacak ikiz-
lerin sayısı üzerinde spekülatif tahmin içeren bir sözleşmeyi kâğıda dökünüz.

İtibarınız varsa, uygun bir fiyatla bu kâğıdı işleme sokabilirsiniz. Türev sözleşmelerinin kapsamı ve çeşitliliği,
insanın hayal gücünün üst sınırlarını zorlamaktadır." Sistemin akıl dışılığı o kadar aşikâr ki saklamak mümkün
değil(aktaran Korkut Boratav).

İçer Dönüş ve Korumacılık

Finansal alan ve dış ticaret yolları kapanan sermaye grupları, korunaklı ulusal pazar sınırları içinde ulus-devletin
mali desteği, piyasayı canlandırıcı kaynakları ve dış rekabetten koruyucu tedbirleri eşliğinde desteklenerek kriz-
den en az hasar ve mümkünse en çok karla çıkmak istedikleri için korumacılık eğilimleri güç kazanmaktadır.
Sermaye, ulusal ekonomiye dönerek iç pazarı koruma, maliyetleri düşürme ve iç pazarda payını genişletmeye
odaklanmış durumda. Her ülke kendi anahtar sanayilerini, mali sektörünü korumak için önlemler alıyor. Yardım
paketleriyle mali olarak şirketler desteklenirken, talebi artırmak için piyasaya kaynak aktarılıyor. Yaratılan talebin
ithalata yönelmemesi için de iç pazarı koruyucu önlemler alınıyor. Örneğin Obama yönetimi, yeni bir yasayla
altyapı yatırımlarında kullanılacak demir ve çeliğin ithalatına yasaklama getirdi. Benzer şekilde Fransa, otomotiv
gibi stratejik sanayi dallarında şirketlere yardım için, yatırımlarını ülkeye geri getirme koşulu koymakta. Sarkozy,
"eğer otomotiv sanayine mali destek verirsek, Çek Cumhuriyeti'nde yeniden bir fabrika açmamalarını isteriz" diye
açıklamalarda bulunuyor. Fransa, ayrıca, yabancı sermayenin eline geçmelerini engellemek için şirketlerin bir-
leşmelerini teşvik ediyor. Almanya ise 50 milyar Euroluk bir yardım paketini meclisine sunmuş durumda ve eski
otomobilini hurdaya çıkarıp yeni bir Alman otomobili alana 2500 Euro destek veriyor.

Neoliberalizm, "ulus-devlet"lerin çağının kapandığını söylüyordu, ancak küresel sistemde sermayelerin kökenleri-
ni aldıkları ulus-devletler üzerinden işlemeye devam ettiğini bu kriz sürecinde de görüyoruz. Bir yanda ulus-
devletler kendi sermaye gruplarını kurtarmak için mali destekler sunarken diğer yanda da krizin etkilerini
üzerinden atmaları için korunaklı bir iç piyasa oluşturmak amacıyla gerekirse ticareti yasaklayıcı önlemler alıyor.
Bunun yanı sıra ulus-devletlerin etkisizleşmesinin bir kanıtı olarak gösterilen Avrupa Birliği de ulus-devletler
üzerinden çatırdamakta. Krizden farklı şekilde etkilenen AB'nin üç büyük ekonomisi Fransa, İngiltere ve Almanya
AB içi bir yardım paketi oluşturmak konusunda bir türlü mutabakata varamıyorlar. Nedeni basit. Almanya hem

**Marks, "aşırı üretim dönem-
lerinde spekülasyon düzenli
olarak oluşur. Spekülasyon
aşırı üretim sorununda, geçici
piyasa olanakları sağlayarak
bir rahatlama yarattırsa da tam
da bu nedenle krizin patlak
verme sürecine katılır ve pat-
lamanın şiddetini artırır. Kriz,
önce spekülasyon alanında
başlar; ondan sonra üretimi
vurur. Yüzeysel bir gözlem-
ciye krizin nedeni, aşırı üretim
değil, aşırı spekülasyon
olarak görünür; halbuki bu
aşırı üretimin yalnızca bir
semptomudur" sözleriyle
yaşadığımız süreci anlatır
gibidir.**

krizde AB'nin yükünü çekmek istemiyor hem de İngiliz ve Fransız sermaye gruplarının Alman sermaye gruplarını lehine güç kaybetmesinden memnuniyet duyuyor. AB içindeki çatırdamada Doğu Avrupa'da ayrı bir kırılma noktası oluşturuyor. AB'nin Doğu Avrupa'ya yardım paketini reddeden kararından sonra Batı Avrupa ile Doğu Avrupa arasındaki çelişkiler daha net şekilde su yüzüne çıkıyor. Neoliberal paradigma yarattığı mitlerle birlikte çöküyor.

Ekonomik milliyetçilik ve korumacılık eğilimlerinin zehri işçi sınıfına sendikalar aracılığıyla akıtmak isteniyorlar. İç dönüş ve korumacılık eğilimleri işçi sınıfı üzerinde ikili bir etkiye sahip. Bir yandan işçileri işsizlik tehdidiyle korkutan sendikaların yükselttiği korumacılık söylemi, dış tehdit algısını pekiştirerek yabancı düşmanlığı, milliyetçilik ve ırkçılığı güçlendiriyor. İşsizliğin etkisiyle tarım işçiliğine tekrar rağbet etmeye başlayan İspanyol işçilerin bu piyasada uzun süredir çalışan göçmen işçileri istemeyişi ya da İngiltere'de rafineri işçilerinin şirketin yabancı işçi çalıştırmasını protesto etmek amacıyla iş bırakmaları da işçi sınıfı içinde yükselen yabancı düşmanlığının birer örneği.

Ekonomik milliyetçilik, işleri ve çalışma koşullarını korumaktan öte işçi sınıfı burjuva karşısında silahlı bırakıyor. Farklı ülkelerdeki sınıf kardeşi işçileri birbirine düşüren ekonomik milliyetçilik, sınıf birliğine de büyük zarar veriyor. İşçi sınıfı içinde de etki kazanmaya çalışan ekonomik milliyetçi söylemler, krizin gerçek sebebi olan kar merkezli sistemi gözlerden saklıyor.

ABD'de, Avrupa'da ve birçok ülkede sendika bürokratları, şirketleri koruma planları çerçevesinde ücretleri ve çalışma koşullarını feda etmekten çekinmiyorlar. Sendikalar özellikle otomotiv sektörlerini kurtarma planlarının parçası olup hükümetler ve şirketlerle anlaşırken işçileri de işsizlik sopasını arkadan gösterip korkutmaya çalışıyorlar. Daha geçtiğimiz günlerde İsveç'in en büyük işçi sendikası IF Metal, işverenle işçilerin maaşlarını yüzde 20'ye kadar düşürmeye imkân veren bir anlaşmayı imzaladı.

ABD'de, Avrupa'da ve birçok ülkede sendika bürokratları, şirketleri koruma planları çerçevesinde ücretleri ve çalışma koşullarını feda etmekten çekinmiyorlar. Sendikalar özellikle otomotiv sektörlerini kurtarma planlarının parçası olup hükümetler ve şirketlerle anlaşırken işçileri de işsizlik sopasını arkadan gösterip korkutmaya çalışıyorlar. Daha geçtiğimiz günlerde İsveç'in en büyük işçi sendikası IF Metal, işverenle işçilerin maaşlarını yüzde 20'ye kadar düşürmeye imkân veren bir anlaşmayı imzaladı.

Ekonomik milliyetçiliğin varacağı son nokta ticaret savaşları ve askeri çatışmalar olacak gibi görünüyor. Kapitalizme içkin, üretici güçlerin küresel gelişimi ile burjuvazinin politik gücünün dayandığı ulus-devletler arasındaki çelişki savaşları zaten kaçınılmaz kılmakta, özellikle de derinleşen kriz koşullarında.

İç dönüş eğilimlerinin işçi sınıfı açısından bir diğer etkisi de toplumsal huzursuzlukların patlama noktasına varmasını hızlandırması. Sermayenin maliyetleri düşürmeye odaklanmasıyla işten çıkarmalar artarken çalışanlar üzerinde baskılar

da artıyor. Bu koşullar toplumsal çatışmaların suyunu kaynatıyor. Bu konuya yazımızın ileriki bölümlerinde daha detaylı değineceğiz.

İç dönüşün yarattığı eğilimlerden milliyetçiliğin mi sınıfsal çatışmaların mı ağır basacağı işçi sınıfının krizin bedelini ödeyip ödemeyeceğini belirleyecek. Çünkü hangi eğilimin güç kazanacağı işçi sınıfının krize karşı sınıf kardeşleriyle birlikte mücadeleyi mi yükselteceğini yoksa kendi patronlarıyla kader birliği hissederek sömür çarklarında daha çok ezilmeyi kabul mü edeceğini gösterecek.

Eskisi Gibi Yönetemiyorlar

Bu krizle karşılaştırılan 1929 krizi, dünyanın iki büyük ekonomisi olan ABD ve Almanya'da sanayi üretimini yarıya düşürmüş, işçi sınıfının üçte birini işsiz bırakmıştı. Bu kriz, tarih sayfalarında kanla yazılıp silinmeyecek büyük olaylara kapı açtı: devrimler, iç savaş, Nazizmin, 2. Dünya Savaşı ve daha birçokları.

1929'dan sonraki en büyük kriz olarak tanımlanan içinden geçtiğimiz kriz de büyük olayların kapısını aralayacak potansiyelleri içinde barındırıyor. Korumacı eğilimler hem milliyetçi kutbu hem de yarattığı toplumsal çelişkilerle sınıf çatışmaları kutbunu güçlendiriyor. 29 Buhranı sonrasında da bir yanda devrim haykırışları diğer yanda da Nazizmin ayak sesleri yükselmekteydi. Krizi yaratan aşırı birikim sorununu çözmek için emperyalist savaşların da tetiklenebileceği ortada. Savaşlar ve devrimler çağının kapısı yeniden aralanıyor. Uluslararası jeopolitik düzenin istikrarının bozulduğu, ABD hegemonyasının gerileme sürecine girdiği böyle bir dönemin nasıl bir düzene açılacağı hala belirsizliğini koruyor.

Kriz, kapitalizmin çelişkilerini her yönden derinleştiriyor. Devletler arasındaki çatışmaları da keskinleştiriyor. Hükümetler piyasalarını rakiplerden korumaya ve ihracatını artırmaya odaklanmış durumdadır. Bu durum artan sözlü çatışmalarla beraber gidiyor. Obama, sefeli Bush'u da aşan ifadelerle Çin'i ihracatını teşvik etmek için 2 trilyon dolarlık rezervlerini manipulatif şekilde kullanmakla suçluyor. Diğer taraftan Obama'nın alt yapı inşaatlarında ithal demir çelik kullanımını yasaklamasına karşı AB ülkelerinden de sesler yükseliyor. Bu konjonktürde, artan politik gerginliklerin Gürcistan ve Gazze örneklerinde olduğu gibi hatta daha şiddetli şekilde askeri çatışmalara dönüşme ihtimali bir hayli yüksek. Emperyalist savaşların ortaya çıkışını ve çapını krizin derinliği belirleyecek.

Gerilim sadece sistemin tepesinde yükselmiyor. Kitlelerin tansiyonu da yükselmekte. Bu durum egemen sınıfların da gözünden kaçmamış ki arka arkaya ILO, Dünya Bankası, IMF sosyal patlamalara ve ayaklanmalara karşı uyarılar yapıyor. Financial Times yazarları da yoksulluktaki hızlı artışın tehlikesinden dem vurup "hemen tüm devrimler ekme ayaklanmalarıyla başlıyor" diye ekliyor.

Kriz kapitalist sistemin çelişkilerini, çürümüşlüğünü ortaya seriyor. Gün geçtikçe açlığın kemikli ellerini

daha çok hisseden kitlelerin toplumsal hoşnutsuzluğu, öfkesi ve eylemlilikleri artıyor. 2008 yılının baharında artan gıda fiyatlarının yarattığı yoksulluğa karşı yükselen eylemler ve ayaklanmalar yaşanacaklarını provası niteliğindedir. Kamerun, Etiyopya, Hindistan, Endonezya, Fildişi Sahilleri, Senegal, Filipinler, Bolivya, Mısır, Haiti ve daha birçok ülkeyi etkisi altına alan eylemler 100 kişinin öldüğü büyük çatışmalara ve ayaklanmalara ev sahipliği yaptı. Haiti'de Başbakanı istifa ettiren ayaklanma, Tunus'ta ancak kanla bastırılırken Mısır'da ise grev ve eylemlerle sadece Mısır'ı değil dünyayı sarstı. 1970'lerden bu yana ilk defa emekçilerin canları pahasına eşzamanlı eylemlilikleri, gelecekte olabilecekler konusunda ipuçları verse gerek ki egemen sınıfta büyük tedirginlik yarattı. Haksız da değiller. Yunanistan'da yükselen isyan bunun bir kanıtı. Kapitalist sistemin gençliğe geleceksizliği dayatması karşısında tetiklenen gençliğin isyanı Avrupalı egemenlere korku saldı. Eğitim ve sağlık alanının piyasalaştırılması, yaygın işsizlik, esnek çalışma, düşük ücretler, polis şiddeti ve geçmiş dönemlerin mücadelelerle elde edilen kazanımlarına her geçen gün saldırılması sadece Yunanistan'da değil, Avrupa bütün ülkelerinde toplumsal hoşnutsuzluğu ateşlediğinden mücadelenin dalga dalga yayılması potansiyeli egemenleri hayli tedirgin ediyor ve gerilimi azaltmak için harekete geçiriyor. Fransa tepkileri üzerine toplayan eğitim reformunu 1 yıllığına rafa kaldırması da bu kaygılardan kaynaklı.

Kapitalist sistemin kriz denklemini krizin bedelini emekçilerin sırtına yükleyerek ve emperyalist savaşlarla aşma dışında alternatifi olmadığından artan toplumsal hoşnutsuzluğun kitle gösterileri, grevler, çatışmalar ve ayaklanmalara dönüşmesi kaçınılmaz. Paris, Roma, Zaragoza, Moskova ve Dublin'de artan işsizlik ve düşen ücretlere karşı yükselen kitlesel gösteriler de bu potansiyelin işaretlerini sunuyor. Ekonomisi çökme noktasında olan İzlanda, tarihinde ilk defa polisle göstericilerin çatışmasına tanıklık ediyor. Sadece bu bölgelerde değil, Batı kapitalizmiyle entegrasyonundan sonraki 20 yıldır toplumsal mücadele anlamında neredeyse yaprak kılmadayan Doğu Avrupa kitle gösterileriyle sarsılıyor. Tamamen dış sermayeye bağlı Doğu Avrupa ekonomileri kriz nedeniyle sektöre uğrayınca uluslararası yardım olmadan batma noktasına varmış durumda. AB'nin yardım paketini reddetmesinden sonra Doğu Avrupa bir kırılma noktasında. Financial Times Almanya, durumu "Ateş fırtınasının yeni kaynağı Doğu Avrupa" diye başlık atarak ortaya koyuyor. Letonya'da muhalefet ve sendikaların örgütlediği 10 bin kişilik gösteride çatışma çıkıp 100 kişiden fazla tutuklama varken Litvanya'da şiddetli çatışmalı gösterilere 20 bin kişi katılıyor. Bulgaristan'ın başkenti Sofya'da 2 bin kişiden fazla gösterici hükümete karşı sokaklara dökülürken Estonya ve Romanya'da da gösteriler bekleniyor. Yine Rusya, Aralık ayında, ithal otomobillere yüksek vergi yürürlüğe koymasıyla, ekonomisi Japon otomobillerini ithalatına dayanan Uzak Doğu limanı Vladivostok kentinde sert gösterilere tanıklık etti. Yerel polisin müdahaleyi reddettiği ithalat engellerine karşı gösteriler, 3700 mil ötedeki Moskova'dan özel kuvvetlerin müdahalesini gerektirecek kaygıyı uyandırdı.

Krizin bazı devletlerin ekonomilerinin toptan çöküşünü getirebileceği tartışmaları, 29 krizi sonrasında Almanya gibi büyük ekonomilerde devletin çalışanların maaşını ödeyemez duruma gelişini anımsatmıyor mu? Macaristan, Bulgaristan, Romanya, Arjantin, Venezuela, Ekvador, Meksika, Rusya, Ukrayna, Baltık devletleri, Pakistan, Endonezya ve Güney Kore'nin de içinde bulunduğu devletlerin iflasın eşiğine geldiği koşullarda toplumsal gerilimin geleceği noktayı öngörmek zor olmasa gerek.

Kitlesel işsizlik, açlık ve hastalık denkleminde en yoksul ülkelerde yaşayan yoksul halk krizden çok daha yıkıcı şekilde etkileniyor ve bu etki güçlü tepkileri de beraberinde getiriyor.

Türkiye'de Neler Oluyor?

Erdoğan'ın teğet geçtiğini söylediği kriz, Türkiye'de işsizlik oranını %22,4'e çıkararak, sanayi üretimini %21,3 düşürerek derinleşmeye ve hayatımızı daha çok etkilemeye devam ediyor. Türkiye ekonomisi daha tünelin içini tam olarak görmüş bile değil. Gün geçtikçe krizin etkileri kendini daha çok hissettiriyor. Kriz birkaç kanaldan Türkiye'nin reel sektörünü etkiliyor. Birinci kanal ihracattaki azalma. Türkiye'nin ihracatının yarısına yakınına gerçekleştiği AB ülkeleri krizin etkisiyle talebi büyük oranda düşürdüler. Türkiye'nin ihracatında Ocak 2009'da yıllık yüzde 28 düşüş yaşandı. Bu duruma iç pazardaki talepte azalma da eklenince krizin reel sektör üzerindeki etkileri derinleşiyor. Krizin Türkiye'ye etkisinin diğer bir yolu da sıcak para çıkışıyla oluyor. Sıcak para çıkışının zincirleme bir etkisi var. Türkiye, yüksek faiz oranlarıyla, uluslararası mali sermayenin yaklaşık bir yıldır önde gelen ekonomilerdeki kayıplarını telafi ettikleri bir ülkeydi. Bu durum da Türkiye'ye düzenli sıcak para akışını sağlıyordu. Böylece Türkiyeli yoksul halk işsizliğe, yoksulluğa, ağır sömürü koşullarına mahkûm edilerek elde edilen kaynak ulusal ve uluslararası mali sermayeye aktarılıyordu. Ancak krizle birlikte ABD'li ve AB'li yatırımcıların gerek Türkiye'nin güvenilirliğini kaybetmesi gerekse sıcak parayı ülkelere götürerek son çare aramaları sonucunda büyük bir sıcak para çıkışı yaşanmakta. Sıcak para çıkışı döviz kurlarını da yukarıya çekiyor. Bu durum da dolaylı yoldan reel sektörü vuruyor. Şöyle ki, Türkiye'de özel sektörün 100 milyon civarında döviz borcu bulunmakta. Kazancı Türk lirası, borcu ise dövizle olan şirketler döviz fiyatlarındaki artıştan büyük zarar görüyorlar ve bu durumdan reel sektör de etkileniyor.

Türkiye'de kriz, doğrudan doğruya reel sektör krizi olarak yaşanıyor. Reel sektörde birçok şirket, iç ve dış piyasadaki talebin büyük oranda azalmasından sonra üretimini azaltmış, hatta bazıları kapısına kilit vurmuş durumda. Örneğin 2008 Aralık ayında beyaz eşya dört ana ürün satışlarında düşüşler yüzde 30,8'e, otomo-

1929'dan sonraki en büyük kriz olarak tanımlanan içinden geçtiğimiz kriz büyük olayların kapısını aralayacak potansiyelleri içinde barındırıyor. Korumacı eğilimler hem milliyetçi kutbu hem de yarattığı toplumsal çelişkilerle sınıf çatışmaları kutbunu güçlendiriyor. 29 Buhranı sonrasında da bir yanda devrim haykırıları diğer yanda da Nazizmin ayak sesleri yükselmektedir. Krizi yaratan aşırı birikim sorununu çözmek için emperyalist savaşların da tetiklenebileceği ortada. Savaşlar ve devrimler çağının kapısı yeniden aralanıyor.

bil satışlarında yüzde 58.1'e, otomobil üretiminde yüzde 63.4'e ulaştı. Türkiye'nin sanayi üretimi Ocak ayında, 2008 yılının aynı ayına kıyasla yüzde 21,3 oranında azaldı. Sadece üretim azalmıyor, işyeri kapatmaların sayısı da artıyor. 2008 yılı boyunca kapanan veya tasfiye edilen şirket, kooperatif ve ticari işletmelerin toplam sayısı, önceki yıla göre yüzde 25.6 artarak 64 bin 292'ye ulaştı. Özellikle kapısına kilit vuran ticari işletmelerin sayısı yüzde 51.2 ile rekor bir artış gösterdi.

Reel sektörün, üretimin etkilenmesi zincirleme olarak başka süreçleri de tetikliyor. Üretimin azalması ve işyeri kapatmalarla birlikte işsizlik de artıyor. Türkiye İş Kurumu'nun açıklamalarına göre geçen yıla göre açık işlerin sayısı %20 azalarak yaklaşık 11 bine düşerken Ocak ayındaki başvuru sayısı geçen yıla göre %95 artarak 151 bin kişiye ulaşmakta. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinden yapılan hesaplama göre; Kasım, Aralık, Ocak aylarını kapsayan Aralık döneminde gerçek işsiz sayısı 5 milyon 998 bin (toplam çalışan sayısı 21 milyon civarında), gerçek işsizlik oranı da yüzde 22.4 çıkmakta.

Üretimdeki düşüşle birlikte işten çıkarma, maaş düşüşleri, sosyal hakların budanması sonucunda gelirlerdeki dramatik düşüşler bireysel borçların ödenememesini de beraberinde getiriyor. İşsizlikteki artış, hem tüketim düşüşü hem de kredilerin geri ödene-memesi ile sanayi ve bankaların krizini derinleştiren bir kısır döngü yaratıyor. Merkez Bankası verilerine göre, Türkiye'de 2009 Ocak ayında 139 bin kişi ferdi kredi ve kredi kartları borcunu ödemedi. Negatif nitelikli ferdi kredi ve kredi kartları sisteminde yer alan kişi sayısı 2008 yılında bir önceki yıla yüzde 230 artarak 207 binden 686 bine yükseldi. Kredi kartı borçlarını ödeyemedikleri gerekçesiyle "kara liste"ye alınanların sayısının 2 milyon 300 bine ulaştı. Merkez Bankası tarafından bankalara duyurulan toplam karşılıksız çek sayısı Şubat ayında, geçen yılın aynı ayına göre yaklaşık yüzde 53,1 artarak 149 bin 186'ya

Çürümüş kapitalizmi hak ettiği yere, tarihin çöplüğüne gönderecek olan da işçi sınıfı ve yoksul kitlelerin devrim ateşiyle kül olana kadar bu sistemi tutuşturmasıdır. Bir tek bu yol insanlığın kurtuluşunu müjdeleyebilir.

yor. 2005'te kısa çalışma ödeneğinden 21 işçi; 2006'da 217; 2007'de 40 işçi yararlanmışken, 2008'in sadece Aralık ayında ise ödenek 650 işçiye ve-rildi. Daha yeni Ford, 5 bin işçisi için başvuru yaptı. İşçilerin yoksulluğu söz konusu olunca kapanan kapılar patronları rahatlatmak için açılıyor. Erdoğan'ın dediği gibi patronlar krizi fırsata çeviriyor.

Diğer bir örnek de işçilerin tuvalete gitmelerini kısıtlayarak karı artıran sistem olacak. Üretici firmanın üretim amacını, "perso-nelin mesai saatleri içerisinde tuvalete gitmek bahanesi ile sigara içmesi, arkadaşları ile muhabbet etmesi ve işten kaytarmasını engelleyerek çalışma saatlerinin verimli geçirilmesini sağlamak" olarak açıkladığı bu sistemle işçi tuvaletlerinin kapısına takılan cihaz, kart ya da parmak iziyle kişi kişi tuvalete günde kaç kere gidilip ne kadar kaldığının kaydı tutuluyor. Belirlenen sınırı aşan işçinin maaşından ise kesinti yapılıyor. Çoğu tekstil olmak üzere Türkiye'de 132 fabrikada bu sistem kullanılıyor. Her çalışanın günde 20 dakika fazladan tuvalete harcadığı zamanın 100 personel için günde 2 bin 199 liralık maliyeti olduğunu söyleyen üretici firma, bir de utanmadan patronlara "işçilerin hakları olmadan sizden aldıkları zamanın para olarak size geri dönüşümü..." diyerek ürünü pazarlıyor.

Toparlarsak işçi sınıfı ve yoksul halk için krize karşı sınıf mücadelesini yükseltmediği sürece kendisini bekleyen daha fazla kemer sıkma, esnek ve güvencesiz çalışma, ücret kayıplarının artması, ilkel birikim döneminin kölece sömürü koşullarına dön-mek ve yeni pazarlar, hegemonya için yapılan emperyalist savaşlarda kanını dökmek olacaktır. İşçi sınıfının sırtına krizin bedeli yüklenirken rekabetten başarıyla çıkan patronlar krizi fırsata çevirecekler(ki örneğin bankacılık sektörü kriz döneminde kârını yüzde 23 artırdı).

Krizin faturasını işçi sınıfı ödedikçe kapitalizmin çıkamayacağı kriz yoktur. O ya da bu şekilde yeni bir paradigma çerçevesinde bu krizi de aşmayı bileceklerdir. Tüm mesele kriz denkleminde sınıf mücadelelerinin oynayacağı roldür. Kapitalizmin keskin-leşen çelişkileri karşısında kitleler ipleri ellerine aldıklarında rüzgâr başka yerden esecektir. Çürümüş kapitalizmi hak ettiği yere, tarihin çöplüğüne gönderecek olan da işçi sınıfı ve yoksul kitlelerin devrim ateşiyle kül olana kadar bu sistemi tutuşturmasıdır. Bir tek bu yol insanlığın kurtuluşunu müjdeleyebilir.

çıktı. Borçlar ödenemeyince icralar da kapıya dayandı. Ankara'da işleme konulan 650 bin icra dosyası bulunuyor ve bu da her 7 kişiden birinin icra takibinde olduğunu gösteriyor.

Borçların tahsilatı için icralar hız kazandığında, işten çıkarılanların sigor-talı çalışıp kıdem tazminatı alabilenlerinin ellerindeki para bitip sağlık güvencesi de kalmayınca, işte o zaman, kriz bütün yakıcılığıyla kendini daha da çok hissettirecek.

Krizin Faturasını Kim Ödeyecek?

Bu sorunun cevabını sınıf mücadelesinin durumu belirleyecek. İşçi sınıfı geleceği için mücadele etmezse nelerin onları beklediğine dair Türkiye'den iki örnek vererek başlayalım.

Birincisi kısa çalışma ödeneği. 2004 yılında uygulanmaya başlanan bu ödenek şu şekilde işliyor: İşyerindeki üretim genel ekonomik kriz veya zor-layıcı sebeplerle, haftalık çalışma süresi geçici olarak en az üçte bir oranın-da azaltılmışsa, işyerinde faaliyet tamamen veya kısmen en az dört hafta süreyle durmuşsa, işveren tarafından, İşkur'a müracaat edilerek işçiler için ödenek talep ediliyor. Bu ödenekten işçiye 3 ay boyunca 300 lira ile 500 lira arasında değişen bir ücret veriliyor, sigortası devlet tarafından yatırılı-yor. Bu süre şimdilerde 6 aya çıkarıldı, ayrıca verilen meblağlar da arttırıla-cak. İşsizlik fonunda biriktirilen 37 milyar lira böylece patronlara aktarılı-

Aynur Akman

Bir Kez Daha İlkesizliklerle Dolu Reformist Seçim İttifakı

Yerel seçim gündeminde solun tavrına baktığımızda görünen şudur: Bir kez daha seçim zamanı alelacele oluşturulan ilkesiz ve reformist bir güçbirliği projesi gündeme getirilmiştir. Ulusalçısından, Kürt hareketine, sol liberalinden, kamucusuna, feministinden çevrecisine ve kendini Troçkist addedenleri içerecek kadar geniş bir yelpaze

ile bir seçim ittifakı oluşturulmuştur. 2002 DEHAP süreci ile başlayan seçim beraberlikleri, bu sefer daha da genişleyerek 24 bileşene ulaşmış durumda. Bu genişleme DTP'nin ittifaklar politikası ile mümkün oldu. 2002 genel seçimleri ve 2004 yerel seçimlerinde Karayalçın faktörü

daha solda görünmeye çabalayan sol çevreler için ittifaka katılma önünde tatsız bir engel olmuştu, zira Karayalçın'ın 90'lardaki gladyocu ve 5 Nisan'ı sicili büyük bir psikolojik basınç yaratmakta idi. 2007 seçimlerinde Karayalçın engeli ortadan kalktığına ittifak biraz daha genişledi. Ne var ki Baskın Oran işbirliği (son virajda bozulmuştu) bir kısım "radikal" solcu için yine engel teşkil etti ve ittifakın çeperini bir miktar da olsa sınırladı. Bu sefer Baskın Oran da ortalarda yok ve ittifak şimdi en geniş şeklini almış durumda. Oysa daha önceki güçbirliklerinin reformistliği Karayalçın'dan ya da Baskın Oran'dan ileri gelmiyordu. Karayalçın ve Baskın Oran seçim bloku reformist olduğu için orada bulunuyordu. İşte, bu sefer Karayalçın ya da Oran gibiler yok, ama seçim ittifaklarının açık reformist çizgisindeki süreklilik gözlerini kapamayan herkes için ortada duruyor. Adına güçbirliği denilen bu seçim birliğinin ilkesizlik temelini ortaya koymak bir zorunluluk arz etmektedir.

İlkesizliklerin başında "güçbirliğinin"

oluşum biçimi gelmektedir. Ergenekon'dan AKP'ye AB'den Kürt sorununa keskin ayrımlarla birbirinden uzaklaşmış bu unsurların seçim zamanı geldiğinde hiçbir alt yapısı hazırlanmadan, bir tartışma süreci yaşamadan ortak iş yapma kültürü ve sürecini örmeden safi Kürt dinamizmine yaslanarak güçbirliği ilan etmesi oluşan "birliğin" zemininin ne kadar zayıf olduğunu ortaya koymaktadır. Seçim yaklaşırken alelacele biraraya gelen bu güçlerin ilkesizlikleri o denli büyüktür ki yapılacak süreç analizi neticesinde ortaya çıkacak fiyasko da o denli büyük olacaktır. DTP açısından gerçeklik bambaşkadır, onu Diyarbakır ve diğer Kürt illerinde çıkacak sonuç ilgilendirmektedir. Diğer sol unsurlar için ise durum başkadır: İlkesizlik günahlarıyla dolu bir fiyasko! Kendi tutarlılığı, güvenilirliği, inandırıcılığı ve saygınlığı biraz daha erozyona uğramış olarak bu açık fiyaskoyu tartışmayacak, bir kez daha meselenin üzerinden atlayacaklar. Bu ise tamamen koflaşmış, geleceği olmayan, cansız bir aygıtın ifadesi olacaktır. Güçbirliğinin oluşum sürecinde her zaman olduğu gibi pazarlıklar belirleyici olacaktır. Görece "büyük" unsurların Kürt oylarıyla olursa bir belde veya belediye kapmak için kıyasıya pazarlıklara giriştiği bilinmektedir. Bu pazarlıklarda istediğini alamayanların güçbirliğinden ya tamamen ya da bazı bölgelerde çekildiği takip edilmektedir. Bu, seçime endeksli, mevki makam kapmaya odaklanmış reformist bakış açısının temel tavırlarından birisidir. Örneğin bu tarz seçim ittifaklarının müdavimi olan EMEP pazarlık masalarında istediğini alamamış olacak ki ittifaktan çekildiğini açıkladı. Hiç de ilkesel olmayan bu durum, ortak aday olarak kendi adayının gösterildiği bölgelerde güçbirliğinin desteklenmesi diğer yerlerde ise kendi parti ismiyle seçimlere katılma şeklinde de tezahür etmektedir. 2007 genel seçimlerinde genel başkanı Kürt oylarıyla İstanbul'dan milletvekili seçilen ÖDP, Mersin'de kendi parti ismiyle seçimlere girmiş bu da ortak aday Orhan Miroğlu'nun kılpayı seçimi kaybetmesine neden olmuştu. AKP-CHP dışında üçüncü bir yolun, bir

Yerel seçim gündeminde solun tavrına baktığımızda görünen şudur: Bir kez daha seçim zamanı alelacele oluşturulan ilkesiz ve reformist bir güçbirliği projesi gündeme getirilmiştir. Ulusalçısından, Kürt hareketine, sol liberalinden, kamucusuna, feministinden çevrecisine ve kendini Troçkist addedenleri içerecek kadar geniş bir yelpaze ile bir seçim ittifakı oluşturulmuştur.

alternatifin güçlülüğü ile yaratılmasını şiddetle savunanlar, seçim ittifakını bu zemine oturtanlar pazarlıklarda istediklerini elde edemeyince birlikten çekiliveriyorlar. Bu tarz tutumlar burjuva politikasına has samimiyetsizliklerdir.

Reformist bakış açısının o denli egemendir ki güç birlikleri seçim zamanlarında yeniden piyasaya sürülüp seçimlerden sonra derhal rafa kaldırılmaktadır. Bu da burjuva politikacılarına has bir tutumu hatırlatmaktadır. Burjuva partiler için seçimler makam mevki ve politik erke sahip olmak için bir zıplama tahtasıdır. Bu nedenle tüm güçleriyle seçim dönemlerine asılırlar, diğer taraftan seçimler arası dönemlerde çalışmalarını asgariye düşürürler. Tıpkı bunun gibi yıllardır güçlülüğü adı altında faaliyet gösterenler için de durum budur. Hatırlanırsa son genel seçimlerde özellikle Ufuk Uras, Baskın Oran, Levent Tüzel için yoğun seçim çalışmaları yapılmış seçimlerin ardından bu kampanyalar adeta unutulmuştur. Politik çalışmaların düzeyi sıfıra yaklaşmaktadır.

Güçbirliğinin pazarlıklarda pek aktif olamayan daha küçük unsurları içinse durum reformist siyasete eklemelenme, siyasetizlik ve yüksek siyasetin bir parçası olma küçük burjuva tutkusu ile tanımlanmalıdır. Toplantılarda boy göstermek, beş yıldızlı otel lobilerinde basın açıklamalarına katılmak, iddiasız kimi yerlerde aday gösterilmek, siyasetinin isminin güçlülüğü listelerinde geçmesi anlaşılan kimileri için başarı sayılmaktadır. Bu başarı için ilkesellik zemini hızla terk edilebilir, reformist sloganların alkışçılığı hızla üstlenilebilir. Bu durum bizler için şaşırtıcı değildir. İlkesellikte ısrar, hayatı açıklayan bir proleter sınıf programına, bu programı hayata geçirme zorlu görevine girişebilecek sağlam bir örgütsel yapı ve devrimci dinamizmle mümkün olabilir. Küçük burjuva reformizmi ise kendi zayıflığını altı boş büyük söylemlerle, geniş platformların bir parçası olmakla, yüksek siyasete oynamakla gidermeye çalışır.

Oluşumdaki tutarsızlıkların ardından şimdi de güçlüüğünün seçim programına ve söylemlerine bir bakalım. Bu konuda güçlüüğünün temel duruşu "demokratik halkçı belediyeçilik", "toplumcu belediyeçilik" "kamucu belediyeçilik", "katılımcı bütçe" sloganlarıyla günyüzüne çıkıyor. Emekçi sınıflar içerisinde burjuva düzen-iktidar kavramsallığında büyük kafa karışıklığına yol açabilen bir tür belediye sosyalizmi çarpıtması en açık reformist söylemsellik temelinde yürütülüyor. Bütün bunlar "Birlikte Başaracağız ", " Kazanacağız " gibi reformistlere has içi boş, cafcıflı sloganlarla kampanya ediliyor. (2002 Kasım seçimlerinin sloganı da "DEHAP büyüyor, iktidara yürüyor" idi)

Esasında kamucu belediyeçilik türünden slogan

lar burjuva partilerin de pek yabancı olduğu sloganlar değil. CHP Çankaya belediye başkan adayının da seçimdeki sloganının "toplumcu belediyeçilik" olması, bu sloganın esasında burjuva düzende pek de bir anlamının olmamasından kaynaklanıyor. Bu gibi popüler sloganların burjuva diktatörlüğü altında tamamen geçersizliği bir yana (bu çok önemli konuya aşağıda değineceğiz) Güçbirliği temelde CHP Çankaya belediye başkan adayı ile popülistliği, yüzeyselliği ve aldaticılığı ile aynışmaktadır. İşte fütursuz reformist söylemlerden seçmeler: "Belediyeçilik nasıl yapılır göstereceğiz" (Samsun, sol.org.tr), "Hedefimiz, denetlenebilirliği, ulaşılabilirliği, katılımcılığı ve sosyal belediyeçiliği göstermek" (Emep'ten ortak aday Samsun İlk Adım bel.başkan adayı), "Yeni Hopa'lar yaratacağız" (Turnusol),

"Kent merkezindeki taşıt yoğunluğunu azaltacaklarını. Setbaşı-Altıparmak hattını araç trafiğine kapatıp, yayalaştıracaklarını ve aynı hatta tramvay yapacaklarını söyledi" (Turnusol, Bursa), "Somut özgün projelerinin olduğunu belirtti. Kadın sığınma evleri, gençler için kültür merkezleri, şehir güzergahlarını genişletecek projeleri olduğunu ve halk ile birlikte çalışarak bu hizmetleri gerçekleştireceklerini söyledi" (DİP-G'li Şiar Rışvanoğlu, Adana, Atılım).

Kapitalizm koşulları altında, üstelik içinden geçilen kriz dönemlerinde daha gönençli bir yaşam hayallerini emekçi kitlelerinde yaymak ve bu hayal üzerinden prim yapmaya çalışmak düzenin sınırlarını aşamayan reformist liberal siyasetin temel düsturu durumundadır.

Güçbirliğinin kampanyasında öne çıkan bir diğer unsur da sivil toplumcu çizgidir. Kimlik siyasetinin, konu bazlı politikanın solda giderek etkisini arttırdığını biliyoruz. Sınıf mücadelesi çizgisinden farklılaşarak postmodernizmin sularına yelken açan siyasetlerin çokluğunda bunun seçim çalışmalarına etki etmemesi düşünülemezdi zaten. Bunun bir yansıması olarak da feministlerin ve yeşillerin bu ittifak sürecinde bir hayli öne çıktığı görülmektedir. Öyle ki Kadıköy'den ortak aday olarak Yeşiller Partisi'nin belirlenmesi bu postmodern siyaset çizgisinin ne kadar kabul gördüğünün bir kanıtı olmuştur.

Yeşiller Partisi'nin ve feministlerin güçlülüğü içerisindeki konumları, bizlere Güçbirliği projesinin Avrupa'daki benzerlerinin konumlarını hatırlattı. Avrupa'da sosyal demokrat partilerin solunda Yeşillerin, feministlerin, kimi daha

İlkesizliklerin başında "güçbirliğinin" oluşum biçimi gelmektedir. Ergenekon'dan AKP'ye AB'den Kürt sorununa keskin ayrımlarla birbirinden uzaklaşmış bu unsurların seçim zamanı geldiğinde hiçbir alt yapısı hazırlanmadan, bir tartışma süreci yaşamadan ortak iş yapma kültürü ve sürecini örmeden safi Kürt dinamiğine yaslanarak güçlülüğü ilan etmesi oluşan "birliğin" zemininin ne kadar zayıf olduğunu ortaya koymaktadır.

radikal gözükten sol grupların seçim birlikteliklerinin oynadığı rol, bunların Türkiye'deki versiyonlarının talip olduğu proje hakkında sağlam bir kanı oluşturmaktadır. İtalya'da Rifandozione, Almanya'da Sol Parti gibi oluşumlar iktidara geldikleri yerel bölgelerde gösterdikleri performansla gerçekte sermaye düzenin sol ayağı olduklarını gösterdiler. Fransa'da şimdilerde ısıtılan Antikapitalist Parti(NPA), FKP(Fransız Komünist Partisi)'nin boşalttığı yeri doldurmaya, düzenin soldaki alternatifini yaratmaya yöneliktir. Bu gibi çoğulcu oluşumlar Avrupa'da gayet meşrudur ve düzenin sahipleri tarafından bir ihtiyacın ürünü olarak kabul görmektedirler. Türkiye'de şimdiye kadar kurulmuş olan bütün Güçbirlikleri, aslında çatı partisi vb. ile Avrupa'daki benzer oluşumları örnek almaktadır. Ne var ki Türkiye'nin kendine has koşulları şimdiye dek böyle bir oluşumun zemin bulacağı bir duruma izin vermemiştir. Ama şundan eminiz ki böylesi bir durumda güçbirliği vb. birliktelikler Avrupa'daki gibi düzenin payandası olmanın ötesine geçemeyecektir.

Seçimlerin Devrimciler Açısından Anlamı

Seçimlerin devrimciler açısından anlamı nedir? Seçim çalışmalarının dayanması gereken temel prensipler neler olmalıdır?

Birinci söylenmesi gereken seçim çalışmalarının devrimci çalışmanın genel stratejisinin temel belirleyeni değil, genel devrimci çalışmanın bir parçası olduğudur. Genel stratejisini seçimler üzerinden şekillendirmek, konsantrasyon ve çabasını seçim dönemlerine yoğunlaştırmak reformistlerin işidir. Gruplar arası işbirliklerinin, yönelim ve taktik değişikliklerin, genel çalışma seyrinin ve hatta ideolojik açılımların seçim hesapları çerçevesinde yapılması bu tarz güçbirliklerinin temel özelliği olmuştur.

Oysa devrimciler açısından seçim çalışmaları, aralıksız devam eden devrimci mücadelenin ve bu çerçevede şekillendirilmiş genel stratejinin bir halkasından öte bir şey değildir. Genel anlamda ifade edersek devrimci çalışmanın merkezi, emekçi sınıflarla devrimci öncünün bağlarını güçlendirmek, komünist safları sıkılaştırmak, genişletmek ve bunları eğitmek, emekçiler üzerindeki burjuva hegemonyayı mümkün mertebeye kırarak kitleleri belirleyici kavgalara hazırlamaktır. Elbette ki parlamenter mücadeleye yönelik boş inançlara karşı mücadele edilecek, emekçiler için tek kurtuluş yolunun devrim ve sosyalizm uğruna sınıf mücadelesi olduğu vurgulanacaktır.

Dolayısıyla seçim çalışmalarının muhasebesi alınan oy miktarıyla değil, emekçiler ve genel olarak gençlik içerisinde geliştirilen bağlar ve devrimci çalışmanın gücüyle ölçülmelidir. "Birlikte başaracağız" türünden söylemlerin bu anlamda devrimcilikle zerre kadar ilişkisi yoktur. Buradan çıkan diğer bir sonuç da devrimcilerin seçim çalışmaları boyunca parlamenter ya da belediye sosyalizmine yönelik boş hayaller yaymayacakları, tersine seçim sisteminin ve genel olarak burjuva düzenin demokrasi oyununun gerçek bir teşhirine yöneleceğidir.

Güçbirliği'nin bu konuda da zaten devrimci bir tutum geliştirmedeğini, tamamıyla seçim platformuna dönüştüklerini, işçi sınıfının tarihsel çıkarlarına aykırı şekilde belediye sosyalizmi ve parlamenter boş hayaller yarattıklarını ifade etmiştik. Diğer taraftan güçbirliği içerisinde devrimcilik iddiasında olan yapılara da bir diyeceğimiz olacaktır kuşkusuz.

Bu gruplar da Lenin'in sağlam şekilde geliştirdiği devrimcilerin seçimlerdeki tutumu konusunda evet diyeceklerdir, devrimci görüşlerimizi emekçi bölgelerinde yayıyoruz, parlamenter inançlarla işimiz yok. Diğer taraftan şunu sormak da bizim hakkımız: "Hangi programla kitlelere gidiyorsunuz"? DTP ya da TKP programı ile mi, kendini Troçkist sayanları ile mi ya da Maocuları ile mi, EMEP veya ESP'lilerin programı ile mi veyahut feminist ya da çevrecilerin ile mi gidilecektir? Doğrusu biz bunu cevapladık. Söz konusu olan bir proleter devrim programı değil, "kamucu belediyecilik" ve "birlikte başaracağız" oportünist sloganlarıyla ifade olunan reformist bir seçim programıdır.

Başkasını beklemek bir saflık olmaz mı? TKP, EMEP gibi saf düzen partileri ile feministler ve çevreciler ile DTP, ÖDP gibi açık sol liberaller ile sivil toplumcular ile devrimci bir birlikten söz etmek nasıl mümkün olabilir ki? Birlikte Başarabiliriz çalışmalarında çok sığ bir "solculuk", seçim vaatleriyle süslenmiş bir tür "belediye sosyalizmi" anlatılmaktadır. Oysa kapitalist dünya ekonomisinin serbest düşüşte olduğu bir süreçte emekçilerin ihtiyacı net bir devrim programıdır. Belediye sosyalizmi vaatleri ise kitlelerde hem belediyelere hem seçim süreçlerine ilişkin ciddi yanılsamalara yol açarken burjuva kurumsallığını meşrulaştırmaktadır. Bu söylem, bir yandan da kitleleri devrimci dönüştürücü esas özne olmaktan çıkararak onlardan reformlar için pasif destek istemekten başka bir şey yapmaz. Seçim çalışmalarında yapılması gerekense işçi-emekçi ve

Reformist bakış açısının o denli egemendir ki güç birlikleri seçim zamanlarında yeniden piyasaya sürülüp seçimlerden sonra derhal rafa kaldırılmaktadır. Bu da burjuva politikacılarına has bir tutumu hatırlatmaktadır. Burjuva partiler için seçimler makam mevki ve politik erke sahip olmak için bir zıplama tahtasıdır. Bu nedenle tüm güçleriyle seçim dönemlerine asılırlar, diğer taraftan seçimler arası dönemlerde çalışmalarını asgariye düşürürler. Tıpkı bunun gibi yıllardır güçbirliği adı altında faaliyet gösterenler için de durum budur.

gençlerin önüne iktidar sorununu koymaktır. "Halkla birlikte yöneteceğiz" deniyor Birlikte Başaracağız Platformu çalışmalarında. Bu beylik laf, burjuva partilerinin ucuz vaatler listesinin her daim başında bulunmuştur. Birlikte Başaracağız Platformu 'nun seçim programı bu türden alt yapısız vaatlerle dolu. İlk olarak hatırlanması gereken burjuva düzende sosyalist bir belediyeçiliğin olamayacağıdır. Maddi üretimin burjuvazinin elinde olduğu, burjuva devlet aygıtı sapasağlam yerinde duruyorken ve düzenin kolluk kuvvetleri hazır kıta beklerlerken belediyede halk iktidarı iddiaları tam bir aldatmacadır. Bırakınız bunları, İçişleri Bakanlığının belediyenin görevine son verme yetkisi burjuva yasallığına da konmuş durumdadır. Konunun bir yanı da şu: politik radikal bir sınıf hareketi yokken "halka birlikte yöneteceğiz" demek de boş konuşmak değil midir? Emekçi sınıflar böyle bir yeteneğe bu haliyle

Seçim çalışmaları devrimci çalışmanın genel stratejisinin temel belirleyeni değil, genel devrimci çalışmanın bir parçasıdır. Genel stratejisini seçimler üzerinden şekillendirmek, konsantrasyon ve çabasını seçim dönemlerine yoğunlaştırmak reformistlerin işidir. Devrimciler açısından seçim çalışmaları, aralıksız devam eden devrimci mücadelenin ve bu çerçevede şekillendirilmiş genel stratejinin bir halkasından öte bir şey değildir. Genel anlamda ifade edersek devrimci çalışmanın merkezi, emekçi sınıflarla devrimci öncünün bağlarını güçlendirmek, komünist safları sıklaştırmak, genişletmek ve bunları eğitmek, emekçiler üzerindeki burjuva hegemonyayı mümkün mertebeye kırarak kitleleri belirleyici kavgalara hazırlamaktır.

sahip değilken birlikte yöneteceğiz lafı burjuva partilerinki gibi bir birliktelikten öteye gidemez.

Kısacası güçbirliğinin emekçi sınıflara devrimci bir duruş götürmek gibi bir niyeti yoktur. Güçbirliğinin devrim gibi bir gündemi olmadığı gibi ortak bir program üretecek netliğe de sahip değildir. DTP'den TKP'ye, feministinden çevreci sine, Maocusu'ndan kendini Troçkist sayana, Halkevci'sine geniş bir yelpaze program örgütlemek için biraraya zaten gele-

mez. Bir programdan söz edilecekse bile bu bileşimden zaten devrimci bir içerik çıkmaz. Seçim odaklı yüzeysel politik bir hattın yeterli olduğu, AKP karşıtlığı üzerinden konumlanmış bir işbirliğinden reformizmden öte bir şey mümkün olamaz. Seçim odaklı olmanın getirdiği her türlü ilkesizlik de ortaya serilmektedir doğal olarak.

Samimiyetsizlik

Güçbirliği'nin ilkesiz zemini kendisini seçim çalışmalarında ve sonuçlarında göstermekte. Seçime çok az bir süre kala dahi elle tutulur bir çalışmanın yürütüldüğünü göremedik. Bu, seçim ittifakının pazarlıklar yüzünden son ana

kadar gecikmesinin bir sonucudur. Diğer taraftan, bu durum, güçbirliğinin arkasında bıraktığı onca yıla ve seçim dönemine rağmen bir birikimi, hukuku, kendi işleyişi ve ilkelerinin olmadığını kanıtlar niteliktedir. Madem seçim için ortak platformlarda geniş ittifaklar kurabiliyorsunuz, neden bunun seçim öncesi ya da sonrası olmaz? Çeşitli konularda bu ittifak sürdürülmez? Her defasında seçim iyice yaklaştığında alelacele pazarlık masalarına oturulur, birileri bu masaları son anlarda terk eder. Giden gider, kalan sağların da hepsi çalışmaz. Sadece aday gösterilen siyaset, kendi adayı için koşturur. Diğerleri genelde dostlar alışverişte görsünler diye bir miktar arzı endam ederler o kadar. Adayları olan siyasetler o bölge ya da bölgelerle ilgilenirler, diğer bölgeler pek de umursanmaz. Sonuçlar da çarpıcıdır. Birçok örnekten bir tanesi. 2002 seçimlerinde ÖDP'nin 1411, TKP'nin 1234, Emep'in 766 oy aldığı Ordu'da 2004 yerel seçimlerine 'Demokratik Güçbirliği' listesi adı altında SHP, ÖDP, EMEP ve SDP Ordu Belediye Başkanlığı için seçime girdi. Bu dört partiden oluşan 'Demokratik Güçbirliği' listesi kaç oy aldı dersiniz? Sadece ve sadece 96. Bu sonuçtan ismi geçen partilerin kendilerinin dahi ortak adaya oy vermediği gözükmemektedir. Çünkü, AKP karşısında iddialı DSP adayını desteklediler hepsi. Bu dönemde de farklı olacağını hiç zannetmiyoruz. İstisna bir iki bölge dışında güçbirliğinin bileşenleri genel olarak AKP karşısında CHP'ye oy vermektedirler. Böyle bir durumda herhangi bir iddiadan, tutarlılıktan ve güvenilirlikten bahsedilebilir mi? Tatarsızlıkların ötesine geçip içinde bulunduğu durumu mantıksal sonuçlarına götürmeler de yok değil. Bu tutuma örnek olarak ÖDP kurucu üyelerinden eski genel başkan yardımcısı ve geçmiş Dev-Yol hareketinin önemli isimlerinden olan Yıldırım Kaya'nın Kırşehir'de yanında 1000'in üzerinde kişiyle CHP'ye katılmasını gösterebiliriz. Pek şaşırtıcı değil ama CHP Yıldırım Kaya'yı Kırşehir belediyesi için aday göstermedi, yerine seçilmemesi garanti olan bir başka adayı tercih etti.

Eğer CHP'nin sola yönelik tavrı biraz da olsa açık kapı bırakacak şekilde olsa (güçsüz SHP'nin geçtiğimiz yıllarda ifade ettiği türden) Yıldırım Kaya'nın tutumunun solda kurumsal bir nitelik alarak hızla yaygınlaşacağından emin olmak gerekir. Şunu hemen belirtelim. Birçok sol siyasal yapı için DTP'nin çekim merkezi olması, her şeyden önce DTP'nin makam-mevki ve siyasal güce giden imkanlara sahip olması ve bu imkanlarını belirli ölçülerde kullandırması ile mümkün olabilmıştır. Ufuk Uras'ın milletve-

kili seçilmesi bunun iyi bir örneğidir. Yoksa ulusalcı, yurtsever, Kemalist damarları güçlü olan çeşitli sol yapıların 90'ların sonundan itibaren (kendi tıkanıklarının çıplak hale geldiği bir evre) DTP'ye yaklaşmalarını başka türlü açıklayamayız.

Seçimlerde DTP'ye İlişkin Tavır

Seçimlerde reformist sol Kürt oyları üzerinden hesap kitap yapmaktadır. Bunu da şovenizme karşı devrimci enternasyonalist ilkesel bir zeminde duruşun ifadesi olarak lanse etmektedirler. Ulusalcı, Kemalist, yurtsever tutumları aşikâr olan kimi siyasal çevrelerin tamamen girdikleri parlamenter yolda kendi başlarına yürümelerinin imkânı bulunmamaktadır. Yaygın medya desteği ve onlarca siyasal grubun birleşikliğine rağmen ÖDP 99 seçimlerinde yüzde 1'e bile ulaşamamıştı. Ardından da hızlı bir bölünme sürecine girerek bugünkü konumuna gelmişti. Hal böyleyken belediyeleri ve meclisi zorlamanın tek yolu Batı'daki Kürt

oylarından geçiyordu. Bunu ilk fark edenlerden birisi 19 Mayısları bağımsızlıkçılık ateşi ile kutlayan Kürt hareketi ile 90'ların ortalarına kadar çok sert çatışmalar içinde bulunmuş EMEP olmuştu. EMEP'ten de önce Doğu Perinçek'in Sosyalist Partisi bu fırsatı değerlendirmek istemiş ve yaygın Kürt hareketi destekçisi bir tavır takınmıştı. O zamanki DEP, 91 genel seçimlerinde İnönü'nün SHP'si ile seçim ittifakını tercih edince Perinçek ortada kalmış, ardından da hızla Kürt düşmanı şoven bir çizgiye kaymıştı. Yine o dönemde küçük burjuva kariyerist entelektüellerden Yalçın Küçük hızlı Kürt severliği ile öne çıkarken istediğini alamamış olacak ki daha sonra kuvvetlenen sağ rüzgârlara kendisini bırakarak kariyerizmini ırkçı kulvarlarda sürdürmeyi tercih etmişti.

DTP'ye ilkesel zeminlerin çok dışından tamamen fırsatçılık üzerinden ilişkilenen oportünizmin dışında bir de Kürt hareketi ile siyasal kuyrukçuluk ilişkisinde olanlara değinmek gerekiyor. İlk olarak şunu belirtmek gerekir. Şovenizme karşı ezilen ulus hareketiyle omuz omuza vermek, devlet baskısı ve faşizme birlikte göğüs germek, Kürt halkının inkârına göz yummamak başka bir şeydir, Kürt hareketiyle stratejik ittifaklar örgütlemek başka şeydir. Bunlardan birincisi devrimci olmanın kesin gerekliliği iken ikincisi Kürt hareketinin sınıf işbirlikçisi sol liberal siyasal düzlemine eklenme anlamına gelecektir. Stratejik ittifaklar örgütlemek bizler için her şeyden önce proleter devrim davasına ilkesel bağlılık ön koşuluna bağlıdır.

Ezilen Kürt halkının yanında olmak, şovenist baskılara Kürt hareketi ile omuz omuza göğüs germek ancak bayrakları karıştırmamakla samimi ve sağlam bir zemin kazanabilir. Diğer türlü basit, etkisiz bir eklenti konumuna düşülecektir. Kuyrukçuluk ilişkisi içindeki görece daha ufak sol yapıların bu tutumunun arkasında da Kürt hareketi ile yüksek siyaset katına çıkmak küçük burjuva arzusunun rol oynadığını aklıdan çıkarmamak gereklidir. İşçi sınıfının tarihsel çıkarlarına sadık kalmak ve devrimci Marksizmin programından sapmamak devrimci bir sınıf hareketinin oluşmasının zorunlu ön koşuludur. Unutulmamalıdır ki ancak devrimci bir sınıf hareketi Kürt halkına yönelik baskılara ve şovenizme karşı enternasyonalizmin kesin zaferini sağlayabilir.

Ezilen Kürt halkının yanında olmak, şovenist baskılara Kürt hareketi ile omuz omuza göğüs germek ancak bayrakları karıştırmamakla samimi ve sağlam bir zemin kazanabilir. İşçi sınıfının tarihsel çıkarlarına sadık kalmak ve devrimci Marksizmin programından sapmamak devrimci bir sınıf hareketinin oluşmasının zorunlu ön koşuludur. Unutulmamalıdır ki ancak devrimci bir sınıf hareketi Kürt halkına yönelik baskılara ve şovenizme karşı enternasyonalizmin kesin zaferini sağlayabilir.

Geçmişten Günümüze TÜRKİYE DEVRİMCİ GELENEĞİ-III

Türkiye devrimci hareketinin bugünkü bileşimi incelendiğinde, pek çok siyasal hareketin kökenlerini 70'li yıllarda buluruz. 70'li yılların tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de yankısını bulan devrimci kabarışı içerisinde kök salan sol örgütlülüklerin birçoğu, 12 Eylül gibi ağır bir yenilgiye rağmen köklü bir muhasebeye girişmeden belirli bir rutin temelinde varlıklarına devam etmektedirler. 12 Eylül'ün ardından kendine gelmeye çalışan solun bir de üstüne Berlin Duvarı çökünce sosyalist sol, ülke gündeminin marjinal bir unsuruna dönüştü. TKP gibi belirleyici örgütler bu dönemde tarihe karışırken Kürt ulusal hareketi başta olmak üzere solun en büyük grupları sol liberalizme, post-modernizme ve açık reformizme kaydı. 12 Eylül yenilgisi, Berlin Duvarı'nın çöküşü gibi tarihsel dönemeçlere kör ve sağır kalan bir solun emekçi yığınları bir alternatif yaratması zaten mümkün olamazdı. Sözde muhasebe yapanların

Türkiye devrimci hareketinin bugünkü bileşimi incelendiğinde, pek çok siyasal hareketin kökenlerini 70'li yıllarda bulunur. 70'li yılların tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de yankısını bulan devrimci kabarışı içerisinde kök salan sol örgütlülüklerin birçoğu, 12 Eylül gibi ağır bir yenilgiye rağmen köklü bir muhasebeye girişmeden belirli bir rutin temelinde varlıklarına devam etmektedirler.

da suçu kendi küçük burjuva darlığında değil de kendisinin uzağından bile geçmediği Leninizm'de aramaları egemen sınıf siyasetine eklemelenmeyi beraberinde getirdi.

Türkiye solunu bugün içinde bulunduğu kriz durumuna sürükleyen nedenleri, yine 70'li yılların kitlesel ve radikal mücadele ortamında ortaya konan programatik yanlışlarda, buna uygun düşen örgütsel yapılarda ve yine bunlarla açıklanabilecek pratikteki çarpıklıklarda bulabiliriz. Türkiye solu, bugüne kadar bu yanlışların özleştirilmesini ortaya dökmek için kısıyına yanaşmamıştır. 12 Eylül'de alınan yenilginin nedenleri, oldukça sığ düzlemlerde ele alınmıştır. Rekabetçiliğin ağır bastığı sol içi tartışmalarda mesele salt sol örgütlenmelerin darbe karşısında ortaya koyduğu teslimiyetçilikte veya ortaya koymadığı direnişte aranmıştır. Ama gözden kaçırılan şey teslimiyetçilik ya da direniş eksikliğinin bir sonuç olduğudur. Tarihsel ve uluslararası bağların muhasebeye hiç katılmadığı, programatik ve örgütsel kökenlerin hiç sorgulanmadığı bu dönem için sol yapıların yapabildiği fiyaskonun üzerini örtecek destansı örnekler bulmak olmuştur. Durum böyle olunca 70'ler ve 12 Eylül, bir muhasebe ve özleştirme konusu değil geçmiş güzel günlerin avuntusu olarak kavranmıştır. Bu, en başta söz konusu yapıların çoktan miadını doldurduklarının bir kanıtıdır.

Sorunun aslı, Türkiye solunun bütün bir on yıl boyunca biriktirdiği yanlışlarla şekillenmiş politikalarının iflası, yani kendi sınırlarını ortaya koyması ya da tıkanmasıdır. Söz konusu tıkanma, 70'li yıllarda tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de egemenlere büyük korkular salan radikal sınıf mücadelesinin yarattığı olanakların değerlendirilememesi olmakla kalmaz bugüne kadar uzanır. Aradaki fark, tıkanıklığı aşma yönü kırırdanmaların solu, daha da sağa, bazen sivil toplumculuğa ve sol liberalizme bazen de Genelkurmay solculuğuna doğru itmiş olmasıdır. Türkiye'de devrimci mücadele içerisinde yeni bir gelenek yaratmak isteniliyorsa, en başta gelen görev devrimci Marksist bir perspektifle geçmişin değerlendirmesini yapmaktır.

12 Mart Muhtırası ve Politik Etkileri

1968 yılıyla birlikte tepe noktasına ulaşan gençlik hareketi ve 15-16 Haziran'la en somut ifadesini bulan işçi sınıfı radikalizmi, Türkiye'de 70'li yıllara gelirken hem örgütsel hem de politik anlamda niteliksel bir ilerleme yarattı. Örgütsel olarak bürokratizmi ve parlamentarist-reformizmi temsil eden ve 60'lı yıllara damgasını vuran TİP, gençlik hareketinin radikalizmi önünde bir ayak bağı olduğu ölçüde geri plana atıldı. Ayrıca, 60'lı yılların sol hareketi içerisindeki Milli Demokratik Devrim (MDD) gibi orducu, "sol" cuntacı hareketler (9 Martçılar), 12 Mart'ta kendilerinden "sol cunta" beklenen generallerin gençlik hareketi üzerinde "balyoz hareketi" başlatmasının ve gençlik hareketinin önderlerini ortadan kaldırmasının ardından tarihsel olarak iflaslarını ilan ettiler.

12 Mart'la birlikte egemen sınıflar, THKO, THKP-C ve TKP/ML gibi 68 gençlik hareketinin ürünü olan örgütlerin önder kadrolarını imha etse de bu konuda planlarının tutmadığı rahatlıkla söylenebilir. Sınıf mücadelesinin yükselişi, 12 Mart'ı takip eden iki yıl gibi bir zaman dilimi için durdurulsa da akabinde çok daha dinamik bir hal alıyordu.

12 Mart'ın amaçlarından birisi ordu içindeki 9 Martçı "sol cuntacıları" temizlemektir. Nitekim, Denizleri idama gönderen hakim Ali Elverdi'nin "12 Mart, ordu içindeki komünistlere yapılmıştır." (1) sözü bunu kanıtlar niteliktedir. Buradaki "komünistler" MDD'cilerin yolunu gözledikleri, ordu içerisinde, Baasçı modeli uygulamaya yakın sol Kemalist cuntacı subaylardı. 12 Mart'la birlikte özellikle ABD'nin ve yerli egemenlerin desteğini arkasına alan ve bunun da hakkını veren Memduh Tağmaç, Faik Tütün gibi generaller Havacı general Muhsin Batur'u ekarte ederek ipleri ellerine geçirmeyi başardılar.

12 Mart'ın yarattığı atmosferin dağılması ise fazla gecikmedi. 16 Ekim 1973'te yapılan seçimlerle birlikte, burjuvazi yeniden parlamenter rejimin yollarını döşüyordu. Seçimler, Türkiye'de sınıf mücadelesinin yükselişini işaret edecek şekilde sonuçlandı. 60'lı yılların çalışma bakanı olan Ecevit İnönü efsanesini yıkarak CHP'nin genel başkanı olmuş-

tu. Devleti kuran partide Milli Şef İnönü'nün devrilmesi, CHP'nin 70'li yıllarda oynayacağı rol için evrimleşmesi-ydi. Dönemin burjuva medyası, Bülent Ecevit'i, "Halkçı Ecevit", "Umudumuz Karaoğlu" sloganlarıyla efsaneleştiriyordu. Devleti kuran ve Türkiye'de statükonun korunmasında bir simge haline gelmiş CHP, bir anda kitlelere sol-sosyal demokrat bir parti olarak sunuluyordu. Bu durum, egemen sınıfın yükselen sınıf hareketinin "aşırı" mecralara kaymasını engellemek adına güvenilir bir aktör olan CHP'yi sahaya sürmesi olarak yorumlanmalıdır. 1960'ların ikinci yarısında İnönü'nün, TİP'in parlamenter bir güç olarak yükselişini kesmek ve O'nu sistem dışında itmek için, CHP'yi ortanın solu olarak tariflemesi de bu durumun bir benzeri idi. Ecevit de 70'lerde karizmatik bir lider olarak radikal sınıf hareketini kendisinde soğurma görevinde büyük oranda başarılı olacaktı. Seçimlerde, beklenen gerçekleşti ve CHP % 33 oy olarak, birinci parti olarak sandıktan çıktı. Hemen ardındansa aşırı sağcı-dinci MSP ile ittifak kurmakta gecikmedi.

12 Mart'ın gerilemesi sadece burjuva siyasetinin rayına oturmasını değil, Türkiye solunun ve işçi sınıfı hareketinin de yeniden toparlanmasını beraberinde getirdi. Özellikle 1974 yılında büyük tartışmalar sonucu yürürlüğe sokulan genel af, sol kadroların serbest kalmasını da sağladı. 68 kuşağı içerisinde gelen ve Mahir Çayan, Deniz Gezmiş gibi gençlik liderleriyle birlikte mücadele yürütmüş kadrolar örgütlerini toparlamaya giriştiler. Diğer yandan, DİSK'te yeniden toparlanarak hızlı bir büyüme sürecine girdi, yeni kurulan TÖB-DER kısa zamanda 100 bine yakın bir üye kitlesine sahip oldu. Ayrıca, toplumdaki politizasyon üniversite gençliğini de yeniden bu dalganın içerisine çekti. Bu dönemin en karakteristik özelliği ise, kitlelerin örgütlenme arayışına girmesi ve dönemin sol örgütlüklerinin kendiliğinden bir şekilde büyüme sürecine girmesidir. Türkiye'nin hemen her bölgesinde 68 etkisi altında yoğunlaşan genç kuşaklar, işçi sınıfının ve emekçilerin politikleşen üyeleri örgütlülük arayışı içerisine girdiler. Mevcut sol grupların örgütlenme adına çok büyük çabalar sarf etmesine gerek kalmayacak şekilde kitleler akın akın devrimcileşiyor ve devrimci örgütlerin kapısını çalıyordu.

Kıbrıs Müdahalesi ve Türkiye Solunun Tavrı

Bu ortam içerisinde, Türkiye sosyalist hareketinin cevap vermekle yükümlü olduğu ilk olay Türkiye'nin Kıbrıs'a yaptığı müdahale oldu. 1974'te Yunanistan'daki Albaylar Cuntası'nın desteğiyle gerçekleşen aşırı sağcı darbe karşısında Türkiye egemen sınıfı derhal harekete geçerek Kıbrıs'a çıkarma yapmakta gecikmedi. Özellikle, bu dönemde "sol" kimliği parlatılan Bülent Ecevit, dönemin sağ partilerini bile geride bırakacak nitelikte milliyetçi bir retorik geliştirdi. Buna karşın Türkiye solunun Kıbrıs'a yapılan müdahaleye yönelik yaklaşımı, "bağımsız sınıf çizgisi" gibi bir kavramdan ne derece yoksun olduğunu ve antiemperyalist söylemler üzerinden politika yürütürken, Türkiye egemen sınıflarının emperyalist politikalarına göz yumma arasındaki tutarsızlığı gözler önüne serdi. Sol örgütlülükler Türkiye'nin Kıbrıs'taki "Milli Kazançları" için CHP'ye ve Ecevit'e alkış tutarken, müdahale nedeniyle ilan edilen sıkıyönetimin grev yasakları, işçilere yönelik saldırıları hasıraltı ediliyordu. Müdahaleye yönelik tepkiler neredeyse solun tamamı için tam bir teslimiyetçiliğin örneği idi. Örneğin, 70'li yılları CHP'nin kuyruğunda sallanarak geçiren TKP ve TSİP askeri müdahaleye karşı çıkmayı reddettiler. Mihri Belli ve çevresi müdahaleye karşı çıkanları "Türk Düşmanı" olmakla suçlayacak kadar gerici tepkiler verdiler(2). Bu örneklerde sergilenen tutuma pek çok ek yapılabilir. Şu bir gerçek ki, Türkiye solu, özellikle Kemalizm ve ezen ulus şovenizmi konusunda dayak yemekten bıkmayan bir yaramaz çocuk gibidir. Düz mantık bile 12 Mart'ta sol hareketin üzerinden silindiri gibi geçenlerin sınıf doğası gereğince "ilerici" bir amaçla hareket etmesinin mümkün olmadığını ortaya koyacaktır. Ancak, ideolojik olarak Kemalist-Stalinist geleneklerin milliyetçi yurtsever etkisiyle şekillenmiş Türkiye solu Kıbrıs müdahalesinde adeta sınıfta kalmıştır.

DİSK'in Toparlanması ve Sınıf Mücadelesinin Yükselişe Geçmesi

70'li yılların ortalarından itibaren, özellikle büyük şehirlerde toplumsal yapıda ciddi değişiklikler yaşandı. Nüfus içerisindeki işçi sayısının oransal ve sayısal olarak artışı, köyden kente yapılan göçlerle birlikte başlayan hızlı proleterleşme eğilimi, proleter nüfusun büyük şehirlerin varoşlarında kümelenmesiyle birlikte devrimci mücadeleyle hızlı etkileşim içerisine girmesi ve kamu çalışanlarının da mesleki örgütlülüklerini geliştirmeleri sosyal yapıyı değiştiren önemli etkenler oldu. Kapitalizmin 70'li yıllarda içine düştüğü derin ekonomik bunalım, işçi sınıfına yönelik saldırıları ve sınıfsal çelişkilerin keskinleşmesini beraberinde getirirken, işçi sınıfının bu dalgaya karşı tepkisi mücadeleyi daha da yükseltmek ve egemenlerin birçok alandaki saldırısını geri püskürtmek oldu.

12 Mart muhtırasıyla çalışmalarını dondurmak zorunda kalan DİSK, 12-13 Şubat 1973'te yaptığı 4. Kongresi'yle birlikte yeniden bir toparlanma sürecine girdi. Ancak, DİSK de Türkiye solunun bu dönemde açık bir şekilde uyguladığı CHP ve Ecevit destekçiliğinin bir başka örneğini sergiledi. 1973 seçimleri öncesinde DİSK Yönetim Kurulu bir açıklama yaparak tüm emekçileri "Anayasal özgürlükleri ve demokratik hakları ve uygarlıkçı bir anlayışı savunan tek parti durumunda olduğu için" CHP'ye oy vermeye çağırırdı. DİSK yönetimi, bu dönemde CHP ile ilişkilerini sıkılaştırdılar. Öyle ki, 1970 yılında CHP'li milletvekilleri DİSK'in önünün kesilmesi için hazırlanan kanun tasarısı için AP'lilerden bile istekli davranırlarken, 1974'te yapılan 7. Kuruluş Yıldönümü'ne dönemin başbakanı Bülent Ecevit kutlama mesajı gönderiyordu. Tabii ki, aradan geçen dört yıl boyunca değişen CHP'nin sınıf karakteri değil, onun radikalleşen işçi sınıfı hareketine sızma ve kontrol altına alma çabası ve kendine eklemleme arayışıdır. Nitekim dönemin DİSK yönetimi de buna dünden razıdır. Bugün bile reformist çevrelerce "unutulmaz işçi önderi" olarak yad edilen Kemal Türkler'in şu sözleri meseleyi daha kavranabilir hale getirecektir: "1973 seçimlerinde CHP'nin desteklenmesi kararı doğrudur. Çünkü CHP, işçi sınıfının menfaatlerine en yakın partidir. Bugün Türkiye'de 5 tane sosyalist parti kurulması bu doğruyu değiştirmez... Bugünkü ortamda sosyalist mücadele yapılmaz... Bugün ille de 'sosyalist mücadele yapılmalıdır' diyenler, ayrıca, CHP'yi demokratik güç olarak kabul edip buna rağmen Sosyalist Parti kuranlar işçi sınıfına ihanet etmektedirler."(3). Nitekim bu sözler, TKP'nin 70'lerin ikinci yarısında DİSK'in kontrolünü de ellerine alarak temel politikaları haline getirecekleri "Ulusal Demokratik Cephe" açılımının bir özeti gibidir.

70'li yılların ortalarından itibaren, özel-likle büyük şehirlerde toplumsal yapıda ciddi değişiklikler yaşandı. Nüfus içerisindeki işçi sayısının oransal ve sayısal olarak artışı, köyden kente yapılan göçlerle birlikte başlayan hızlı proleterleşme eğilimi, proleter nüfusun büyük şehirlerin varoşlarında kümelenmesiyle birlikte devrimci mücadeleyle hızlı etkileşim içerisine girmesi ve kamu çalışanlarının da mesleki örgütlülüklerini geliştirmeleri sosyal yapıyı değiştiren önemli etkenler oldu. Kapitalizmin 70'li yıllarda içine düştüğü derin ekonomik bunalım, işçi sınıfına yönelik saldırıları ve sınıfsal çelişkilerin keskinleşmesini beraberinde getirirken, işçi sınıfının bu dalgaya karşı tepkisi mücadeleyi daha da yükseltmek ve egemenlerin birçok alandaki saldırısını geri püskürtmek oldu.

DİSK, gelişen sınıf hareketinin etkisiyle işçi sınıfının temel örgütlülük alanı haline geliyordu. 1975 yılına kadar gelişen süreçte DİSK özellikle sosyal demokrat eğilimli sendikaları da arkasına alarak, 270 bin kişilik üye potansiyeline sahip bir konfederasyon haline geldi.

Bu dönemde Türkiye'nin pek çok alanında grevler ve direnişler yaşandı. İstanbul Sungurlar'da 800 işçinin yürüttüğü grev ve Seydişehir Alüminyum işçilerinin DİSK'e üye olabilmek amacıyla yürüttükleri mücadele 1974-75 sürecinde gelişen kayda değer mücadeleler olarak tarihe geçti. Bu dönemde, yürütülen mücadelelerde işçi sınıfı sık sık DGM'ler aracılığıyla yürütülen tutuklama terörüne ve faşist saldırılara maruz kaldı.

Sosyalist Örgütlenmelerin Oluşumu

1974 yılıyla birlikte, dönemin sol kadrolarının genel af kapsamında cezaevlerinden çıkışları ve tekrar örgütlenme faaliyetlerine girişmeleri, 1970'li yılların politik atmosferini belirleyecek olan sol örgütlenmelerin de oluşumunu sağladı. Birçoğu 68 gençlik hareketi içerisinde yer almış, THKO ve THKP-C gibi dönemin iki önemli hareketinin oluşum sürecinde yer almış olan sol kadrolar, 12 Mart yenilgisinin de etkisiyle gerek ideolojik anlamda gerekse de

pratik itibarıyla yeni bir yönelim sürecine giriştiler.

Bu yönelimlerin başında çokça gelişen bölünmelerle ortaya çıkan örgüt enflasyonu geliyordu. Bu bölünmelerin 68-69 sürecinde Dev-Genç içerisinde başladığı söylenebilir. Ama bölünmeler konusundaki asıl sıçrama 12 Mart sonrasında oldu. Bunda önder kadroların imha edilmesinden sonra geride kalan kadrolar arasındaki çekişmeler ve görüş ayrılıkları belirleyici oldu. Sınıftan kopuk gençlik grupları arasındaki ayrışmalar kolayca bölünmelerle sonuçlanıyordu. Bölünmelerdeki bir diğer tetikleyici unsur da dünya Stalinist geleneğindeki çatışma idi. SSCB, Çin ve Arnavutluk'un birbirleriyle giriştiği amansız hegemonya savaşı, tümüyle Stalinist çizgide olan Türk solu için, örgütsel rekabetin kızışması, düşmanlık ve hatta ölümcül çatışmalar anlamına geldi. 70'lerin başlarındaki temel bölünme ve kamplaşmalar 70'lerin ikinci yarısında artarak devam etti. Bunda temel etmen radikal solun tıkanması idi. Kendisine gelen büyük gücü yeni kanallarla devrimci atılımlara taşımakta başarısız kalan sol yapılar içinde artan hoşnutsuzluk doğal sonuç olarak yeni arayışları ve bölünmeleri beraberinde getiriyordu.

1974 yılıyla birlikte, dönemin sol kadrolarının genel af kapsamında cezaevlerinden çıkışları ve tekrar örgütlenme faaliyetlerine girişmeleri, 1970'li yılların politik atmosferini belirleyecek olan sol örgütlenmelerin de oluşumunu sağladı. Birçoğu 68 gençlik hareketi içerisinde yer almış, THKO ve THKP-C gibi dönemin iki önemli hareketinin oluşum sürecinde yer almış olan sol kadrolar, 12 Mart yenilgisinin de etkisiyle gerek ideolojik anlamda gerekse de pratik itibarıyla yeni bir yönelim sürecine giriştiler.

Hızlı bölünmeler ve örgütsel rekabetin çatışmalı hale gelmesi egemen sınıfın manipülasyonları için çok elverişli bir zemin yaratıyordu. Bunların en büyüğü 1 Mayıs 1977 katliamında yaşanacaktı. Bu kadar ayrışma ve arayışın hiçbirisinin proleter sürekli devrim programı çerçevesindeki Marksist çizgide olmaması Türkiye sınıf hareketinin bir talihsizliğidir. Proleter devrim ve işçi iktidarı, enternasyonalizm, sınıf uzlaşmazlığı, dünya devrimi, enternasyonal örgütlenme gibi temel Bolşevik öncüllerden tümüyle bihaber olan Türkiye solu, kendisini milliyetçi bir anti-emperyalizm, çarpık bir anti-faşizm ve uydurma anti-feodal öğelerle demokrasi mücadelesinin dar sınırlarına, ileri demokratik bir düzen hayallerine yönlendirdi. Bu koşullar altında tıkanma ve bölünmeler kaçınılmaz hale geliyordu.

Öte yandan, 70'lerin sol hareketi incelenirken açılması gereken bir başka husus da uluslararası alandaki Moskova-Pekin ayrışmasıdır. 1960'lı yıllar boyunca ideolojik ayrımlarda kendisini gösteren bu parçalanma, 1970'lerde iki kutbunda hızla birbirlerini düşman olarak nitelendirmelerini ve çatışmaları beraberinde getirdi. Özellikle Maoçu saflarda artık "baş çelişki" SSCB halini almıştı. Bu durum, en somut ifadesini Mao'nun ortaya attığı "Üç Dünya Teorisi"nde buldu. Bu "teori"ye göre, dünya üç parçaya bölünmüştür. Birinci dünyayı, o dönem Soğuk Savaş'ın iki ana kutbunu oluşturan SSCB ve ABD oluşturmaktadır. Bu iki ülkeyi, Japonya, Avrupa ve Kanada'nın oluşturduğu "İkinci Dünya" izlemektedir. "Üçüncü Dünya"yı ise Afrika, Asya ve Latin Amerika oluşturmaktadır. Buna göre Maoocular üçüncü dünya ülkelerini yani oralaradaki her türlü kokuşmuş diktatörlerini saflarına çekmeyi başarmalıdır. Çin'in içine girdiği Moskova karşıtı tutum, bununla da kalmadı ABD ile yakınlaşmalarına neden oldu. Bizzat Mao, ABD'ye Sovyet sosyal emperyalizmine karşı savaşında işbirliği önerisinde bulundu: "ABD, Avrupa ve Japonya ile işbirliğini kuvvetlendirmeli ve daha da ötede, Japonya, Çin, Pakistan, İran, Türkiye ve Avrupa'yı paralel bir çizgide bağlayarak"(5) SSCB'ye karşı mücadele edilmesi çağrısını yaptı. Bu tutum, uluslararası alanda ABD'nin başını çektiği Batı emperyalizminin desteklenmesi olarak yansımaları bulurken, "üçüncü dünya ülkelerinde" Maoçu hareketler hızla "Milli Burjuva" olarak yaftalandıkları gerici burjuvazi klikleri desteklediler. Nitekim Türkiye'de "Üç Dünya Teorisi"nin en ateşli savunucusu Aydınlık hareketinin, devletle işbirliğine girişmesi ve tepe noktasını 12 Eylül darbesinin destekçiliğiyle bulan karşı devrimci yönelimi "Üç Dünya Teorisi" ile başladı.

Uluslararası alanda, özellikle Mao'nun ölümünün ardından, hızla yeni parçalanmalar meydana geldi. Bunlardan, özellikle Türkiye sol hareketi içerisinde en geniş yankısını bulan akım Enver Hoca'nın başını çektiği Arnavutluk Emek Partisi çizgisi oldu. Bu çizginin temsilcileri Halkın Sülalesi olarak adlandırılan Halkın Kurtuluşu, Halkın Yolu, Halkın Birliği gibi hareketlerdi. Ne var ki Arnavutluk'taki Emek Partisi rejiminin tıpkı diğer doğu Bloğu ülkeleri gibi 1989'da arkasındaki tüm pisliklerle çöküp gitmesi ve emekçi halkın rejimin çöküşüne karşı koymak bir yana buna katılması, bu rejimin de temelde diğerleri gibi aynı bürokratik kapitalist temellere yaslandığını kanıtladı. Solun özellikle işçi sınıfı hareketi içerisindeki gücü bakımından bir diğer önemli kesimi de, Moskovacı örgütlenmeler oldu. 16 Haziran 1974'te kurulan Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP), "1973 Atılımı"yla birlikte yeniden örgütlenmeye girişen TKP ve 60'lı yılların sonunda kitlelerden koparak marjinalleşen ve yaşadığı bölünmeler nedeniyle küçük bir yapı haline gelen TİP bu çizginin kayda değer örgütlülükleriydi.

Sol hareket içerisinde uluslararası ayrımlara paralel olarak gerçekleşen bu kutuplaşmalar, bu dönemdeki sol içi şiddetin en önemli kaynağını oluşturdu. Küçük burjuva rekabetçiliğinde tetiklediği bu çatışmalarda birçok örgüt silahlara başvurmaktan da çekinmedi. Sol içi şiddet artık yerel sorunlar karşısında alınan bir tavır olmaktan çıkmış,

uluslararası siyasetin de bir parçası olarak algılanıvermişti. Söylemlerde genel olarak bu yönelim temelinde şekilleniyordu. "İGD'li faşistlere karşı mücadele, demokrasi mücadelesinden, antifaşist mücadeleden ayrılmaz." (6) söylemine karşı taraf "Maoculuğa karşı mücadele sadece sosyalist değil aynı zamanda demokratik bir görevdir de." (7) söylemiyle karşılık veriyordu.

Devrimci Marksistler, "...Sol içi şiddetin devrimci dayanışmaya ağır darbeler indirmesi, sol içinde zorbalığın egemen olmasına ve böylelikle solun en önemli özelliklerinden eleştirel düşünceye zemin kaybettirmesine hizmet etmesi, kitleler nezdinde sola büyük itibar kaybettirmesi, sol içinde dar örgütsel çıkarları her şeyin üstünde tutan dogmatik anlayışı geliştirmesi, saflarda büyük demoralizasyon yaratması, sistem karşıtı kanallarda harcanacak enerjiyi iç çatışmalarda heba edilmesine neden olması..." (8) nedeniyle karşı çıkarlar.

Faşist Hareketin İpleri Bırakılıyor!

12 Mart öncesinde devrimci gençlik hareketini frenlemek amacıyla "Komünizmle Mücadele Dernekleri" gibi kontrgerilla yapılanmaları aracılığıyla sokağa salınan faşist komandolar, 12 Mart'ın gerçekleşmesiyle birlikte nöbeti devrettiler. Ancak, 12 Mart'ın geri çekilmesinin ardından yeniden toparlanan sol hareket nedeniyle egemenler faşistlerin iplerini bir kez daha çözdü. Faşizmin yükselişi, burjuva siyaset arenasında ifadesini Milliyetçi Cephe (MC) hükümetleriyle buldu. Bu hükümetlerde MHP aldığı %4-5'lik oylarla kıyaslanamayacak bir güce sahipti. Bu güç, burjuvazinin MHP'ye sokaktaki paramiliter gücü nedeniyle verdiği bir ödüldür. Gerçekten de 70'lerde güç, oy sandıklarından değil sokaktan gelmekteydi. AP-MHP-MSP ortaklığıyla oluşturulan MC hükümetlerinin temel işlevi dönemin yükselen sol hareketini durdurmak olarak belirlendi. Özellikle, faşist MHP ve Ülkü Ocakları arkalarına derin devletin ve burjuvazinin açık desteğini alarak kitlesel katliamlara, saldırılara girişti. Bu katliamlarla devrimcileşen sınıf hareketinin yorulması, demoralize edilmesi ve etkisizleştirilmesi hedeflendi. Abdullah Çatlı, Muhsin Yazıcıoğlu, Mehmet Ali Ağca gibi faşist katiller bu dönemde yetiştirildi. MHP'nin Mayıs 1975'teki kongresindeki "Artık milliyetçilik değil, milliyetçilik düşmanlığı bir cesaret işidir. Size artık zamanın Türk milliyetçiliği lehine işlemekte olduğunu müjdeleyebilirim. Patlama noktasına erişmiş, patlama noktasını aşmış bulunuyoruz..." "Türkiye halkları" sloganını kullanan hainlerle birlikte onları kışkırtanların da kafaları ezilecektir." (9) konuşmasıyla yükselen sınıf mücadelesine karşı misyonunu ilan ediyordu.

12 Eylül'e giden yolda faşist harekete karşı verilecek mücadele kritik bir dönüm noktası işlevini gördü. Temel politikalar giderek faşizme karşı mücadele üzerinden şekillenmeye başladı. Faşizme karşı mücadelede "faşistleri güvenlik güçleriyle baş başa bırakma" gibi pasifist bir yaklaşıma saplanan TKP-TİP gibi örgütler bir yana bırakılırsa, anti-faşist mücadeleyi aktif bir politika haline getiren örgütlenmelerin bu noktadaki hatalı yaklaşımlarını ortaya sermek zorunludur.

Faşizme karşı aktif mücadele veren örgütlerin temel yanlışı bu mücadeleyi sınıf mücadelesi merkezli örnek yerine, misilleme ve küçük grupların karşılıklı çatışması pratiğine indirgemeleriydi. Evvela bu alan, karşılıklı vuruşma pratiği, faşistlerin en güçlü olduğu alandı. Silahlı çatışmalar için kitlesel olmaya gerek yoktu, küçük gruplar bunun için yeterli idi. Üstelik faşistler düzenin kolluk kuvvetlerinin desteğiyle bu saldırıları gerçekleştiriyorlardı. Yakalanmıyorlar, yakalansalar da çok geçmeden salınıyorlardı. Devrimcilerse faşistlerle kıyas götürmez bir kitleselliğe sahiptilerdi. En önemlisi devrimcileşen işçi sınıfı faşizme karşı ön saflara geçebilirdi. Öte yandan MHP devrimcilerin yanında oldukça zayıftı. Halkın it-kopuk olarak gördüğü bu kesimler esas olarak orta Anadolu'nun içine kapalı Erzurum, Yozgat gibi küçük burjuva yoğunluklu kentlerinde güçlüydüler. İşçi kentleri çok büyük oranda devrimcilerin elindeydi. Bu haliyle devrimciler kitlesel gücü kullanarak faşistleri ezibilirlerdi. En önemlisi işçi sınıfı faşizme karşı üretimden gelen gücü kullanabilirdi. "Faşizme Karşı Sınıf Savaşı" şiarı yükseltebilirdi. Ama bunun yerine faşizme karşı misilleme vuruşmacı bir yol izlendi. Bu, faşizmin en güçlü olduğu alandı. En önemlisi de faşizme karşı bu tarz bir mücadele yöntemi egemen sınıfın devrimcileri içine çekmeye çalıştığı en büyük tuzak olduğu idi. Kamuoyuna bu çatışmaları sağ-sol kavgası olarak sundular. Devlet ve ordu bu kavganın üzerindeki tarafsız bir güçmüş gibi sahne alıyordu. İşçi sınıfı antifaşist mücadelede ön safa geçmediği sürece faşist hareket devlet desteğiyle mücadelesini sonsuza kadar sürdürebilirdi. Sonunda, emekçi yığınlar çatışma ortamından yoruldu. Toplum içerisinde çatışmaları sona erdirecek bir otorite gereksinimi oluştu. Bu otorite tıkanma durumundaki devrimci hareketten değil, 12 Eylülcülerden gelecekti. Egemen sınıf, faşist hareketi sınıf hareketini güçten düşürmek ve darbeye ortam hazırlamak konusunda etkili bir şekilde kullandı.

Faşizme karşı mücadele konusunda 70'li yılların örnek mücadelesi, 16 Mart katliamından sonra DİSK'in düzenlediği faşizme ihtar grevleri ve yürüyüşleridir. Katliama karşısında oluşan infial o kadar şiddetliydi ki DİSK'in yönetimindeki bürokratlar aşağıdan gelen basınç yüzünden bu eylemi örgütlemek zorunda kaldılar. 20 Mart günü 1 milyona yakın işçi greve çıktı. Yüz binlerce kişi alanları doldurdu. Birçok ilde elektrik, su kesintisi yaşandı, trafik kilitlendi, radyolar sustu, öğretmenler derse, avukatlar davalara girmediler. Bu eylem en sert tepkiyi dönemin Başbakanı Bülent Ecevit'ten aldı. Ecevit eylemi yasadışı ilan ederek eyleme katılan işçileri işten atmakla tehdit etti. Buna rağmen eylemlerde hiçbir gerileme yaşanmadı. Sınıfın devreye girmesiyle oluşan gücün neticesinde yaşadıkları çöküntüyü anılarında anlatan faşistler "o sıralar herkes komünizmin galip geldiğine inanıyordu" demekteydi. Faşizme ihtar grevleri ve eylemleri faşizmin ağababaları olan egemen sınıfı indiriyordu darbelerini. Gelgelelim DİSK bürokrasisi ve burada hakim durumda olan TKP, eylem ve grevleri sonlandırdığını açıkladı. Böylelikle düzenin sahipleri ve faşistler rahat bir nefes aldılar.

Faşizme karşı sınıf savaşımı pratiği faşizmi yenebilecek yegane çözüm yolu idi. Tek tek sivrisineklerle uğraşmak yerine devrimci sınıf mücadelesi bataklığı kurutmaya odaklanacaktı. Faşizmin yenilgiye uğratılması proleter devrimin kapılarını

12 Eylül'e giden yolda faşist harekete karşı verilecek mücadele kritik bir dönüm noktası işlevini gördü. Temel politikalar giderek faşizme karşı mücadele üzerinden şekillenmeye başladı. Faşizme karşı mücadelede "faşistleri güvenlik güçleriyle baş başa bırakma" gibi pasifist bir yaklaşıma saplanan TKP-TİP gibi örgütler bir yana bırakılırsa, faşizme karşı aktif mücadele veren örgütlerin temel yanlışı bu mücadeleyi sınıf mücadelesi merkezli örnek yerine, misilleme ve küçük grupların karşılıklı çatışması pratiğine indirgemeleriydi.

açacaktı. Ne var ki DİSK bürokrasisini elinde tutan TKP bu yolu daha baştan kapamıştı. Sınıftan kopuk, sınıf mücadelesini temel almayan radikal sol grupların misillemeci çizgisi çok daha saygıdeğer de olsa sonuçları tam ters yönde olmuştur. Sınıf mücadelesini antifaşist mücadelenin merkezi yapmak yerine elde silah mahalleleri beklerken ya da faşistlerin ellerinde bölgeleri kurtarmaya çalışırken geniş emekçi kesimlerini salt destekçi konumuna indirdediler. İşin daha da acı tarafı ise sol içerisinde kimi yapıların 70'li yılların politik atmosferini kavramaktan uzak oluşudur ve bu, faşist harekete karşı verilecek mücadeleyi de belirlemektedir. Bunun bariz örneklerinden birisini Devrimci Yol sergilemiştir. "İşte, geçilen dönem içinde faşist yayılma aracı olarak yaygın bir şekilde gündeme getirilen ve oligarşik diktatörlüğün faşist karakterinden kaynaklanan "faşist terör" karşısında aktif bir anti-faşist mücadele anlayışı zorunlu idi. Ancak bu şekildeki bir aktif-savunma anlayışı faşist sürülerin saldırılarını bir çapulcu bozgununa dönüştürebilirdi. Faşizmin oyununu bozacak olan, devrimci taktik, aktif bir savunma anlayışı temeli üzerinde yükselmek zorundaydı."(10) Bu sözcüklerle ifade edilen tutum temel bir yanlışlığı içerisinde barındırmaktadır. Küçük burjuva doğası nedeniyle faşizm, örgütlü bir gücün baskısı altında dağılmaya ve kitlelerden kopmaya mahkumdur. Kentleri, işyerlerini ve çoğu işçi mahallesini ellerinde tutuyorken devrimcilere göre son derece marjinal olan faşistler karşısında savunma pozisyonuna geçmeyi savunmak sınıftan ve sınıf mücadelesi çizgisinden bir hayli uzak olmaktan kaynaklanmaktadır.

1977 yılına Türkiye faşizme ve egemenlerin işçi sınıfına yönelik saldırılarına karşı yükselen, devrimci işçi sınıfı mücadelesinin coşkusuyla girdi. Nitekim bu coşku Türkiye tarihinin gerek kitleselliği, gerekse politik içeriği itibarıyla en önemli işçi eylemlerinden birisi olan 77 1 Mayısıyla tepe noktasına ulaştı.

70'li yıllar gibi işçi sınıfının devrimcileştiği bir ortamda proletaryanın gücünden bu kadar bihaber olunması sorunun kaynağını işaret etmektedir: Devrimci Marksist öncünün yokluğu.

Öte yandan, bu dönemde sol içi çatışmaların yoğunlaşması faşizme karşı mücadeleyi baltalayan ve faşizme karşı birleşik bir cephenin oluşturulmasının önüne geçen bir faktör olmuştur. Birçok bölgede yürüten mücadele dar grupçuluğun, küçük burjuva rekabetçiliğin etkisiyle sığlaştırılmıştır. Örneğin, birçok örgütün kurtarılmış bölge ilan ettiği alanlar sadece faşistlerden arındırılmamış, diğer sol örgütlenmelere de kapatılmıştır.

Faşizme karşı mücadelede Stalinist "Halk Cephesi" politikalarının uygulayıcıları -en kayda değeri TKP'dir- ise faşizme karşı mücadelenin rotasını sadece Milliyetçi Cephe iktidarlarının devrilmesiyle sınırlandırmış ve CHP'nin kuyruğuna takılmakta hiçbir çekince görmemiştir. 28 Temmuz 1977 tarihinde yapılan Ulusal Demokratik Cephe (UDC) çağrısının o dönem için ne anlama geldiği DİSK başkanı Kemal Türkler tarafından şu şekilde dile getirilmiştir: "Milliyetçi Cephe işbirlikçi tekkelci sermayenin en gerici, şoven kesimlerinin oluşturduğu gerici ve faşizm cephesidir. Bu cepheye karşı ve güvenoyu aldığı takdirde 2. MC'yi bir an önce iktidardan uzaklaştırmak için, ulusal bağımsızlıktan, demokrasi, barış ve toplumsal ilerlemeden yana olan parlamento içindeki ve dışındaki tüm örgüt ve güçlerin UDC içinde bir araya gelmeleri ve UDC'yi güçlendirmeleri acil bir görev ve sorumluluktur."(11) DİSK'in ve DİSK bürokrasisini o dönem kontrol altında tutan TKP'nin "ileri demokratik düzen" hedeflerinin formülü bu sözlerde ortaya konulmuştur. Stalinizme has aşamacı anlayışın en saf örneğini oluşturan TKP, CHP'den kendi yasal örgütlülüğünün önünü açacak -141. ve 142. Maddelerin kaldırılması- adımları beklemekte ve sonunda parlamentoya girmenin yollarını aramaktadır. Bu anlamıyla işçi sınıfıyla organik bağları olması bakımından 70'li yılların en önemli sol gruplarının başında gelen TKP faşizm karşısında pasifizmin ifadesi olmuştur. Tümünle yasal ve parlametocu çizgisiyle TKP, faşizm karşısında tümünle pasifist tutumlar takınmakla kalmamış işçi sınıfının atılımlarını sendika bürokrasi vasıtasıyla frenlemiştir.

Sınıf Mücadelesinin Dönüm Noktaları: Dgm Direnişi, Faşizme İhtar Eylemleri, Profilo Direnişi Ve 1 Mayıs 1977

Egemenlerin devrimci mücadeleyi ve sınıf hareketini baltalamak için sokağa saldıkları faşistlere karşı en etkili yanıt işçi sınıfından yükselmiştir. Faşist saldırılar artarak devam ederken, işçi sınıfının yükselttiği tepki hem devrimci mücadelenin hayat alanını genişletmiş hem de faşist hareketin geriletilmesini sağlamıştır. Aynı zamanda, ülke genelinde grevlerle birlikte sınıf mücadelesi egemen sınıfları tedirgin edecek boyutlara ulaştı.

Bu noktada dönüm noktalarından birisi yüz bine yakın işçinin kutladığı 1976 1 Mayıs'ı olmuştur. Türkiye işçi sınıfı on yıllar sonra ilk kez 1 Mayıs'ı kitlesel bir şekilde kutlamıştır. 1 Mayıs 1976 yılıyla birlikte burjuvazinin "Bahar ve Çiçek Bayramı" olmaktan çıkmış, işçi sınıfının emek bayramına dönüşmüştür. Diğer bir önemli eylemlilik de DGM'lere karşı gösterilen direniştir. MC iktidarının geçirmeye çalıştığı DGM Yasası'na karşı işçi sınıfı bir genel grev provası yaparak, Türkiye'nin neredeyse tamamında iş bıraktı. Egemenler, işçi sınıfının gösterdiği bu radikal eylemlilik karşısında yasayı geri çekmek zorunda kaldılar.

İşçi sınıfının yükselen mücadelesi birçok yerde etkisini gösterirken, pek çok işyeri grevlere sahne oluyordu. Bunlardan en önemlisi 22 Eylül 1976'da başlayan Profilo Direnişi oldu. 18 işçinin atılmasıyla başlayan greve yönelik patronların saldırısı gecikmedi. Binlerce polis, panzerler ve gaz bombaları ile saldırarak grevi bitirmeye çalıştı, ancak bu saldırı işçiler tarafından geri püskürtüldü. İkinci kez girişilen saldırıda ise bir işçi yaşamını yitirdi.

1977 yılına Türkiye faşizme ve egemenlerin işçi sınıfına yönelik saldırılarına karşı yükselen, devrimci işçi sınıfı mücadelesinin coşkusuyla girdi. Nitekim bu coşku Türkiye tarihinin gerek kitleselliği, gerekse politik içeriği itibarıyla en önemli işçi eylemlerinden birisiyle tepe noktasına ulaştı. 1 Mayıs 1977, 1970'lerin sınıf mücadelesi dalgasının adeta kırılma noktasını oluşturdu. Bilindiği gibi 77 1 Mayıs'ında egemen sınıf büyük bir katliama imza atacak ve bu 1 Mayıs bir zirveyi ifade ettiği gibi sınıf hareketindeki tıkanmayı da açığa çıkaracaktı. Gelgelelim tam tersi de olabilirdi. Katliama gereken yanıt genel grevlerle, devrimci mücadeleyle verilebilir, bir kalkışmanın zemini hazırlanabilirdi. 1905 Rus Devrimi hatırlanırsa Çarlığın giriştiği Kanlı Pazar katliamına işçilerin grevlerle tepki göstermesi ile başlamıştı. O günün Türkiye'sinde de koşulları böylesi bir mücadelenin oluşabilmesine fazlasıyla müsaitti. Ancak, sınıf mücadelesinin başarıya ulaşması için en önemli gerekliliklerden birisi olan devrimci bir öncünün bulunmaması, bu tarihi fırsatın yeterince kullanılmamasına neden oldu.

Varolan örgütlülükler içinse işçi sınıfına yönelik gerçekleştirilen bu katliam, mücadele bayrağını yükseltmenin bir fırsatı olmaktan ziyade, birbirlerinin kuyusunun kazılmasının bir aracı haline geldi. Özellikle, Moskovacı TKP ile Maoocular arasında yaşanan çatışmaların katliamın başlangıcında yaratılan provokasyon için kontrgerilla güçleri tarafından malzeme olarak kullanılması ve burjuva medyanın

katliamı sol içi çatışmanın bir ürünü olarak lanse etmesi, mücadeleyi baltalayan önemli bir faktör haline geldi. Katliamlar sonrasında DİSK ve TKP Maocuları suçlarken Maocular sosyal faşistleri hedef alıyorlardı. Bu, sol adına tam bir rezillikti. Bu saldırıya etkin bir yanıt verilememesi, burjuvazinin sistematik saldırılarının Maraş'ta olduğu gibi daha da vahşileşmesine ve bir iç savaş ortamının yaratılmasına yol açtı. Öte yandan, 12 Eylül'ün köşe taşları yavaş yavaş dizilmeye başlanıyordu.

1978 yılına girildiğinde Türkiye'yi yeni katliamlar bekliyordu. Fazla zaman geçmeden 16 Mart'ta Beyazıt Kampüsü'nde faşistler tarafından düzenlenen bombalı saldırıda 7 öğrenci katledildi. Bu saldırıya yanıt olarak 20 Mart'ta "Faşizme İhtar Eylemleri" düzenlendi. Bu eylemler, birçok alanda faşistlerin sokaklardan silinmesini sağladı. Eylemlerin gücü, burjuva klikler içerisinde de ciddi tepkiler doğurdu. Sağcı basın eylemler için "ihtilal provası" nitelemesini kullanırken, Türk-İş eylemleri "işçiler üzerinde oynanan oyun" olarak gösteriyordu. Birçok örgütün kuyruğundan ayrılmadığı CHP ve Başbakan Ecevit'se eylemleri yasadışı ilan ederek, eyleme katılan işçileri işten atmakla tehdit etti(12). İşte DİSK bürokratlarının ve TKP liderliğinin "İleri Demokratik Düzen" beklentileri yavaş yavaş yerini buluyordu!

Bu eylemlilik dalgası, DİSK'in mücadele sahnesinde gösterdiği etkili eylemlerin 70'li yıllar için son halklarını oluşturuyordu. Özellikle, 70'lerin sonlarına doğru DİSK içerisinde gerçekleşen CHP'lileştirme operasyonu ve UDC politikaları nedeniyle DİSK bürokratlarının ve TKP'nin CHP için hazırladığı yumuşak koltuklar, DİSK'in işçi sınıfı radikalizminin çok gerisine düşmesine neden oldu. DİSK'in CHP'lileştirilmesi ve yaşanan bir dizi fiyasko sonucu TKP bölünmeler yoluyla gücünü kaybetmeye başlamıştı. Bundan sonra gerçekleştirilen görkemli direnişlerin birçoğu yerelleşerek ve kendine özgü dinamiklerle beslenerek ve DİSK bürokrasinin engelleme çabalarına rağmen gerçekleşiyordu (Tariş Direnişi, Yeni Çeltak Madenciler Direnişi...).

Darbenin Ayak Sesleri: Maraş Katliamı, Fatsa Operasyonu Ve Tariş Direnişi

1 Mayıs 1977'de yaşanan katliamdan sonra devrimci mücadelenin ve sınıf hareketinin kaçınılmaz bir sıkışmışlığa girdiği rahatlıkla gözlemlenebilecek bir durumdur. Birbiri ardına gerçekleştirilen faşist saldırılar, kitlesel katliamlar; devrimci hareketi bir cevap verme gerekliliği üzerinde sıkıştırıyordu. Ancak, devrimci örgütlenmeler sınıf temelinde uzaklaştıkça, faşizme karşı mücadeleyi birer "asker"i sorun olarak ele alıp, buna uygun küçük burjuva intikamcı tavırlar geliştirdikçe giderek hareket alanını daralttı ve toplumda artık bir kurtarıcı beklentisi ve düzen isteğinin yolunu döşedi. Çünkü sokaklar artık kan gölüne dönüşüyordu ve burjuvazinin de sistematik propagandası sayesinde toplumda sınıf mücadelesinin yükselişinden ziyade, sağ-sol arasındaki çatışmalardan bahsediliyordu.

Aslında, varılan nokta artık bir iktidar sorunu haline dönüşüyordu: Ya sınıf mücadelesi devrimci Marksist bir öncünün liderliği altında atılım yaparak bu dengeyi proleter bir devrim lehine değiştirecek ya da burjuva düzen yumruğunu indirerek bekasını koruyacaktı. Tarihte de birçok örneği görüldüğü gibi, işçi sınıfının mücadeleyi devrimle taçlandırmadığı noktada, yükselen karşı devrim toplumda genel bir kabul görür. Örneğin, devrimci bir durumun yaşandığı 1968 Fransa'sında devrimci dalganın kendinden bekleneni yapmayıp iktidarsız kalarak yenilmesinin ertesinde yapılan seçimlerde sağcı De Gaulle, tek başına iktidara gelmişti. Çünkü, artık toplumsal yaşamın öyle ya da böyle bir düzene oturmasını bekleyen küçük burjuvaziden, işçi sınıfının ortalama kesimlerine kadar neredeyse toplumun tüm kesimlerinin oyunu almayı başarmıştı. Türkiye'de de benzer bir sonucu görmek mümkündür. Kitlelere iktidar perspektifini aşılayacak ve sistemin tıkanıklığını açacak bir önderliğin bulunmayışı, faşistlerle girişilen şiddete dayalı güç yarışının biriktirdiği yorgunluk ve dağınıklık, toplumda artık devrimci iddiaların zeminini kaybetmesine, daha da önemlisi artık bir kurtarıcı otoritenin beklenmesine neden olmuştur. Burjuva siyasal düzenin iflas ettiği, parlamentonun geçersiz kaldığı, egemenlerin yönetemediği, toplumun da bu şartlarda yönetilmek istemediği bir ortamda tek bir alternatif yavaş yavaş yıldızlarını parlatmaya başlıyordu: Askeri darbe...

Ancak, askeri darbenin önünde verilmesi gereken ciddi bir sınav duruyordu. Her ne kadar programında bir iktidar perspektifi olmayıp, tıkanıklık içerisinde bulunsalar da devrimcilerin etkisinde muazzam büyüklükte kitleler bulunuyordu. Darbe karşısında grevler örgütlenebilir, direnişler olabilir ve bunlar her şeyi zorlaştıracaktı. Bu yüzden egemenlerin öncelikli olarak yaptıkları icraat çeşitli provokasyonlar yaratarak solun nabzını ölçmek oldu.

Çok geçmeden kanlı saldırılar birbirini izledi: 1978'in Aralık ayında Maraş'ta 118 Alevi faşistler tarafından katledildi; Çorum, Sivas gibi Alevilerin yoğun olarak yaşadığı ortamda katliam girişimleri denendi. 1978-1979 yılları arasında Kemal Türkler, Abdi İpekçi gibi tanınmış kişilere sansasyonel suikastlar düzenlendi. Özellikle, Kemal Türkler'in öldürülmesinin ardından yükselen cılız tepki, artık sınıf mücadelesindeki yavaşlamayı gösteriyordu. Ancak, bunda en önemli etken DİSK bürokrasisinin mücadeleyi yükseltmekten ziyade, frenlemeyi ve düzen sınırları içerisinde tutmayı izleyen çizgisidir.

Devrimcilerin, 1980'e gelirken vermek zorunda oldukları bir diğer sınav da Fatsa Deneyimi oldu. Devrimci Yol'cuların kontrolünde Fatsa'da oluşturulan yerel yönetim anlayışı, egemenlerin de dikkatinden kaçmayacaktı. Demirel, Çorum'da faşistlerin Alevilere yönelik katliam girişiminde bulunduğu dönemde, meclise "Çorum'u bırakın, Fatsa'ya bakın!" diyerek sesleniyordu. Ancak, Fatsa deneyimi, ona önderlik eden Devrimci Yol hareketinin dar politik kavrayışı ve ekonomizmi altında sadece Fatsa'yla sınırlı olmaktan kurtulamadı. Ayrıca, kitlelere o gün yürütülen devrimci mücadelenin doğrudan iktidar sorunuyla ve kapitalist sömürü düzeninin yıkılmasıyla bağlantılı olduğu verilmemiş, yalnızca Fatsa'yla sınırlı yeri geldiğinde karaborsacılar karşı mücadele eden, yeri geldiğinde de çamurlu yollara çözüm arayan bir ekonomist perspektifle adeta perşembenin geliş çarşambadan seyredilmiştir. Nitekim devlet Fatsa'yı düşürmek için operasyon düzenlediğinde en ufak bir direniş bile yaşanmamıştır. Bu durum, bir bakıma darbeden sonra Devrimci Yol ve pek çok yapının nasıl tepki vereceğinin bir göstergesi olmuştur.

Darbe ayak seslerini adım adım duyururken, burjuva parlamenter rejim ve egemen sınıfların toplum üzerindeki kontrol yetisi neredeyse yok olmuştu. Faşistler ve devrimciler arasında süre giden çatışmalar, işçi sınıfının birçok alanda devam eden direnişi ve en önemlisi artık toplumunda bu düzende yönetilmek istememesi egemenleri zor

Varılan nokta artık bir iktidar sorunu haline dönüşüyordu: Ya sınıf mücadelesi devrimci Marksist bir öncünün liderliği altında atılım yaparak bu dengeyi proleter bir devrim lehine değiştirecek ya da burjuva düzen yumruğunu indirerek bekasını koruyacaktı. Tarihte de birçok örneği görüldüğü gibi, işçi sınıfının mücadeleyi devrimle taçlandırmadığı noktada, yükselen karşı devrim toplumda genel bir kabul görür. Kitlelere iktidar perspektifini aşılayacak ve sistemin tıkanıklığını açacak bir önderliğin bulunmayışı, faşistlerle girişilen şiddete dayalı güç yarışının biriktirdiği yorgunluk ve dağınıklık, toplumda artık devrimci iddiaların zeminini kaybetmesine, daha da önemlisi artık bir kurtarıcı otoritenin beklenmesine neden olmuştur.

duruma düşürüyordu. Bir yandan toplum faşist saldırılarla terörize edilerek bir "kurtarıcı" özlemi artırılmaya çalışılırken, işçi sınıfı hareketi de faşizmin kısıpına altına alınmaya çalışılıyordu. Böylesi saldırılardan birisi de İzmir'deki Tarih Fabrikası'nda yaşandı. 3. Milliyetçi Cephe iktidarıyla birlikte Tarih'te faşist kadrolaşmaya gidildi ve devrimci işçilerin birçoğu işten atıldı. İktidar ve yönetim Tarih'in "Komünistlerin işgali altında olduğu" söylemini sık sık dillendiriyorlardı. Tarih'in düzenin kolluk kuvvetlerinin saldırısıyla karşılaşması fazla uzun sürmedi. 22 Ocak 1980'de ordu ve polis iş makineleriyle, zırhlı araçlarıyla Tarih'in kapısına dayandı. Burada Tarih işçileriyle birlikte, Çiğli, Çimentepe başta olmak üzere fabrika çevresindeki birçok gecekondu mahallesi de direnişe geçti. Tarih işçilerinin gösterdiği olağanüstü direniş, bu durumdan ürken DİSK bürokratlarını hareketi frenlemeye yöneltti. İşçilerin öne sürdüğü üç talepten birisi kabul edildi ve gözaltına alınan işçiler serbest bırakıldı. Ancak, Tarih patronlarının ve iktidarın saldırısı burada da sona ermedi, fabrikanın büyük kısmı tavsiye edildi, üretime ara verildi ve 3000'e yakın işçi işten atıldı. Bunun üzerine başlayan çatışmalarda da, işçi sınıfı ve gecekondu halkı kahramanca bir direniş sergiledi. Gösterilen direnişten ürken, DİSK mücadeleyi baltalamak ve işçileri pasifize etmek için ellerinden geleni yaptı. Çatışmalar, 15 Şubat'a kadar sürdü ve devlet ancak 10 bin jandarma komandosuyla direnişi bastırabildi. 3 polis yaşamını yitirdi. Burjuvazi açısından Tarih Direnişi'yle birlikte askeri bir darbenin gerekliliği artık kaçınılmaz hale gelmişti.

12 Eylül Darbesi

12 Eylül darbesinin ardından, düzen saflarından gelen muazzam baskı dalgası Türkiye solunun üzerinden silindir gibi geçti. Türkiye solu, 12 Mart Muhtırası'ndan sonra da benzer bir durumla karşılaşmıştı. Ancak, yeniden toparlanabilmişti. Bu

Türkiye devrimci hareketinin mücadele tarihi, bizlere Lenin'in bir sözünü tekrar tekrar hatırlatmaktadır: "Devrimci teori olmadan, devrimci pratik olmaz." Stalinizm ve büyük oranda Kemalizm'in kaba bir bulamacı haline gelen Türkiye solunun ideolojik geleneğinin, gelecekte mücadelenin geçmişinden ders almasını sağlamak amacıyla, sorgulanması zorunludur.

durum egemen sınıflar için de ciddi bir ders oldu. 12 Eylül'le birlikte, toplum içerisinde solun üzerinde yükseldiği sosyal temeller tümüyle yok edildi, toplumsal hafıza neredeyse tamamen kazındı. 12 Eylül öncesinde solun doğal tabanını oluşturan kent yoksulları, varoşlar, işçi sınıfının geniş kesimleri; devrimcilerden boşaltılan alanlara çöreklenen ve sistem tarafından desteklenen İslamcıların hegemonyası altına girdi.

Türkiye solunun 12 Eylül'de aldığı yenilgi etkisi uzun yıllara yayılacak bir hezimet oldu. Egemen sınıfın acımasızlığı ve topyekün saldırması bunda kuşkusuz belirleyici bir rol oynadı. Ama durumun asıl vahimliği Türkiye soluyla ilgilidir. Mesele güç yetirememekle ilgili olsa da durum bu kadar vahim olmazdı. Milyonlarca kişinin hayatını belirleyebilen sol örgütler 77 1 Mayıs'ından beri tıkanıklık içerisindeydiler. Sistemin krizine devrimci yanıtlar üretmekten aciz olduklarını gösterdiler. Darbe günü geldiğinde kendiliğinden gösterilen bireysel direnişler dışında örgütlü bir karşı koyuş gösterilemedi. Örgütler kısa süre içerisinde çözüldü. Kadrolar birçoğu tutuklandı, tutuklanmayanlar yurt dışına çıktılar. Yapının çökmesinin ardından geniş sempaticiler ve taraftar kesimleri ortada kaldılar. Bir kısmı tutuklandı, arananlar listesindeki birçoğu da teslim oldu. Çoğu kişi silahlarını teslim etmek için kuyruklara girdi. Teslimiyetçilik doruk noktasına ulaştı. Yıllarca devrimci saflarda mücadele eden devrimcilerin büyük kısmı, bu yıkımın getirdiği moral bozukluğuyla ya geçmişlerini kötü bir hatıra olarak değerlendirdiler ya da ödedikleri bedellerin boşuna olduğu yanılışına kapıldılar. Nitekim bugün hala dağıtılamamış olan toplumsal hafızaya karabasan gibi çöken örgütlenmekten duyulan korku, bizzat 12 Eylül'ün sol üzerinde yarattığı yıkımın ürünüdür.

Türkiye Solunun Temel Yanılışları

Yazı içerisinde, 70'li yılların politik olaylarından ve sınıf mücadelesinin seyrinden yola çıkarak devrimci hareketin birtakım yanılgılarına ve eksikliklerine değinmiştik. Geçmişte yapılan hataları, bunların doğurduğu politik sonuçları genelleştirmek ve devrimci Marksist bir bakış açısıyla gereken dersleri çıkarmak zorundur.

Türkiye sol hareketi, ideolojik olarak 50 yıllık bir birikim aracılığıyla 70'li yıllarda mücadele sahnesine çıkmıştır. Özellikle, TKP'nin ilk önder kadroları Mustafa Suphi ve 15 yoldaşının Karadeniz'de katledilmelerinin ardından gerçekleşen TKP'nin Stalinizasyon süreci ve bu çizginin Kemalizm karşısında aldığı işbirlikçi tavır, sol hareketin bağımsız sınıf siyaseti kavramından on yıllar boyunca sürece kopuşuna neden oldu. Benzerlerini birçok ülkede görebileceğimiz, Stalinizme has burjuvaziyle işbirliği sorunu Türkiye devrimci mücadele tarihinde de değişmez bir tutum olmuştur. 70'li yılların beraberinde getirdiği muazzam devrimci olanakların değerlendirilememesinde yatan en temel nedenlerden birisi budur.

Sıkça bahsettiğimiz gibi, 1974'le birlikte yükselişe geçen sol hareket, burjuva siyaseti içerisinde ciddi bir kırılma yaratabilmiştir. Bu kırılma, en belirgin yansımasını CHP'nin Ecevit önderliğinde "sol"a açılmasında ve hatta kimi dönemlerde düzen güçlerinin bile saldırısına (Ecevit'e yapılan suikast girişimleri, CHP'lilerin sık sık faşistlerin saldırısına uğraması...) maruz kalmasına neden olmuştur. Ancak, CHP'nin konumunu asıl belirleyen faktör toplumun sola ilgi duyan ve politikleşen kesimlerinin CHP rüzgârına kapılmasıdır. Eylemlerdeki "Tek Yol Devrim" sloganlarının seçim zamanlarında "Umudumuz Karaoğlan"a bırakması muazzam bir çelişkidir. Türkiye sol hareketi açısından, bu noktada temel görev kitlelerin düzenin bu Truva atının kuyruğundan nasıl kopartılacağı ve devrimci saflara kazanılacağıdır.

20. yy. devrimci mücadele tarihinde, bu noktada her zaman iki seçenek baş başa kalmıştır: Birincisi, CHP gibi "ilerici, demokratik" atfedilen burjuva güçlerle, partilerle, iktidarlarla ittifak öneren Stalinist "Halk Cephesi" politikası... İkincisi, burjuvazinin sol görünümü, sosyal demokrat partilerinin kuyruğuna takılan kitlelere yükselen faşizm karşısında tek çarenin kendi burjuva politikacıları değil, devrimci sınıf mücadelesi olduğunu göstermek ve burjuva politikacıların tutarsızlığını ortaya sermek... Nitekim, yazıda da bahsettik: 70'lerde DİSK'in öncülüğünde yapılan Faşizme İhtar Mitingleri'ne en sert tepkiyi "ilerici, demokrat" Bülent Ecevit vermemiş miydi? Ecevit, antikomünist olduğunu açık açık deklare eden bir düzen yanlısı, işçi düşmanından başka bir şey değildi.

Türkiye solunun, bu bariz çelişkiyi gözden kaçırmaması bir rastlantı veya dikkatsizlik değil, ideolojik olarak darlığın ve programatik olarak saplanılan Stalinizm bataklığının bir sonucudur. TKP ve DİSK'in ortak yapımı Ulusal Demokratik Cephe politikası ve "İleri demokratik bir düzen!" sloganı bunun en bariz örneğidir. Ancak, iş yalnızca TKP ile sınırlı değildir. Solun

neredeyse tamamı Stalinizme özgü sınıf işbirlikçiliğinden ve aşamalı devrim anlayışından nasibini almıştır. Bu anlayış Türkiye'yi sosyalist devrim mücadelesi için uygun olmayan bir ülke olarak tanımlıyordu. Bu anlamıyla sosyalist devrim ve işçi iktidarı perspektifi yoktu. Düşünün bir kere sistem tıkanmış kitleler uyanmıştı sorun tam da iktidar sorunu idi ama Türkiye solu "bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi" veriyordu. Böyle bir programatik hatla düzenin krizine yanıt üretilmeyeceği gibi bizzat solun kendisi krize girer. Nitekim öyle de oldu.

O dönem solun en güçlü unsurlarından olan TDKP'den şu alıntı programın düzeni karakterini gözler önüne serer: "Türkiye, emperyalizmin, komprador-tekelci kapitalizmin ve feodal kalıntıların hüküm sürdüğü yarı-sömürge, yarı-feodal, çok uluslu geri bir tarım ülkesidir. Bu durum, ülkemizin hâlâ demokratik devrim süreci içinde olduğunu belirlemekte ve devrimci proleterya nihai hedeflerini gerçekleştirme yolunda ilk adım olarak demokratik devrim sürecini tamamlama görevini yüklemektedir."(15) Bu, TDKP'ye has bir durum değildir. Solun neredeyse tamamı gibi "demokrasi ve bağımsızlık mücadelesi" safasatlarının önünde secde ederken sınıf savaşımının temel gündemlerine yanıt üretilmesi elbette ki mümkün olmadı.

O dönemin en geniş kileselliğine sahip örgütü Devrimci Yol'dan bir alıntı yapalım: "1961 anayasal düzenini (dolayısıyla devleti) yıkmak için güdülen iç savaş ve terör politikalarının kasıp kavurarak eyleme sokulduğu bir yerde ve dönemde solcuların, devrimcilerin de 'devleti yıkmak' için silaha sarıldıklarını kabul etmek mantık dışıdır. Çünkü solcuların bunda bir çıkarı yoktur; aksine çok büyük zararı vardır. Faşist bir düzen için solcular nasıl mücadele ederler! Böylesi bir ortamda solcuların silaha başvurup mevcudu yıkmak için kalkıştıklarını söylemek solcuların deli olduğunu söylemekle eş anlamlıdır."(13) Bu sözler, burjuva devlet karşısındaki tabiyeti ortaya koyan devrimci olmayan ifadelerdir. Nitekim Devrimci Yol'un 70'ler için sarfettiği "iç savaş ortamı" tanımlamasının vardığı nokta, sınıf savaşımının reddi veya görmezden gelinmesi oldu. Haliyle, sınıf savaşımını bir kenara itip, "iç savaş" tanımlamasının getirdiği darlıkla kendisini yalnızca faşistlerle savaşmaya adanmış ve faşistlerin kökünü kazımanın bile yolunun iktidar hedefli bir sınıf mücadelesinden geçtiğini kavrayamayan bir örgütün kaderi yeri geldiğinde CHP'ye göz kırpmak, yeri geldiğinde içi boş popülizmle kendiliğindencilik peşinden sürüklenmek olmuştur. Devrimci Yol'un tüm yaşam dönemi boyunca örgütsel olarak sınırları belirsiz, şekilsiz, sınıf çizgisinden uzak ve kendiliğindenci bir hareket olarak ayakta kalmıştır. Hareketin lideri Oğuzhan Müftüoğlu'nun deyimiyle "Hemen partileşme yoluna gidilmeyişi, içinde bulunulan ideolojik ve siyasi kargaşa(14)"dan da kaynaklanıyordu. Sonucu ise tarih acı bir şekilde gösterdi: 12 Eylül darbesi gelip çatığında Devrimci Yol'u barikat başında direnecek diye bekleyenler, karşılarında kumdan kale gibi dağılmış bir örgütsel yapı buldular. Hareketin liderliğinin teslimiyetini bir kenara bırakırsak, başsız bir gövde gibi kalan kadroların direnmediğini söylemek haksızlık olacaktır.

Öte yandan dönemin sol yapılarının hızlı büyümenin getirdiği akını örgütleyemediği, var olan militanların aslında genel anlamda "çevre" olduğu da bir gerçekliktir. Bu "çevre" radikal sınıf hareketinin tesiriyle çok militan işler çıkaracak kadar kararlı da olsa sonuçta işleyen bir örgüt mekanizmasının görev ve sorumlulukları net bir şekilde çizilmiş bir parçası değildi. Yani en büyük örgütlerin hemen hepsi dar bir önder kadro ile yerellerdeki engin taraftar ve sempatizan ağında oluşmaktaydı. Sonuçta ortaya şekilsiz kendiliğindenci yapılar çıkıyordu. Bu durumda 12 Eylül darbesi liderlik ve kilit kadroları ele geçirdiğinde yapılar tüm işleyişlerini kaybettiler. Her türlü mücadele koşullarına uyum sağlayabilecek esneklik ve dayanıklılıkta örgütler inşa edilmesi ve sağlam bir örgütsel gelenek yaratılması için 12 Eylül dersleri büyük önem taşımaktadır.

Sonuç

Türkiye devrimci hareketinin mücadele tarihi, bizlere Lenin'in bir sözünü tekrar tekrar hatırlatmaktadır: "Devrimci teori olmadan, devrimci pratik olmaz." Stalinizm ve büyük oranda Kemalizm'in kaba bir bulamacı haline gelen Türkiye solunun ideolojik geleneğinin, gelecekte mücadelenin geçmişinden ders almasını sağlamak amacıyla, sorgulanması zorunludur. Bugüne kadar, bulamacının oluşumuna katkıda bulunanların, bu konuda herhangi bir istek duyduklarını görmedik. Nitekim bunu tutarlı bir şekilde yapabilecek olanlar da yalnızca devrimci Marksistlerdir. Nasıl ki, Troçki Stalinizmin çarpıtmak için olağanüstü uğraş verdiği Marksizm'in kızıl bayrağını alıp bizlere devrettilerse, bugünde bizim yapmamız gereken görevlerden biri de işçi sınıfı hareketini geçmişinden beri kötümür bırakan reformist, küçük burjuva maceracı, ulusalcı, yurtsever hareketlerin etkisinden kopartıp, Bolşevizmin birer neferleri haline getirmektir.

Fikret Seyhan

12 Eylül yenilgisi, Berlin Duvarı'nın çöküşü gibi tarihsel dönemeçlere kör ve sağır kalan bir solun emekçi yığınları bir alternatif yaratması zaten mümkün olmazdı. Sözde muhasebe yapanların da suçu kendi küçük burjuva darlığında değil de kendisinin uzağından bile geçmediği Leninizm'de aramaları egemen sınıf siyasetine eklemlemeyi beraberinde getirdi. Sorunun aslı, Türkiye solunun bütün bir on yıl boyunca biriktirdiği yanlışlarla şekillenmiş politikalarının iflası, yani kendi sınırlarını ortaya koyması ya da tıkanmasıdır. Türkiye'de devrimci mücadele içerisinde yeni bir gelenek yaratmak isteniliyorsa, en başta gelen görev devrimci Marksist bir perspektifle geçmişin değerlendirmesini yapmaktır.

(1) Ergun Aydınoglu, Türkiye Solu(1960-1980), Versus Yayıncılık,2007, s.243.

(2) Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, Cilt 7, s.2239

(3) Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, Cilt 7, s. 2286

(4) Oğuzhan Müftüoğlu,Devrimci Yol Üzerine Notlar, aktaran Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi,Cilt 7, s.2250

(5) a.g.e. s.332

(6) a.g.e. s. 345

(7) a.g.e. s.346

(8) Güner Gövenç, Kürt Hareketi ile Kimi Sol Örgütler Arasında Çatışma: Sol İç Şiddet Üzerine Değerlendirmeler, Marksist Bakış, sayı 7, s.18-20

(9) Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, cilt 7, s.2219

(10) Faşizme Karşı Mücadele Konusundaki Teslimiyetçi ve Oportünist Görüşler İflas Ediyor, Devrimci Yol, Sayı 5, 1 Temmuz 1977)

(11) Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, Cilt 7, s.2296

(12) Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, cilt 7, s.2297

(13) N. Mitap, Dilekçe, syf.4

(14) Oğuzhan Müftüoğlu,Devrimci Yol Üzerine Notlar, aktaran Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi,Cilt 7, s.2251

(15) Türkiye Devrimci Komünist Partisi Birinci (Kuruluş) Kongresi Belgeleri, Nisan 1980

KÜBA DEVRİMİ VE CHE GUEVARA

Bolivya'da Che'nin silah arkadaşlığını yapan "Benigno" lakaplı Alarcón Ramirez'in geçtiğimiz aylarda medyada çıkan "Che'yi SSCB'nin ihbar ettiğine yönelik" iddiaları, Türkiye'de Che ve Küba gerçeği üzerine yaygın bir bilgisizliğin hüküm sürdüğünü bir kez daha ortaya çıkardı.

Bolivya'da Che'nin silah arkadaşlığını yapan "Benigno" lakaplı Alarcón Ramirez'in geçtiğimiz aylarda medyada çıkan "Che'yi SSCB'nin ihbar ettiğine yönelik" iddiaları, Türkiye'de Che ve Küba gerçeği üzerine yaygın bir bilgisizliğin hüküm sürdüğünü bir kez daha ortaya çıkardı. Bu bilgisizlik ortamında, kendilerine komünist sıfatını yakıştıran bazı sol çevreler, bu iddiaların "burjuva basının yumurtaları" olduğunu öne sürerek; bunlara gülüp geçilmesi gerektiği yolunda geçiştirmeci bir tutum takındılar. TKP'nin başını çektiği bu unsurların takındıkları tutumdaki telaş ve konuyu kapatmacı tavır gözlerden kaçmamaktadır. Tarihini ve ideolojisini Stalinizme dayandıran bu grupların Che gibi bir konuda ipliklerinin pazara çıkması tehlikesi karşısında yapabileceği fazla bir şey yok. Bizim ihtiyacımız olansa konuyu kapatmanın tam tersine "doktriner" safsataları bir yana bırakarak Küba Devrimi'ni tarihsel süreçleri içerisinde kavramak, Küba'nın SSCB ve Doğu Bloğu ülkeleriyle ilişkilerini inceleyerek Che'nin mücadelesini ve katledilişini Marksist bilimselliğin ışığında incelemek ve sonuçlara ulaşmaktır. Türkiye soluna da büyük tesirleri olmuş olan Küba Devrimi ve halen bir ikon durumundaki Che konusunda tam anlamıyla bilgisizliğin hüküm sürdüğü mevcut koşullarda bu çalışma, belirgin bir boşluğu doldurma ve gerçekler ile ilkeleri ortaya koyma çabasında olacaktır.

Küba'nın Devrim Yolculuğu

Yüzyıllar boyu İspanya'nın sömürgesi olarak varlığını sürdürmüş olan Küba, 1898 İspanya-ABD savaşının ABD'nin lehine sonuçlanmasıyla birlikte sözde bir bağımsızlık adı altında Amerikan sömürgesi durumuna getirilmişti. Küba, sahip olduğu limanları ve kıta içerisindeki elverişli konumu nedeniyle uzun yıllar bir üs olarak İspanya'ya hizmet etmişti. Bu bakımdan Amerikan sömürgeciliği için ülkenin sahip olduğu jeopolitik avantajlar Küba'yı vazgeçilmez kılıyordu. 1902'den sonra, sömürge politikasını masraflı bulan ABD, tamamıyla kendisine bağımlı kukla yönetimlerle Küba'yı kontrol altında tutmaya devam etti. ABD, çıkarlarına saldırıldığını düşündüğü bir anda adayı işgal etme yetkisini içeren bir anlaşmaya bile sahipti ve Küba devriminin dahi bozmadığı bir anlaşmayla 100 yıllık süreyle Guantanamo üssünü kendisine tahsis ettirmişti.

Eski at hırsız yeni general Machado, ABD'nin Küba ordusu için yetiştirdiği kuklalardan biriydi ve önceleri başmüfettiş, 1924'ten sonra da cumhurbaşkanlığı sıfatıyla hem kendisini zenginleştirdi hem de ülkedeki ABD hegemonyasını sürdürdü. 29 Buhranı Küba'yı teğet geçmedi ve 1930-32 dönemi büyük kitlesel mücadelelere sahne oldu. Grevlerle yoğunlaşan muhalif dalga sonucunda, ABD de diktatör Machado'dan desteğini çekmişti. Başkanlık seçimlerinden önce "eğer başkan seçilsem, Küba'da başlayacak hiçbir grev on beş dakikadan fazla sürmeyecektir" diyen Machado diktasının genel grev dalgalarına dayanamayarak 1933 yılında devrilmesiyle bir geçici hükümet kuruldu. Ancak bu da kitlesel muhalefeti masnetmeye yetmedi ve şeker fabrikalarının işgali, işçi konseylerinin kurulması ve devrimci unsurların yükseldiği tüm iktidarın konseylere geçmesi talepleriyle birlikte ülkedeki devrimci durum yükselmeye devam etti.

1925'te kurulmuş Küba Komünist Partisi (KKP) ise yozlaşmış Komintern'in çıkarlarına uygun dönüşümleri çoktan geçirmişti ve açık bir devrimci durumun yaşandığı ortamda iktidar perspektifinden ve işçi sınıfının devrimci öncülüğünden çok uzak bir konumdaydı. Geçici hükümetin sivil muhalifleri, askerlerin ve astsubayların subaylara karşı muhalefetine de yükseldiği 1933 sonbaharında iktidara el koydular ve orduyu sakinleştirmek için de, "halkın içinden gelen", melez (daha önce sadece beyazlar subay olabiliyordu) isyankâr çavuş Batista'yı da ordunun başına geçirdiler. Batista, orduya yeni alımlar yapması ve milliyetçi bir çizgide olması sebebiyle önemli bir popülariteye ulaştı. Yeni hükümetin reformları hem ABD'nin, hem de işçiler ve köylülerin tepkisini çekmeye devam edince de ABD desteğiyle iktidara el koydu ve bütün kitle muhalefetine ezdi. KKP ise 1938'de SSCB'nin Nazilere karşı ABD'yle oluşturduğu ittifak çerçevesinde önceden faşist olarak nitelendirdiği Batista rejimini desteklemeye başladı. SSCB'nin çıkarları gereği Batista rejimini koşulsuz destekleyen KKP bu çabalarının meyvelerini almıştı. 1942 yılında Batista'nın hükümetine iki temsilciyle giren parti için bu, Batista'nın bir lütfuydu. 1940 yılında, daha sonra Fidel Castro'nun programına da girecek olan bir anayasa oluşturulsa da Batista döneminde pek uygulanmadı. "Sınıf işbirliğinin yılmaz savunucusu" KKP, 1944'te Batista'nın seçimlere girmeyeceğini ilan etmesine rağmen

men seçimlerde Batista'nın adayını ve rejimini "sadakatle destekleyeceğini" bildirdi ve seçimin kaybedilmesinden büyük üzüntü duydu. (Bu dönemde adını Halk Sosyalist Partisi (HSP) olarak değiştirdi.)

Batista'nın geri çekildiği 1944 sonrası yıllarda parlamenter partiler, yoğun ekonomik sıkıntılarla ve derinden ilerleyen büyük bir toplumsal çöküntüyle boğuştu. Küçük-burjuva radikal eğilimlere sahip Ortodoks Parti, popülist söylemleriyle büyük güç kazandı. Lideri Chibas'ın yolsuzlukları eleştirdiği ateşli bir konuşmasının zirve noktasında kendini vurarak intihar etmesi ve ertesinde partinin popülaritesinin hep-ten yükselmesi ise Fidel'in de içinde bulunduğu bu partinin küçük burjuva romantizmi ve buna uygun düşen çarpık keskinliğini çok net ortaya koyar. Ancak güçlenen bu partinin gelecek seçimi kazanmasından endişe duyan çevreler, Batista aracılığıyla 1952'de darbe yaptılar. Yeni Batista diktatörlüğü de eskisinden farksız olacaktı ve en kısa sürede toplumsal muhalefet tekrar harekete geçecekti.

Burada Fidel Castro'nun siyaset sahnesine çıkışına geçelim. Ortodoks Parti'den milletvekili aday olan ve parlamenter yollarla devrim yapmak isteyen Fidel, Batista'nın darbesiyle illegal mücadeleye geçmeye karar verdi. 26 Temmuz 1953'te 150 kişilik savaşı grubuyla Moncada Kışlası'na saldıran Fidel'in grubundan sağ kalan 28 kişi kürek cezasına çarptırılıp sürgüne gönderildiler. Fidel'e büyük ün kazandıran bu baskın, Ortodoks Parti'nin kendini vuran lideri Chibas'ın eylemini andıran yarı-intihar eylemini benzetmekteydi. Fidel'in mahkeme sırasında açıkladığı programı demokratik devrimden ve ulusal kalkınmacılık programından öteye gitmez. (Toprak reformu, bağımsız sanayileşme hamlesi vs.) Castro'nun savunmasında "sınıf" yerine "halk" kavramını kullanması da Latin Amerika'nın popülist geleneğiyle bağının sıkılığını göstermek açısından önemlidir. Ne yargılanma sürecinde ne de gerilla savaşı boyunca ABD karşıtlığı Castro'nun gündeminde fazla yer kaplamaz. Bu durum ancak devrimden sonra ABD'nin Küba'ya müdahale girişimleriyle değişecektir. Hatta Castro, devrimden sonra ABD ile arasını iyi tutmaya çalışacak ve bunu sağlamak için komünist olmadığının altını kalın çizgilerle çezecektir. Ne var ki ABD, burnunun dibinde Amerikan çıkarlarını zedeleyen bir ulusalcılığın gelişmesine göz yummak istemeyecektir. Daha sonra Moncada baskınına ithafen "26 Temmuz Hareketi" adını alan Fidel'in örgütlenmesinin dayandığı sınıfsal temel milliyetçi küçük-burjuvazi ve orta sınıflardır. Castro da toprak soylusu bir aileden gelmekteydi. Bu kesimler, United Fruits gibi büyük ABD'li tekellerin topraklarını Küba'da yerli toprak sahipleri aleyhine sürekli genişletmelerine, Küba'nın ABD'nin uyuşturucu, kumar, turizm ve fuhuş yuvası haline gelmesine karşı derin tepki duyan ve bu çerçevede radikalleşen milliyetçiliği ifade ediyorlardı. Bu çerçevede 26 Temmuz Hareketi'nin öne çıkardığı program anti-kapitalizmin çok uzağında ulusal kalkınmacı bir popülizmle belirleniyordu. Ulusal kurtuluş hareketlerinin yapısına uygun olacak şekilde milliyetçi burjuvalardan, küçük burjuvalara ile kır ve kent emekçilerini kapsayacak şekilde geniş kesimlere hitap eden bir program söz konusuydu. Kısacası Castro hareketinde sonradan yaratılan mitin aksine sosyalist bir karakterden söz etmek mümkün değildir.

Che'nin Katılımı ve Gerilla Mücadelesi

Che, Arjantinli bir tıp öğrencisiyken başladığı Güney Amerika gezisinde gördüğü sınıfsal çelişkiler karşısında radikalleşmiş ve bunlardan sorumlu tuttuğu ABD merkezli emperyalist sisteme karşı öfkeyle dolmuştu. Gezisinin Guetemala durağında seçimlerle iş başına gelen Chavez berzeri bir reformist lider olan Jacobo Arbenz Guzman'ın ABD destekli bir darbeye devrilmesi, Che için bir dönüm noktası olacaktır. ABD ile ilişkin fikirleri netleşmiş ve kurtuluşun ancak silahlı mücadele ile olacağına inanmıştı. 1954'te Küba'ya geldiğinde çok geçmeden Kübalı sürgünlerle tanışır ve ardından 26 Temmuz Hareketi'ne katılır.

25 Kasım 1955'te Granma yatıyla Meksika'dan Küba'ya çıkmaya çalışan 82 kişilik gerilla grubu, Batista askerleri tarafından karşılanırlar ve çıkan çatışmadan sadece 12 kişi kurtulur. 1956'dan sonra Sierra Maestra dağlarına çıkan ve gerilla mücadelesi başlatan "26 Temmuz"cular, ülke içinde kitle muhalefetine yükselmesiyle görece hızlı gelişmeler de (Devrim sırasında 800 kişi civarındadırlar.) yine de sayıları oldukça azdı. Batista rejiminin ipini çeken kentler, kentlerin de başını çeken genel grevdeki işçiler olmuştur. Yani, kırlardan kentleri saran gerillaların rejimi yıkması bir efsaneden öte bir şey değildir. Che'nin "Gerilla Günlükleri" okunduğunda rejimin düştüğü son anda dahi gerillaların adanın uzak köşelerinde çok zor şartlar altında Batista ordusundan kaçmakta olduğu görülecektir. Kaldı ki birkaç yüz gerillayla rejimin yıkılacağı beklentisi çocukcadır.

Batista rejimi ekonomik ve siyasi açılardan çökmüştü. Arkasındaki uluslararası desteği kaybetmişti. Che'nin söylediği gibi ABD'li tekellerin Küba'da taze kan arayışları ve Batista'ya yol vermek istemeleri, siyasi ve ekonomik desteğin çekilmesi, devrim sürecinin temel belirleyenisidir. Batista'nın açıkça halkın nefretini yüklenmesi kentlerdeki işçi ve öğrenci ayaklanmalarını doruğa ulaştırmış, sonunda yapılan genel grevler ile durum ayaklanmaya dönüşünce kokuşmuş Batista mahiyetiyle beraber ülkeden kaçmak zorunda kalmıştır. Yani net bir ifadeyle şunu söylemek gerekir: Batista rejimini asıl çökerten genel grevler ve ayaklanmaya dönüşen kitle eylemliliğidir. Bütün diğer olaylar devrimci sürecin motoru olan kitle eylemliliklerin ya sonucudur ya da ancak onlara küçük bir destek sunabilir. Yani Che Guevara'nın devrimci stratejisinin iskeletini

Fidel Castro ilk zamanlarda ABD'ye yaptığı ziyarette ısrarla anti-komünist olduğunu vurguluyor ve "komünizm tehlikesine" karşı tüm Latin Amerika ülkelerine uygulanacak bir Marshall politikasının (yardımlarının) gerekliliğine dikkat çekiyordu. Aynı zamanda ülkelerinin endüstrinin gelişmesine yardım edecek özel yatırımcılara açık olduğunu ve ABD ile bir uzlaşmaya girilmedikçe Küba'nın ilerlemesinin mümkün olamayacağını da vurguluyordu.

Che, Küba'da gerçekleşen devrimin ancak Latin Amerika geneline yayılması durumunda emperyalizmin "topyekûn" yıkılmasının sacayağı olacağını belirtiyor ve tek ülkede sosyalizm saçmalığına inanmıyordu. Küba'da ABD'ye karşıt bir devrim gerçekleşmişti, ama ABD'nin baskısı karşısında SSCB'nin güdü-müne girilmişti. Che, buradan kıtasal devrimler olmadan emperyalizmin baskısından kurtulana-mayacağı gerçeğine bir kez daha deneyseçliliği ile ulaşmıştı. Ne var ki SSCB karşıtı görüşleri Che ile Castro'nun arasının açıl-masını berabe-rinde getirecekti. Castro, Che'nin SSCB karşıtı bir tutum takınmasını Küba'da elde ettikleri pozisyon-ların tehlikeye atılması olarak görüyordu. Castro, SSCB'ye sonuna kadar bağlı olacaktı. Bunun sonucunda Küba tamamıyla SSCB'ye bağlı, şeker üretimine indirgenmiş ekonomisi ile bir hayli yoksul bir ülke olarak kaldı. Che'nin Küba'da kalması artık mümkün değildi. Yollar ayrılmıştı.

oluşturan gerilla savaşının Küba'da başarılı olduğu kabullenilip Latin Amerika ve dünyanın diğer coğrafyalarına da uygulanması baştan Küba devriminin yanlış yorumlanmasından ya da devrimin tarihsel gelişimi konusunda derin bilgisizlikten kaynaklanmaktadır. Küba devriminde de kapitalist çağın bir gerçeği olarak kentlerin kırlar üzerinde bir hakimiyeti bulunmaktadır. Kentlerde işçi sınıfının devrimci atılımının olmadığı koşullarda az sayıdaki bir gerilla grubunun yapabilecekleri bir çok deneyimde gözükmiştir. Che'nin Kongo ve Bolivya deneyimleri ile Türkiye'deki Küba örneğini model alan 68 gerilla mücadelesi deneyimi bunun en iyi örneğidir.

Batista rejimi devrilmişti ama iktidara kim geçecekti? Küba Komünist Partisi (KKP), bırakınız iktidara geçmeyi Batista rejimini destekleyerek ayaklanmaların önüne geçmek istemişti. İşçi sınıfının önderliğini üstlenen Bolşevik bir önderlik de ne yazık ki yoktu. Bu koşullar altında iktidara tek aday, dağlarda mücadele ettiği bilinen ünlü Castro idi. Birkaç gün sonra yaklaşık 800 kişiyle Havana'ya giren Fidel Castro yönetimindeki gerillalar, genel grevin bitirilmesi çağrısı yaparak devrimi tamamlamış oldular. Gerillaların ulusal kurtuluş temelinde yürüttüğü küçük burjuva devrimi, burjuva devlet aygıtının hiçbir kurumuna dokunmadan giriştiği uygulamalarıyla da niteliğini ortaya koyacaktı.

ABD ise devrimci durumun yükseldiği bu zamanlarda Batista'dan desteğini çekmişti. ABD'yi müdahaleden alıkoyan temel etmen kıtanın diğer ülkelerinden Küba'ya verilecek uluslararası dayanışmanın getireceği bir devrimci dalgaydı. Che Guevera'nın da belirttiği gibi: "Bu gibi durumlarda sık sık görüldüğü üzere tekeller, büyük olasılıkla, halkın ona karşı olmasından ötürü, Batista için bir ardıl aramaya koyulmuşlardı. Artık işe yaramaz olan diktatörü devirmek ve yerine zamanla emperyalizmin çıkarlarına hizmet edecek yeni 'gençler'i geçirmekten daha akıllıca bir hareket olabilir miydi?" Ancak işler ABD tekelleri için pek de bekledikleri gibi gitmedi. Castro'nun reformları kendi çıkarları ile şiddetli çelişkiler yaratınca, devrimci hareketlerin Latin Amerika'nın diğer ülkelerine de sıçramasından korkan ABD en ufak bir taviz bile göstermeye yanaşmadı. Bu da Küba'daki bağımsızlıkçı-ulusalcı yeni yönetimin asgari hedeflerini gerçekleştirmesini engelliyordu. Küba'da izlenecek ulusal kalkınmacı yolun ABD çıkarları ile çatışması kaçınılmazdı. Castro durumu yumuşatmak, bir orta yol bulmak için çaba sarf ediyordu. Özel girişime karşı olmadığını ve komünist olmadığını ısrarla vurguladı. Dış politikada soğuk savaş döneminde tarafsız bir politika izlemeye çalışıyordu. İdeolojisini soran gazetecilere "Biz ne insanları yoksulluğa iten kapitalist düzenden ne de özgürlüğü engelleyen komünist düzenden yanayız, illa ki ne olduğumu soruyorsanız ben bir hümanistim" diyebiliyordu. Castro, ABD'ye düzenlediği ziyarette de bu tarz açıklamalarını sürdürmüştü. 25 Nisan'da New York'ta şöyle demektedir: "Komünist etki diye bir şey yok. Ben komünizmle aynı düşüncede değilim. Biz demokrasiden yanayız ve her türlü diktatörün karşındayız. Bu yüzden komünizme karşı çıkıyoruz(New York Times 26 Nisan 1959)." ABD, Castro'nun ziyaretine olumsuz yaklaştığı gibi giderek Castro'ya muhalefetlerini sertleştiren Kübalı üst sınıflara açıktan destek vermeye başlamıştı. Bu destek giderek silahlı bir hale dönüşecek, ABD'nin Küba üzerindeki baskıları yoğunlaşmaya başlayacaktı. Bütün bunlar SSCB-Küba yakınlaşmasının zeminini oluşturuyordu. İlk etapta kimi kredi anlaşmaları ile ilerleyen ilişkiler ABD'nin silahlı operasyonlara koyulması ile giderek yoğunlaşacaktı.

Devrimin Niteliği ve İki Kutuplu Dünyada Seçme Özgürlüğü

Küba devrimiyle ilgili genel yanılgıların başı gerilla hareketinin sosyalist devrimin mimarı olduğuna dair yapılan çıkarsamalarıdır. Küba devrimi Batista rejiminin düşmesiyle zirvesine ulaşmış, sonrasında küçük burjuvazinin radikalleşmiş kesimlerinin bağımsızlıkçı milli kalkınmacı rotasına girmiştir. Keza ulusal devrimin liderlerinden küçük burjuva radikali Fidel Castro bağımsızlık ve anti-emperyalizm vurguları ile kendi sınıfsal temellerini gösterdiği ilk zamanlarda ABD'ye yaptığı ziyarette ısrarla anti-komünist olduğunu vurguluyor ve "komünizm tehlikesine" karşı tüm Latin Amerika ülkelerine uygulanacak bir Marshall politikasının (yardımlarının) gerekliliğine dikkat çekiyordu. Aynı zamanda ülkelerinin endüstrinin gelişmesine yardım edecek özel yatırımcılara açık olduğunu ve ABD ile bir uzlaşmaya girilmedikçe Küba'nın ilerlemesinin mümkün olamayacağını da vurguluyordu. Castro yönetiminin iktisadi alandaki temel amacı, yerli ve yabancı sermayeyi ulusal kalkınmacı bir model içerisinde entegre etmektir. Fakat Castro'nun ulusal kalkınmacı burjuva ideolojisinin dayattığı gereksinimler karşısında emperyalizmle flört etmeye açık olduğunu defalarca belirtmesine rağmen yeni iktidarın yönetimi elinde tutmak için zorunlu olduğu reformist politikalarından zarar göceklerini sezen ABD tekelleri Castro rejimiyle uzlaşmaz bir tavır içerisine girmişti. Küba hükümetinin tarım reformu planlara uygulamaya koymasının ardından iyice kaygılanan ABD, Küba'yı ciddi yaptırımlar uygulamakla tehdit ediyordu. "Batista'nın son iktidar yılında 1.75 milyar dolar olan ABD dışalım, devrimin ilk yılında 900 milyon dolar düzeyine indi." (1) Böylece 1960 Şubatında Küba'nın "anti-komünist" devrimcileri, "komünist" SSCB'yle düşük faizli kredi ve petrol ithalatı konusunda anlaşma imzalamaya yöneldiler. Ağırlıklı olarak şeker üreten ve devrimle birlikte sanayi atılımı yapmayı arzu eden Küba ekonomisi, ABD ile

anlaşamayınca kendisini SSCB'nin kollarında buldu. Bir emperyalist odaktan yüz bulamayan Küba için ayakta kalmanın tek yolu bir diğer emperyalist odağa angaje olmaktan geçiyordu. Bütün söylemleri Küba'nın ulusal çıkarlarından beslenen, pragmatist Castro için Marshall planlı "anti-komünist"likten bir iki sene içerisinde "komünist"e dönüşmek hiç de zor değildi. Böylece Küba'nın SSCB ile mecburen başlayan ilişkileri, "Rus usulü devlet kapitalizmi ve bu çerçevede, tıpkı Batista Kübası'nda olduğu gibi Küba'nın ağırlıklı olarak şeker üreten bir monokültür ekonomisi olmaya mahkûm edildiği" sürecin kapısını açtı. Ancak bu ilişkilerin Küba üzerindeki yaptırımları sonucunda ülkeyi bekleyen durum "ulusal kalkınmanın refah dolu mutluluğu" değil, SSCB'nin ve onun Doğu Avrupalı uydularının yörüngesine girmek olacaktı.

Petrol anlaşmasından sonra, 1960 Mayıs'ında Rus petrollerini kendi fabrikalarında işlemek istemeyen ABD'li tekeller, Küba'ya ekonomik yardımları kestiklerini bildirdiler. Bir ay içinde Küba, petrol rafinerilerine el koydu. ABD, şeker alımını daha da kısıtı, Küba bütün ABD şirketlerini ulusallaştırdı. Bütün bu süreçte yaşanan soğuk savaş gerginliği, dünya ekonomisi için pek de değeri olmayan bu küçük ülkeyi, arkasına aldığı Sovyet bürokrasisinin verdiği "güven" sayesinde cesur hamleler yapmaya itebiliyordu. 19 Ekim 1960'ta ABD Küba'ya ambargo uygulamaya başladı; Ekim bitmeden Küba bütün yabancı şirketleri ve bazı Küba şirketlerini ulusallaştırdı. 3 Ocak 1961'de ABD bütün diplomatik ilişkileri kesti ve dünyanın nükleer savaş tehlikesiyle burun buruna geldiği, ABD ile SSCB'nin soğuk oyunu baş gösterdi. 17 Nisan'da ABD Küba'ya saldırımadan (Domuzlar Körfezi çıkarması) bir gün önce Küba resmen "sosyalist" olduğunu, yani Rusya'da ve Doğu Avrupa'daki devlet kapitalisti rejimlerin Karayipler'deki acentesi olacağını kabul etti. Bundan sonraki süreç devlet yönetiminin, Fidel'in deyişiyle, "tek parti diktatörlüğü"ne dönüştürülmesi, yani herhangi bir çözülmeye uğratılmayan burjuva devlet aygıtının, parti aygıtı ile kaynaştırılması ve bürokrasinin bütün üretim ilişkilerini denetlediği ve tüm artığı kontrol ettiği yönetim biçiminin Küba'da yerleşmesiyle devam etti. Bürokratik kastın, işçi konseyleri ve sovyetler kavramlarına tamamen yabancı olan Küba'da kendi varlığını meşru kılmak amacıyla yıllar boyu tüm dünyaya "sosyalizm" masalı anlatmasının arkasında yatan gerçek budur. Bu söylem Küba bürokrasisinin ABD tehdidine karşı savunma dayanağı olmuştur. Fidel'in 1961'de Marksist-Leninist olduğunu iddia etmesinin temel sebebi bu tehdide karşı savunma mevzileri oluşturmaktır. Devrim sonrası yönetici küçük burjuva kadroların varlığını sürdürmesi ancak bu tip bir bürokratlaşmayla SSCB'ye sığınarak mümkündü. Yıllar boyu Stalinistlerin Küba'ya "sosyalist" sıfatını bahşetmeleri boşuna değildir. Küba'da işçi sınıfı devrim sonrasında yönetimde söz sahibi konumunda değildir. Bu noktada, devlet mülkiyeti ve merkezi planlamayı sosyalizm olarak yutturanların foyalarını ortaya çıkarmak zorunluluktur. Lenin'in, işçi demokrasisinin burjuva demokrasisini fersah fersah açacağını ifade ederken neyi anlatmak istediğine bir kez daha bakmak ve görmek gereklidir.

1961 sonunda üç önemli partiyi -"26 Temmuz Hareketi" ve "Halk Sosyalist Partisi" de dahil- "Birleşik Sosyalist Devrim Partisi" adı altında birleştiren Castro, devletle partiyi kaynaştırma işini tamamladı ve 1965'te parti, Küba Komünist Partisi adını aldı. (SSCB elçiliği görevi yapan HSP'nin yönetici kastı yeni partinin ve devlet aygıtının içinde önemli roller almıştır.) Devrim sonrası ne bir partisi ne düzenli bir ordusu ne de somut bir programı olan Fidel Castro, Stalinistlerden ödünç aldığı ideoloji ile hüküm sürecek(2). Ancak, ekonomisinde çıkmazlar yaşayan ve tüm üretimini şekerle endeksleyen Küba'nın sattığı şekerleri dünya piyasasına göre yüksek fiyattan satın alan ve Küba'yı ayakta tutan Doğu Bloku ülkeleri, onu daha da fazla kendilerine bağımlı kıldılar. Yıllar geçtikçe bu bağımlılık o denli artmıştı ki, partinin birinci başkan yardımcısı konumunda bulunan Raul Castro 1979 yılında, "... Sovyet yardımı olmasaydı Küba, 'insanların açlıktan ölmesi ve yüz binlerce kişinin işsiz kalmasına yol açacak' bir 'ekonomik felaket ve iflasla' yüz yüze kalacaktı." diyordu.

Che ile Castro'nun Yolları Ayrılıyor

Küba'nın gittikçe SSCB'ye bağımlı bir hale gelmesiyle birlikte, Ernesto Che Guevara yükselen bürokrasiye karşı muhalif bir tutum takındı ve Küba'nın yaşadığı çıkışsızlığın çözümünü devrimlerin Latin Amerika'ya yayılması gerekliliğinde buldu. Burada Che'nin devrim perspektifinin üzerinde kısaca durmak gerekiyor. Che Guevara hayatını devrimci savaşıma adanmış, her zaman doğru yolu bulmaya çabalayan, birçok devrimci taktik ve stratejik hatalarının yanında devrimci kararlılığından ve mücadele azminden şüphe duyulamayacak bir devrimciydi. Bolivya'da gerilla birliklerinin başında olduğu sırada da yanında Troçki'nin "İhanete Uğrayan Devrim" adlı kitabını taşıdığı bilinmektedir. Fakat açıktır ki onun gerilla savaşı taktiği Marksizmle bağdaşmamaktaydı. Che'nin gerilla taktikleri, işçi sınıfının merkezi rolünün kavranamaması ve sınıf mücadelesinin yerine profesyonel gerillaların

Che Guevara, elinde tüm olanaklar varken, saygın, tuzu kuru bir bürokrat olarak, rahat içinde yaşlanabilecekken devrimci ideallerine sadık kalarak bunları elinin tersiyle itmesini bilmiştir. Politik tutumları tümüyle deneySELLİĞE dayalı olan Che'nin Küba deneyiminden sonra açıkça Stalinizme tavır aldığı bu yüzden de dışlandığı ve ölümünden de SSCB'li bürokratların da bir hayli memnun kaldıklarına şüphe yoktur.

savaşının ikame edilmesine dayanıyordu. Sonuçta Che Guevera da zamanının ve döneminin adamıydı. Latin Amerika'da sınıf savaşımı ve proletarya merkezli olma iddiasında olanlar, sendikalarla bürokratik olarak yerleşmiş olanlar Stalinist KP'lerden başkası değillerdi. Che gibi devrimcileşen gençliğin unsurlarına Stalinistlerin ve onların sözde Marksist pratiklerin ilham vermesi mümkün olmazdı. Bu durumda Che'yi besleyecek gerçek Marksist geleneğin yokluğu koşullarında kendi deney-selliğinde ilerledi.

Gerillacılığa dair bir diğer önemli noktayı da bu noktada belirtmeden geçmek doğru olmaz. Bu da şudur: İşçi sınıfına dayanmayan devrimci kalkışmalar burjuvazinin dümen suyuna girmeye mahkûmdur. Bunun en bilindik örneklerinden birisi Nikaragua'daki Sandinist hareketin deneyimidir. Nepal'deki Maocu NKP-M deneyi hem Maoizm'in uzlaşmacı yönü hem de gerillacılığın bahsettiğimiz temel özelliği ile ilgilidir. Küba'daki Castro önderliğindeki hareket için de aslında aynı durum geçerliydi. Castro da ulusal kalkınmacı model gereği ABD ile uzlaşmaya çalışmıştı. Soğuk savaş faktörü olmasaydı ya ABD'nin güdümüne girecek ya devrilecekti. Gerillacılık, sabırsızlığı, kestirmeciliği ve öznelciliği ile küçük burjuva ufkunun- radikalizminin bir ifadesidir. Gerillacılık, işçi sınıfının gücünü hafife alır ve işçi sınıfının kurtuluşunun kendi eseri olacağı Marksist ilkesini çiğnemektedir. Lenin'in öncü parti teorisinin ışığında Devrimci Marksistler işçi sınıfına dayanmayan maceracı eğilimlere karşı tepkilerini göstermek durumundadırlar.

Che Guevera'nın bir mektubunda kendisini Don Kişot'a benzetmesi SSCB bürokrasisini deşifre ettiği gibi kendi macerasının umutsuzluğunu göstermesi yönünden de manidardır.

1964 sonunda yaptığı kısa yurtdışı temaslarında, dünyanın çeşitli ülkelerinde edindiği izlenimlerden sonra, SSCB ve Çin bürokratlarının akıl almaz çelişkilerini ve kirli oyunlarını gözlemleyen ve bu kepezeliğin karşısına dikilmeye karar veren Che, 1965 yılında bakanlık görevini bırakıp gerilla mücadelesini başlatmak üzere Kongo'ya giderek o zamana kadar görülmedik bir şey yaptı ve tipik ayrıcalık düşkünü bürokrasinin aksine, enternasyonalist devrimci bir tutum takındı. Onun Küba'da yükselen bürokrasi karşısında aldığı tavır gözlemleriyle birleşince SSCB karşıtlığını da beraberinde getirdi ve Che, SSCB'yi emperyalist sömürgecilikle suçlamaya başladı. SSCB ekonomi politisinin eleştirisini içeren eseri, onun zamanında Küba'da kendi istediği şekilde basılmamıştı. SSCB'nin kapitalizmle bir arada barış içinde yaşama politikasını şiddetle eleştiren Che'nin meşhur "2, 3 daha fazla Vietnam" sloganı onun Stalinist çizgiden koptuğunun sürekli devrim çizgisinin kimi sonuçlarına ulaştığını gösterir. Ne var ki proleter devrimcilik düsturuna girmeden bunun anlamlı bir bütünlük arz etmesi mümkün olmaz. Che, Küba'da gerçekleşen devrimin ancak Latin Amerika geneline yayılması durumunda emperyalizmin "topyekûn" yıkılmasının sacayağı olacağını belirtiyor ve tek

1964 sonunda yaptığı kısa yurtdışı temaslarında, dünyanın çeşitli ülkelerinde edindiği izlenimlerden sonra, SSCB ve Çin bürokratlarının akıl almaz çelişkilerini ve kirli oyunlarını gözlemleyen ve bu kepezeliğin karşısına dikilmeye karar veren Che, 1965 yılında bakanlık görevini bırakıp gerilla mücadelesini başlatmak üzere Kongo'ya giderek o zamana kadar görülmedik bir şey yaptı ve tipik ayrıcalık düşkünü bürokrasinin aksine, enternasyonalist devrimci bir tutum takındı.

ülkede sosyalizm saçmalığına inanmıyordu. Bunu bir daha kendi deneyimleriyle ulaşmıştı. Küba'da ABD'ye karşıt bir devrim gerçekleşmişti, ama ABD'nin baskısı karşısında SSCB'nin güdümüne girilmişti. Che, buradan kıtasal devrimler olmadan emperyalizmin baskısından kurtulanamayacağı gerçeğine bir kez daha deneyseleliliği ile ulaşmıştı. Ne var ki SSCB karşıtı görüşleri Che ile Castro'nun arasının açılmasını beraberinde getirecekti. Castro, Che'nin SSCB karşıtı bir tutum takınmasını Küba'da elde ettikleri pozisyonların tehlikeye atılması olarak görüyordu. Castro, SSCB'ye sonuna kadar bağlı olacaktı. Bunun sonucunda Küba tamamıyla SSCB'ye bağlı, şeker üretimine indirgenmiş ekonomisi ile bir hayli yoksul bir ülke olarak kaldı. Che'nin Küba'da kalması artık mümkün değildi. Yollar ayrılmıştı. Çok sınırlı imkânlar ve aslında yalnızlaştırılmış bir kahraman olarak gittiği Kongo Che için tam anlamıyla bir hüsrandı.

Adeta kaçarcasına terk ettikleri Kongo'dan sonra Bolivya'ya geçen Che'yi burada daha zor günler bekliyordu. Che'nin burada gerilla yapabilmesinin hemen hiçbir koşulu yoktu. Sayıca çok az olmalarının yanı sıra ne doğru düzgün ilişki ağları, ne silah ve paraları, ne de istihbaratları vardı. Peşlerindeyse CIA'nin ölüm mangaları adım adım takipteydiler. Che ve silah arkadaşlarının, SSCB ve Çin'den de yardım almaları mümkün değildi, üstelik Küba'dan da doğru düzgün bir destekten bahsedilemezdi. Bu, aslında Che'yi CIA'nın ölüm mangalarına teslim etmekte. Ve çok geçmeden beklenen oldu. Che'nin ölümü neticesinde sadece ABD ve müttefiklerinin değil SSCB'nin de rahat bir nefes aldığını ifade etmek gerekir. 1967'de Sovyet Dışişleri Bakanı Aleksei Kosygin Che'nin Bolivya'ya gidişini eleştirip "Che'nin Bolivya'daki gerilla faaliyetlerinin komünizme zarar verdiğini, "sosyalist" olduklarını söyleseler bile hükümet karşıtı güçlere, destek vermenin, Latin Amerika'daki Sovyet destekli komünist partilerin çalışmalarını zorlaştırdığını" söylüyordu. Bu ziyareti takiben Brejnev'in Castro'ya eğer Latin Amerika'da devrimleri kışkırtmaya devam ederlerse Sovyetlerin ABD işgalini engellemeyeceği ultimatomeni içeren mektubu da çok şey anlatmaktadır. Bugün geriye dönüp bakıldığında Che'nin yerini SSCB ajanlarının ihbar edip etmediği sorusu bu şartlar

altında ikincil önemdedir. Önemli olan Che'nin politik yaşamının son kısmında kimlerin ayağına bastığıdır.

Devrim mücadelesinde destek bulmak umuduyla J.P. Sartre'a ve Bertrand Russell'a mektuplar yazan Che, artık, Küba için açıkça ayakbağı haline gelmişti; SSCB için ise çoktan yok edilmesi gereken "tehlikeli" bir devrimciydi. Che'nin Küba'da iktisat bakanıyken başlattığı üretimde çeşitlilik ve sanayileşme projelerinin ölümünden sonra bir kenara atılıp, Doğu Bloku'na tam entegrasyonun sağlanmasının SSCB için hayırlı olduğu söylenebilir. Ayrıca SSCB'nin bir uydusu olan Bolivya Komünist Partisi genel sekreteri Mario Monje'nin bir KGB ajanı olması ve Che'nin öldürülüşünün ardından Moskova'ya taşınması da Che'nin ölümünden önce SSCB bürokratlarının yukarıdaki açıklamaları dikkate alınca derin kuşklara sebep olmaktadır. Öte yandan, günlüklerine kayıt düştüğü Bolivya Komünist Partisi'yle yaşadığı anlaşmazlıklar ve beklediğinden daha az askerle kalmış olması da durumu kavramak için gerekli bir bilgidir. Çünkü o günkü SSCB stratejisine göre Bolivya'da henüz bir sosyalist devrim gerekli değildir ve Bolivya Komünist Partisi'nin görevi de Bolivya burjuvazisiyle ilişkileri iyi tutmaktır. Sonuçta Che'yi kimin ihbar ettiğini bütün arşivler ortaya dökülmeden bilemeyiz fakat Sovyet bürokrasisinin "dünya devrimi"ne karşı yürüttüğü saldırıların O'nun ölümüyle birlikte taçlandığını söyleyebiliriz.

Sonuç

Küba, soğuk savaş boyunca SSCB'nin Atlantik'teki batmayan uçak gemisiydi. Castro, kimi zaman lafzi çıkışlar yapsa da SSCB'nin mutlak otoritesini kabul etmişti. Bunu ayakta kalmasının bedeli olarak gördüğü söylenebilir. Ne var ki sonuçlar ağırdı. Şekere dayalı monokültür ekonomisi Küba'yı geri yoksul bir ülke haline getiriyordu. On binlerce Kübalı adayı terk edip ABD'ye kaçmaya çalışıyordu. Doğu Bloğu'nun çözülmesinden sonra ise Küba için her şey daha da zorlaştı. Rusya artık şeker için Küba'ya fazladan para ödemeyecekti. Casto'nun bürokratları içerisinde Çin modeli bir kapitalizme geçiş önerileri dillendiriliyordu. Herkes çözümler beklerken Küba rejimi buna karşı direndi. Bu, esas olarak Küba'nın turizme açılması ve buradan sağlanan kısmi rahatlama ile mümkün oldu. Ama sonuç acı idi. Bundan önce sadece bürokratların bünyesinde sirayet eden ülkedeki eşitsizlikler derinleşti. Dolar serbest bırakıldı, serbest ticarete kısmen izin verildi. Yabancıların kalabildiği otellerde çalışan garsonların bahşişlerle elde ettikleri gelir bir doktorunkini ona, bazen elliye katlayabiliyor. Ülkede yaygın olan fuhuş sektöründe çalışan kadınlar için de aynısı geçerli. Şimdilerde Castro'nun kardeşi Raul'un iktidara geçmesiyle yapılan reformların sosyal eşitsizlikleri daha da körükleyeceğinden şüphe edilemez.

Son olarak söylenmesi gerekenlerden bir diğer şey de Che'nin mirası ile ilgilidir. Che Guevera, elinde tüm olanaklar varken, saygın, tuzu kuru bir bürokrat olarak, rahat içinde yaşlanabilecekken devrimci ideallerine sadık kalarak bunları elinin tersiyle itmesini bilmiştir. Politik tutumları tümüyle deneyimselliğe dayalı olan Che'nin Küba deneyiminden sonra açıkça Stalinizme tavır aldığı bu yüzden de dışlandığı ve ölümünden de SSCB'li bürokratların da bir hayli memnun kaldıklarına şüphe yoktur. Che, yine deneyimselliği çerçevesinde sürekli devrimin enternasyonalizm ve kıtasal devrim gibi kimi sonuçlarına el yordamıyla varmıştır. Ne var ki mücadelesi proleter devrimci bir çizgiye hiçbir zaman oturmadığı için O'nu bir sürekli devrim savaşı olarak göremeyiz. Che, Küba deneyiminden sonra sosyalizmin ne olmadığını gayet iyi biliyordu, ama ne olduğunu bildiğini söyleyemeyiz. Tüm imtiyazları elinin tersiyle itip devrimci mücadeleyi seçen bir devrimci haklı olarak gençliğe ilham kaynağı olmayı sürdürecektir, ne var ki salt bir Che güzellemesi Marksistlerin işi değildir. Kestirmecilik, ikamecilik, gerillacılık, maceracılık gibi küçük burjuva radikalizmine has öğeleri gençlik içinden temizleyerek proleter devrim bayrağını yükseltmek de ancak Che'nin gözüpek, mücadelecisi mirasını sahiplenmekle mümkün olabilir.

Tüm imtiyazları elinin tersiyle itip devrimci mücadeleyi seçen bir devrimci haklı olarak gençliğe ilham kaynağı olmayı sürdürecektir, ne var ki salt bir Che güzellemesi Marksistlerin işi değildir. Kestirmecilik, ikamecilik, gerillacılık, maceracılık gibi küçük burjuva radikalizmine has öğeleri gençlik içinden temizleyerek proleter devrim bayrağını yükseltmek de ancak Che'nin gözüpek, mücadelecisi mirasını sahiplenmekle mümkün olabilir.

Ferit Eren

(1) Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, s. 1399.

(2) <http://www.wsws.org/exhibits/castro/index.htm>

TÜRKİYE BÜYÜK SERMAYE SINIFININ GELİŞİMİ-II

Yazı dizisinin ilk bölümünde Türkiye'de kapitalizmin iç dinamiklerin ürünü olarak değil uluslararası koşulların devleti elinde tutan hakim sınıfı zorlamasıyla, tepeden inme bir proje olarak, gelişmesinin nedenlerini ve koşullarını incelemiştik. Devleti ve dolayısıyla kendi ayrıcalıklı konumunu kurtarmak için kolları sıvayan Osmanlı

İkinci dünya savaşının bittiğinde liberal burjuvazi büyük aşamalar kaydetmişti. Avucunda büyüdüğü Kemalist bürokrasi artık gelişimi önünde bir engeldi. Elindeki sermaye birikimi hatırı sayılır oranda gelişen liberal burjuvazi, savaş sonrası dönemin liberal atmosferine uyarak yabancı sermaye ile bütünleşmeye can atıyordu. Diğer taraftan siyasi rejime hâkim durumdaki Kemalist bürokrasi, savaşta sonra kaldıkları yerden devam etmek, devlet güdümündeki kapitalist kalkınma yolunu izlemek istiyorlardı.

askeri ve sivil bürokrasisi, içinden İttihat Terakki ve Kemalist kadroları yetiştirmişti. Bunlar da bir devlet olarak ayakta kalmanın tek yolunun imparatorluk modelinden vazgeçerek Müslüman-Türk merkezli bir ulus devlet ve milli burjuvaziye (Müslüman-Türk) dayanan kapitalist bir sistemden geçtiği sonucuna vardılar.

Osmanlı çözülürken Kemalist kadrolar Türk Yunan Savaşı'ndan büyük prestij sahibi olarak çıkmışlardı. Bunu Osmanlı'dan kopuş yaratmakla kullandılar. İttihat ve Terakki'nin kaldığı yerden devam eden Kemalist yönetim, bir yandan burjuva ulus devletin çerçevesini kuran reformlara imza atarken diğer yandan köylüler ve emekçilerin sırtına basarak yeni bir sermayedarlar kesimi örgütlemeye girişti. Kemalist bürokrasi ile bağlantıları olan kimi nüfuzlu kimseler, eşraf ve çoğu kez Kemalist bürokrasinin içinden çıkan kimi girişimciler bu bağlantıları sayesinde hızla

zenginleşti. Türkiye büyük sermayesi böylelikle Kemalist bürokrasinin avucunda yetişmiş oluyordu.

Çerçevesini İzmir İktisat Kongresi'nin çizdiği liberal politikalar 1929 Büyük Buhranı'na kadar uygulansa da istenilen gelişme sağlanamamış yeterli sermaye birikim seviyesine ulaşamamıştı. Liberal iktisadın 1929'da tüm dünyada çökmesi ile birlikte devletçiliğe geçilmiştir. Korumacılığın evrensel bir konu olduğu bu evrede devlet yine emekçi sınıfların üzerinden sermaye birikimini geliştirmeye koyulmuştur. Devletçilik sermaye kesiminin tepkisini asla çekmiyordu, bilakis (tıpkı bugün devletleştirmelerin dünya çapında sermaye cephesinde meşru ve çoğu kere doğru bir uygulama olarak kabul görmesi gibi) özel sermaye de devletçiliği destekliyordu. Boşuna değildi tabi, zira emekçi sınıfların sırtından karşılanan bu sanayileşme çizgisi bu sektörlerle girdi sağlayan, bunların ürünlerini pazarlayan ve kullanan, kamu yatırımlarını çeşitli ihalelerle gerçekleştiren özel sermaye içinde büyük avantajlar anlamına geliyordu. Özel sanayi kuruluşları da Teşvik-i Sanayi adı altından büyük avantajlardan yararlanıyorlardı. Devletçilik, bir kapitalist gelişme modelinden başka bir şey değildi. Bu dönem boyunca ücretler gerilemiş köylülük yoksulluk içinde kalırken büyük sermaye gelişiminde büyük atılım sağlamıştır.

Kemalist iktidar kendisini anti-emperyalist, halkçı, ilerici, devrimci gibi gösterse de gerçek hiç de öyle değildi. İşçilerin her türlü örgütlenme hakları ellerinden alınırken, sendikalar yasaklanırken, köylülerin ve işçilerin sırtından patronlara kaynak aktarılmakta idi. Kemalist kadroların kendileri de hakim pozisyonda devletin ve milletin efendisi durumunda idi.

İkinci dünya savaşı yıllarında uygulanan savaş ekonomisi bir kez daha emekçilerin

kemer sıkmasını zorunlu kılıyordu. 1930'larda gözlemlenmeye başlanan faşizm hayranlığı ise savaşın başlangıcında da etkisini sürdürerek rejimin emekçi halk üzerindeki baskısının hangi boyutlara tırmanabileceğinin bir göstergesi olmuştur. Savaş boyunca karneyle gıda alımı yapabilen emekçi sınıflar baskıdan nefes alamayacak duruma gelecektir. Yükselen ırkçı atmosfer bir yandan Hitler'e dış politikada göz kırpmalarla devam ederken, Güneş Dil Teorisi gibi ırkçılık özentisi "yapıtlar" üretiliyordu. Savaşın başlamasıyla Varlık Vergisi adı altında halen Türkiye sınırları içinde yaşayan gayri-müslim halkın mallarını yağmalama süreci başlatılacaktır. Türkiye büyük sermayesi bu vurgundan da büyük kazançlar elde edecektir. İkinci Dünya Savaşı sırasında savaş vurgunculuğu almış yürümüş, rüşvet mekanizmasını ustalıkla kullanan ve karaborsacılık, istifçilik gibi yöntemlerle semiren yeni zenginler ortaya çıkmıştır. Bütün bunlar olurken işçilerin sınıf çıkarları temelinde örgütlenmesi tümenden yasadışı duruma düşürülmüştür. Tamamen savunmasız durumdaki işçiler çok ağır şartlarda sömürüye tabi tutulmuşlardır. Haftalık izinler dahi kaldırılmıştır. Köylülerin durumunda kayda değer hiçbir değişiklik olmadığı gibi topraksız köylülere hazine arazilerinin dağıtılması asla yaşama geçirilmemiştir. Savaş sırasında durum açık bir şekilde açlıkla tarif edilecek boyutlara varmışken köylüler üzerindeki vergi yükü giderek artmıştır. Kemalist iktidar taşrada eşrafın ve zengin köylülüğün safını tutmuştur. Toparlarsak savaş ekonomisinin sonunda emekçiler tüm yükü çekmişken Türkiye büyük sermayesi yükünü tutmuştu. Savaşın bitmesiyle ekonomik açıdan eriştiği gücü, siyasi açıdan kendisi için yeni bir evreye girmek için kullanmaya hazırlanıyordu.

İkinci Dünya Savaşı'nın Bitmesi

İkinci dünya savaşının bittiğinde liberal burjuvazi büyük aşamalar kaydetmişti. Avucunda büyüdüğü Kemalist bürokrasi artık gelişimi önünde bir engeldi. Elindeki sermaye birikimi hatırı sayılır oranda gelişen liberal burjuvazi, savaş sonrası dönemin liberal atmosferine uyarak yabancı sermaye ile bütünleşmeye can atıyordu. Yabancı sermayenin Türkiye'ye akışı ile doğacak imkânlar iştahını kabartmaktaydı. Doğumunun izlerini taşıyan liberal burjuvazi kaypak ve pragmatistti. Bu özelliğini İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra uluslararası bağlantılar geliştirme yönünde kullanacaktı. Yükselen değerlere oynamak temel alışkanlığı durumundaydı. Diğer taraftan siyasi rejime hâkim durumdaki Kemalist bürokrasi, savaştan sonra kaldıkları yerden devam etmek, devlet güdümündeki kapitalist kalkınma yolunu izlemek istiyorlardı. Bu, her şeyden önce onların hâkim pozisyonunun devamı demekti. Sınıfsal pozisyonları bunu gerektiriyordu.

Bu çelişki bürokrasi ile liberal burjuvazi arasındaki gerilimi daha da tırmandırdı. Liberal burjuvazi önüne çıkan fırsatları değerlendirmek isterken kaçınılmaz olarak siyasi kumandanın kontrolü için atılman davranmak durumundaydı. Gelgelelim Kemalist vesayet altında gelişmiş liberal burjuvazi için atılmanlık çok uzak bir kavramdır. Liberal burjuvaziye bu itkiyi sağlayan uluslararası etmenler olmuştu.

Dış Dinamikler Yönü Çiziyor

İkinci Dünya Savaşı'nın galipleri ABD ve SSCB arasında başlayan soğuk savaş, savaş sonrasında tüm dünya için belirleyici olan bir denge-statüko yaratacaktı. Dünya bu iki süper güç arasında paylaşılmıştı. Üçüncü ülkeler üzerinde askeri diplomatik ve ekonomik araçlarla süregiden büyük bir rekabet söz konusu idi. Türkiye de bu dengede jeostratejik konumu gereği herhangi bir üçüncü dünya ülkesine göre daha fazla ehemmiyet taşıyordu. Zira, SSCB'nin komşusu olarak Türkiye ABD için bir ileri karakol vazifesi görecek.

Türkiye egemen sınıflarının tercihi zaten çok açıktı. SSCB ile ittifakı gündeme almaları söz konusu bile olamazdı. Bu durumda Türkiye egemenleri kendilerini ABD'nin avucunda buluvermişlerdi.

Diğer taraftan Amerikan modeline uyum kapasitesi çok daha yüksek olan liberal burjuvazi ABD'nin ve genel olarak Batı Bloku'nun desteğini arkasına alarak siyasi atağını başlattı. Oluşan yeni dengeleri hisseden liberal burjuvazi sınıf içgüdüleriyle hamlelerini yapmaya başladı, Kemalist bürokrasi ise bu hamleleri engelleyecek (örneğin kurulan DP'nin kapatılması gibi)

Liberal burjuvazi önüne çıkan fırsatları değerlendirmek isterken kaçınılmaz olarak siyasi kumandanın kontrolü için atılman davranmak durumundaydı. Gelgelelim Kemalist vesayet altında gelişmiş liberal burjuvazi için atılmanlık çok uzak bir kavramdır. Liberal burjuvaziye bu itkiyi sağlayan uluslararası etmenler olmuştu. Amerikan modeline uyum kapasitesi çok daha yüksek olan liberal burjuvazi ABD'nin ve genel olarak Batı Bloku'nun desteğini arkasına alarak siyasi atağını başlattı.

gücü kendisinde göremedi. Otoriter eğilimler, SSCB haricinde İtalya, Almanya, Japonya'da kaybetmişlerdi. Şimdi SSCB'ye karşı ABD'nin başını çektiği liberal demokrasi hakim konumdaydı. Kemalist bürokrasi, çok partili rejimi içine sindirdiğinden değil direnmesinin ne ekonomik ne de politik koşulları kalmadığı için tek partili dönemin bitişine razı olmuştur. ABD, Türkiye'deki bu dönüşüme ön ayak olmakta, teşvik etmekteydi. Bu kapsamda SSCB karşısında güçlü bir liberal

Demokrat Parti'nin, ABD'nin ve genel olarak Batı Bloku'nun desteğini arkasına alarak siyasi atağa geçen liberal burjuvazinin siyasi aygıtı olarak yükselişiyle Adnan Menderes dönemin en öne çıkan ismi oldu.

Avrupa yaratmak için uygulamaya soktuğu Marshall yardımlarının kapsamını Türkiye'yi de içine alacak şekilde genişletmişti. Bu, bir yandan Türkiye'deki gelişen yeni sürece verilen bir destekti diğer yandan da ABD etkisinin muazzam derecede artmasını

beraberinde getirecekti.

Çok Partili Hayata Geçiş ve DP'nin Yükselişi

Askeri-sivil bürokratik hâkim sınıf, milli sermaye sınıfı ve burjuva ulus devlet kurmak için yola çıkmıştı. Himayesinde yetiştirdiği burjuvazi güçlendikçe egemen sınıflar arasındaki çekişme ortaya çıksa da askeri-sivil bürokrasi kendisini hep devletin ve ülkenin esas sahibi olarak gördü. Ne var ki İkinci Dünya Savaşı'nın bitimi hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı yeni bir dönemin kapısını aralıyordu.

CHP içindeki muhalefet Celal Bayar ve Adnan Menderes önderliğinde partiyi terk ederek DP'yi kurduğunda tek parti döneminin nihai biçimde sonu gelmiş, liberal burjuvazi siyasal aygıtına kavuşmuş oluyordu.

Askeri-sivil bürokrasi bu duruma göz yummak zorunda kalmışlardı. Bunun en büyük nedenini dışarıdan gelen basınçta aramak gerekir. Burada bir parantez açarak kapitalizmin bir dünya sistemi olduğunu, uluslararası iktisadın birbirlerine kopmaz şekilde bağladığı ülkelerin yine aynı güçlü bağlarla siyaseten de birbirine geçmiş şekilde yaşadığını belirtmek yerinde olacaktır. Asyatik imparatorluk içerisinde başlayan dönüşüm sancıları da dış faktörlerin basıncı

sonucu ortaya çıkmıştı, 19.yy'ın ortalarından itibaren hızlanan uyarlanma çabalarının arkasında hep dış etken bulunmaktaydı. Çok partili hayata geçip burjuva demokrasisinin kimi ufak adımlarının atılmasında da bir kez daha dış basınç belirleyici oluyordu.

Türkiye Cumhuriyetinin ilk çok partili genel seçimi olan bu seçim adli denetim dışında, açık oy, gizli sayım ve çoğunluk sistemi esasına göre yapıldı. 1946 yılında yapılan genel seçimleri CHP şaibeli biçimde kazansa da DP büyük bir başarı elde etmişti. DP'nin CHP tek parti döneminin bürokratik tahakküm, yolsuzluk, baskı ve yoksulluğuna karşı gelişen yığinsal tepkiyi kucakladığı 1946 seçimlerinden sonra ortaya çıkmıştır.

DP'nin sınıfsal merkezi durumundaki kentsel büyük burjuvazi dışında, yeni açılımlarla daha da zenginleşme arzusundaki taşra eşrafı da genel olarak DP saflarına geçiyordu. Savaş ekonomisinin belini büktüğü işçiler ve köylüler de DP'yi bir alternatif olarak kucakladılar. Bunda DP'nin kullandığı muhalif söylemin payı büyüktü, CHP iktidarı süresince işçiler ve köylüler büyük acılar yaşamıştı. DP propagandasına vereceğimiz şu örnek durumu gayet iyi açıklayacaktır: *"Elimizde atom silahı var. Bu silah bir zarf parçası içine sıkışmış bir rey pusulasıdır. Bunu kullandığımız zaman, silahlı kuvvetlere, hazineye ve idare amirlerine dayanan Halk Partisi ve zümre zihniyeti bir anda tarihe ve maziye karışacak, gelecek genel seçim, Yakın Doğuda sürprizlerle dolu yeni bir devrin açmasına sahne olacaktır. Bizi hiçbir tehdit yıldıramaz. Dumlupınar'da, istiklalimizi nasıl müdafaa ettikse; rey haklarımızı da aynı kat'iyetle, azimle ve imanla koruyacağız."* (Yurdoğlu, 1948: 23)"

Çok Partili Hayata Geçişte Solun Durumu

DP, söyleminde işçi ve memurların sendika ve grev hakkını savunmaktan geri kalmıyordu. Böylelikle büyük sermaye kendi önderliğinde toplumun alt sınıfları üzerinde hegemonyasını tesis ediyor ve tüm toplumsal muhalefeti kendi arkasına alıyordu. DP'nin estirdiği bu rüzgar onu 1950'de yapılan seçimlerde tek başına iktidar yapacaktı.

Bu önemli dönemeçte sol ne durumdaydı, oynaması gereken ya da oynayabileceği rol neydi?

DP'nin zaferi kuşkusuz CHP'ye duyulan

hoşnutsuzluğun DP potasında erimesiyle mümkün oldu bu da gerçek bir devrimci gücün olmamasının eseri idi. Gerçi 1946'da devlet güdümünde olmayan Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi (TSEKP) ve Türkiye Sosyalist Partisi (TSP) kurulmuş, bağımsız sendikalar ortaya çıkmıştı ama bunlar çok geçmeden kapatıldılar. Ortaya çıkan sol unsurların derhal baskılanması bir yana böyle bir süreci göğüsleyebilmek ancak emekçiler içinde etkili, baskı karşısında ayakta kalabilecek bir devrimci unsurun başarabileceği bir şeydir. Bu da önkoşul olarak Kemalist rejime karşı sağlam bir duruş ortaya koymuş, mücadelecilik Marksist bir geçmişin ürünü olabilirdi. Ne var ki Türkiye solunun başta TKP olmak üzere tüm unsurları Stalinist çizginin esiri olarak Kemalizme ilerici roller atfettiler. Üstelik ilerici-devrimci ilan ettikleri Kemalist iktidarın sürekli baskısı altında ağır darbeler aldılar. Kemalizme soldan payanda olmuş bir solun çok partili hayata geçişte ortaya çıkacak büyük enerjiyi kendi kanallarına yönlendirmesi zaten mümkün olmazdı. Enerji, olduğu gibi DP'ye aktı.

İdeolojik gerilik bağımsız sınıf siyaseti çerçevesinde örgütlenmeyi engellediği gibi İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda nerede durulacağı konusunda da büyük kafa karışıklığı yaratmıştı. 1946-50 sürecinde Mehmet Ali Aybar, Sabiha ve Zekeriya Sertel gibi solcu aydınlar DP ile birlikte hareket etmekteydi. TKP'nin Stalinizasyonu sürecinin başında bulunan Şefik Hüsnü'nün liderlik ettiği TSEKP, CHP ile DP arasında bir fark olmadığını ifade ederek seçimlerde boş oy kullanılmasını savunuyordu. Toparlayacak olursak dönemin sol unsurlarının kafa karışıklığı ve bağımsız bir sınıf çizgisi örememeleri sonucunda DP sol içerisinde, CHP despotik bürokratizmine karşı bir çekim merkezi haline gelmiştir.

Diğer taraftan DP dönemi sol içerisinde esas olarak Cumhuriyet döneminin kazanımlarının en çok da bağımsızlığın elden gittiği bir karşı devrim süreci olarak anlatılmıştır, hala da bu kanı sol içerisinde bir hayli paylaşılmaktadır. Sol Kemalistlerin ve Stalinistlerin önemli bir kısmının halen paylaştığı bu belirleme Kemalist tek parti dönemini ilerici ilan eden gerici bir karaktere sahiptir. Oysa 1946'dan sonra yeni bir biçim alan Türkiye politik yaşamındaki asıl mesele Türkiye'de kapitalizmin gelişiminin nasıl ilerleyeceği ya da egemen sınıfın hangi katmanının öncülüğünde ve çıkarına gelişeceği idi.

DP Dönemi

1946'da yapılan seçimlerden sonra Türkiye (her ne kadar CHP iktidarda kalsa da) yeni bir sürece girmişti. 14 Mayıs 1950 seçimleri girilen yolun beklenen sonucunu doğurdu. CHP ağır bir yenilgiye alarak iktidarı DP'ye bırakacaktı. "Yeter Söz Millet'in" sloganıyla özdeşleşen propagandasında DP, CHP elitizmini, devlet baskısını yerden yere vurdu. Şehirlere gittiğinde türlü aşağılanmalara maruz kalan köylülere jandarma baskısının son bulacağını vaad etti. CHP'den kurtulmak konusunda oldukça enerjik olan emekçi kesimler karşısında DP kendisini kurtarıcı olarak gösterebildi. DP, "Küçük Amerika" olma hayalini pompaladı, her mahalleye bir milyoner sloganını öne çıkarttı. Böylelikle CHP'yi yoksullukla, kendisini ise zenginleşme ile özdeşleştirmiş oluyordu. Dönemin sosyalistlerinin de DP'yi destekledikleri bilinmelidir.

Sonuçta ortaya çıkan ezici DP zaferi karşısında CHP'nin sesi çıkmadı, İsmet İnönü durumu kabullendiklerini açıkladı. DP'ye dış destek tamdı. Şimdi yabancı sermaye ile bütünleşmenin, ABD dış politikasına eklemlenmenin zamanı gelmişti.

Türkiye ABD merkezli uluslararası iktisadi iş bölümüne uygun olarak tarım ekonomisinde uzmanlaşmaya yönlendirildi. Sanayi gelişimi ikinci plana itilmişti. Ticaret burjuvazisi ile büyük toprak sahipleri DP iktidarının temel kazananı durumundaydı. Tarım kesimi burjuvalarının eline devletin verdiği avantajlı krediler ile destekleme alımları ve sübvansiyonlar yoluyla büyük servetler geçiyordu. Ticaret burjuvazisi de dünya ekonomisi ile artan alışverişin karını tatmaktaydı. Buna uygun olarak Türkiye liberal burjuvazisi her zamanki pragmatizmi ile tarımsal ürünlerin ihracatı, sanayi girdilerinin de ithalatı üzerine kurulu ticari faaliyetlere odaklandı. Esas olarak ticaret burjuvazisi ve ticarete açılabilen diğer kapitalist unsurlar bu faaliyetlerle yükünü tuttu. Tarımdaki büyük toprak sahipleri de bu dönemde kazançlı çıkan kesimlerin başında geliyordu. Geçmiş dönemin devletçi uygulamaları kaldırılırken özel teşebbüse dayalı iktisadi liberalizm mümkün mertebeye hayata geçirilmişti. DP iktidarının özellikle ilk döneminde, tarımsal ürünlerin fiyatı genelde

Demokrat Parti için her şey 1950'lerin ikinci yarısından itibaren bozulmaya başladı. Bunda dünya ticaretinde tarım ürünleri fiyatının ucuzlaması belirleyici idi. Zira Türkiye kapitalizminin can damarı tarım ürünlerinin ihracatına dayanıyordu. Bunlardan elde edilen döviz gelirlerindeki ciddi düşüşler ithalatı da büyük oranlarda düşürüyordu. Sonuçta ticaret hızlı biçimde daralma gösterdi. Bu da genel ekonomik kriz anlamına geliyordu. Yoksulluk bir kez daha emekçileri vurmaya başlamıştı. Giderek yoksullaşanlar arasında askeri ve sivil bürokrasinin orta kademe unsurları da bulunmaktaydı. İkinci plana itilen sanayi burjuvazisi de kriz koşullarında çok geçmeden DP karşısında tavır almaya zorlandı. Bu durum da askeri-sivil bürokrasinin ataklaşmasına ön ayak olmuştu.

yüksek seyrediyorken DP ve arkasındaki sınıfsal bloğun kendilerine güvenleri tamdı. Marshall planı çerçevesinde alınan kredilerle ekonomik yaşam canlılık kazanıyor, yeni kapitalistler gelişme imkânı buluyordu. Menderes gibi DP'nin önemli simalarının da büyük toprak sahipleri olduğunu hatırlamak gerekir.

Uluslararası alanda Türkiye kapitalizminin yönünün ABD ile işbirliği yönünde olacağı İkinci Dünya Savaşı'nın ardından kesinlik kazanmıştı. 1946 seçimleri ve çok partili hayata geçiş ABD tipi bir liberal demokrasi anlayışının oturması da durumun kesinliğine işaretledi. Nitekim arkasına dış desteği de alan DP iktidara geldiğinde Soğuk Savaş denklemlerinde Türkiye'nin misyonu daha da netleşti: SSCB'nin dibinde ABD'nin ileri karakolu olma. Türkiye, askeri ve mali destek karşısında bu misyonu oynayacaktı. Bu çerçevede NATO'ya girildi. NATO bünyesinde ABD çıkarları için en ön cephe-lerde savaşılacaktı. Kore Savaşı'nda olan buydu.

Sermayenin anti-komünist tavrı ABD uzmanlığıyla perçinlendi. 1951'de TKP'ye karşı girişilen geniş tutuklamalar, Nazım Hikmet'in vatandaşlıktan çıkarılması ve sol üzerindeki baskılar, CHP dönemiyle devamlılık içermekteydi. ABD destekli antikomünist tahammülsüzlük 60'larda ve 70'lerde çok daha profesyonel biçim alacaktı.

DP için her şey 1950'lerin ikinci yarısından itibaren bozulmaya başladı. Bunda dünya ticaretinde tarım ürünleri fiyatının ucuzlaması belirleyici idi. Zira Türkiye kapitalizminin can damarı tarım ürünlerinin ihracatına dayanıyordu. Bunlardan elde edilen döviz gelirlerindeki ciddi düşüşler ithalatı da büyük oranlarda düşürüyordu. Sonuçta ticaret hızlı biçimde daralma gösterdi. Bu da genel ekonomik kriz anlamına geliyordu. Yoksulluk bir kez daha emekçileri vurmaya başlamıştı. Giderek yoksullaşanlar arasında askeri ve sivil bürokrasinin orta kademe unsurları da bulunmaktaydı. İkinci plana itilen sanayi burjuvazisi de kriz koşullarında çok geçmeden DP karşısında tavır almaya zorlandı. Bu durum da askeri-sivil bürokrasinin ataklaşmasına ön ayak olmuştu. Askeri-sivil bürokrasi, CHP kanalıyla, özellikle kentlerden bulduğu güçleri arkasına geçirebilmişti. Kendilerini devletin ve

ülkenin efendisi olarak gören askeri sivil bürokrasi DP'ye Mustafa Kemal, anayasa ve cumhuriyet karşıtlığı üzerinden yüklendikçe DP'nin üzerindeki basınç fazlalaştıkça fazlalaştı. DP, buna sertleşerek, muhaliflerini susturmaya çalışarak ve açıktan sansür uygulaması başlatarak yanıt verdi. Bu ise eski gönençli günlerinden uzakta olan askeri-sivil bürokratik unsurların muhalefetlerini meşrulaştırmak ve şiddetlendirmekten başka bir işe yaramadı. DP döneminde kasıtlı biçimde dışlanan tek parti dönemi-nin ayrıcalıklı unsurları, askeri-sivil memurlar, üniversiteler, yargı, eğitilmiş ekonomik durumu iyi kentli u n s u r l a r , örgütlenebiliyor ve seslerini kitle gösterileri vb'-lerinde yükseltebiliyorlardı.

Bu unsurlar sanayi burjuvazisi ile yeni bir evreye girilmesi yönünde ortak kanıya sahiplerdi. DP, krizin etkisiyle sarsılmaktaydı ama onu iktidardan uzaklaştırmak nasıl mümkün olacaktı? DP'nin

iki seçim zaferi bu kesimlerde halkın eğitimsizliği üzerinden parlamenter sistemin meşruluğunun sorgulanmasını beraberinde getirecekti. Pekala, sandıktan bir kez daha DP çıkabilirdi. İşte, bu ihtimal karşısında ordunun bizzat hükümeti devirmesi, yani darbe yapması etrafında birleşilmeye başlandı. Ekonomik krize eşlik eden siyasal bunalım yeni bir süreci başlatacak askeri bir darbenin ortamını tastamam hazırlıyordu.

27 Mayıs Darbesi

27 Mayıs 1960'da yapılan darbe ile DP iktidardan düşürüldü. Başbakan Adnan Menderes ile beraber Fahri Koraltan ve bir bakan idam edildi. Cumhurbaşkanı Celal Bayar yaşının ilerlemiş olması sebebiyle

27 Mayıs darbesini sonrakilerden ayıran ve sol içerisinde çok olumsuz tesirlere sahip olacak kimi özellikleri vardır. Bunlardan birincisi darbenin komuta kademesi dışında ordu hiyerarşisine aykırı biçimde örgütlenmesidir. Darbede albay vb daha alt rütbeli subaylar belirleyici rol oynamış ve darbe sonrası kurulan Milli Birlik Komitesi'nde etkili olmuşlardır. Bu, Mendereslerin idamında olduğu gibi darbenin ilk dönemlerinde kimi keskinlikler ve belirsizlikler olmasına yol açmıştır. Darbecilerin DP'nin iktidardan indirilmesi dışında somutlanan bir programının olmaması bir süreliğine farklı eğilimlerin çatışmasını beraberinde getirse de zamanla sağ ve sol daha radikal unsurlar süreçten tasfiye edilmiş, uluslar arası kabul gören CHP ve İsmet İnönü endeksli bir yönetim oluşturulmuştur.

idamdan döndü. Ekonomik programda değişikliğe gidilerek ithal ikameci sanayi modeline geçildi. Böylelikle rejimin ekonomik ve siyasi tıkanıklıkları yeni bir evreye girilerek aşılmış oldu.

27 Mayıs darbesini sonrakilerden ayıran ve sol içerisinde çok olumsuz tesirlere sahip olacak kimi özellikleri vardır. Bunlardan birincisi darbenin komuta kademesi dışında ordu hiyerarşisine aykırı biçimde örgütlenmesidir. Darbede albay vb daha alt rütbeli subaylar belirleyici rol oynamış ve darbe sonrası kurulan Milli Birlik Komitesi'nde etkili olmuşlardır. Bu, Mendereslerin idamında olduğu gibi darbenin ilk dönemlerinde kimi keskinlikler ve belirsizlikler olmasına yol açmıştır. Darbecilerin DP'nin iktidardan indirilmesi dışında somutlanan bir programının olmaması

bir süreliğine farklı eğilimlerin çatışmasını beraberinde getirir de zamanla sağ ve sol daha radikal unsurlar süreçten tasfiye edilmiş, uluslar arası kabul gören CHP ve İsmet İnönü endeksli bir yönetim oluşturulmuştur. Doğan Avcıoğlu gibi milliyetçi "solcular" ve albay Talat Aydemir gibi radikal askerler etkisizleştirilirken Alparslan Türkeş gibi aşırı sağcı unsurlar da süreçten uzaklaştırılmışlardır.

27 Mayıs darbesinin bir ayırt edici özelliği de işçi sınıfı ve devrimci solun yükselişini durdurma gayesi ile değil kapitalist sistemin siyasi ve ekonomik tıkanıklığını aşmak için yapılmış olmasıdır. 27 Mayıs, DP ile 10 yıldır süren bir sürtüşmenin ürünü olduğu için cuntanın uygulamaları önceki döneme tepkiselliği yansıtır. Bu tepkilerin başında da DP döneminde görülen yürütmenin gücü karşısında bunu dengeleyecek mekanizmaların yaratılmasıdır. Anayasa mahkemesi ve Milli Güvenlik Kurulu gibi

kurumlar esasında askeri-bürokratik kastın seçilmiş hükümetler karşısında gücünü arttıran mekanizmalardan başka bir şey değildir. Nitekim askeri-sivil bürokrasi böyle bir mekanizmanın yokluğunu DP döneminde ziyadesiyle hissetmişti. Bugün dahi egemen sınıf içindeki çatışmanın odağında yer alan bu kurumlar halen varlığıyla belirleyici durumdadır.

Diğer taraftan 27 Mayıs, DP'ye ve baskıcı uygulamalarına karşı kentlerde yükselen protesto hareketlerini arkasına aldığı için hazırladığı anayasada kitle hareketlerinden ürkmemekte bilakis bunlara yeni alanlar açmaktaydı. Sendikal ve işçi haklarında getirilen kimi açılımlar bu görüntüyü tamamlıyordu. Bu durum, Kemalizmden nasibini fazlasıyla almış Türkiye solunun 27 Mayıs'ı devrim olarak görmesinde ve adlandırmasında etkili olmuştur. 27 Mayıs'ın devrim olarak nitelendirilmesinin arkasındaki bir diğer güçlü unsur da darbenin cumhuriyet ve laiklik karşısı DP'ye yapılmış olması yatıyordu. DP, ABD işbirlikçisi 27 Mayıs bağımsızlıkçı olarak ilan edilse de 27 Mayıs'ın da emperyalist sistemle uyum içinde olduğu kısa belirsizlik döneminden sonra görülmüştür.

27 Mayıs darbesinin bir ayırt edici özelliği de işçi sınıfı ve devrimci solun yükselişini durdurma gayesi ile değil kapitalist sistemin siyasi ve ekonomik tıkanıklığını aşmak için yapılmış olmasıdır. 27 Mayıs, DP ile 10 yıldır süren bir sürtüşmenin ürünü olduğu için cuntanın uygulamaları önceki döneme tepkiselliği yansıtır.

Veli U. Arslan

Kapitalizmin Krizi Venezuela'yı Vurmaya Başlarken CHAVEZ'İN REFERANDUM ZAFERİ

Venezuela'da Mitsubishi fabrikasında işten çıkarmalara karşı fabrika işgaline girişen işçilerden ikisi öldürüldü. Benzer olaylarda, işçilere saldırma emri alan, Chavez'in en tepesinde oturduğu burjuva devlet aygıtının ulusal muhafızları, onlarca işçinin yaralanmasına neden oldu. İşçilerin bu tarz devlet baskılarına maruz kalması, rejimin valisinin ve kolluk güçlerinin bu katliamlara imza atabilmesi Chavez iktidarının burjuva düzenle bağlaşıklık olduğunun en sağlam kanıtlarıdır aynı zamanda.

Venezuela'da 15 Şubat 2009'da yapılan ve devlet yönetiminde seçimle görev başına gelenlerin sınırsız kez aday olabilmesini sağlayan yasaları içeren referandumun %54 oyla kabul edilmesi, şu anki devlet başkanı Hugo Chavez'in 2012'de dolan görev süresinin ardından tekrar seçilebilmesinin yolunu açtı. 2007 yılında oldukça az bir oy farkıyla reddedilen bu değişiklikler konusunda Hugo Chavez, "devrimin" kesintiye uğramaması için görevine devam etmesi gerektiğinin altını çiziyordu. 2009'daki referandumun sonucunu zafer olarak ilan eden Chavez, "Bolivarcı devrimin 2009'dan 2019'a üçüncü tarihsel dönemi başlıyor." demişti. Chavez'in "Bolivarcı devriminin" bundan önceki serüvenini incelemek, kendi deyimiyle "üçüncü tarihsel döneminden" beklenebilecekleri kavramak açısından büyük önem taşır. Hugo Chavez'in, Venezuela'da gerçekleştirdiklerini devrim olarak lanse etmesiyle birlikte yükselen Chavist (Chavezci) hareket, sol cenah içinde de birçok grubun ideolojik çizgilerinin tutarsızlığını göz önüne sermiştir. Son 10 yıllık süreçte Venezuela'da yaşananların derin bir analizini yapmak, reformizm ve devrim arasında kalın bir çizgi çekmek ve sapla samanı birbirinden ayırt edemeyen "zafer" çığırtkanlarına karşı sürecin Marksist bir muhasebesine girişmek tarihsel bir zorunluluktur.

Venezuela'da 1990'lı yıllarda yeniden yükselen kitle hareketi, halkçı bir söylem kullanan eski darbeci Albay Hugo Chavez'i 1998 yılındaki seçimler sonucunda devlet başkanlığına taşıdı. Yaptığı bir dizi sosyal reform, Venezuela'nın yoksul emekçi halk kesimine geçici bir refah sağlamıştı. Bunun sonucunda ise Venezuela halkının çok büyük çoğunluğunu oluşturan emekçi sınıf, Chavez yönetimi sırasında elde ettiği bu kazanımları var gücüyle savunmuş ve darbe tehlikelerini savuşturarak Chavez'in yanında olduğunu belli etmişti. Tarihte kapitalist sömürünün en yoğun yaşandığı bölgelerin başında gelen Latin Amerika kıtasında kitle muhalefeti ve isyancı gelenek her zaman var olmuşsa da yaşanan birçok ayaklanma ve devrimci durum, devrimci öncünün olmadığı koşullarda yenilgiye uğramıştır. Marksizmin teori ve pratik olarak geç zemin bulabildiği kıta genelinde caudillo (kurtarıcı şef) geleneği her zaman önemli bir yer tutmuştur. Bugün Chavez de devrimci retorığı kullanan ama gerçek anlamıyla saf bir reformist önder olarak tarihsel anlamda geri bilinçteki kitlelerin gözünde bu kurtarıcılık geleneğinin bayrak taşıyıcısı konumundadır.

Chavez iktidarı boyunca yapılan (sınırlı) toprak reformu, geniş halk kesimlerini kapsayan eğitim ve sağlık hizmetlerinin yaygınlaşması, gıda ve içme suyu tedariki gibi temel hizmetlerin sağlanması Chavez'in arkasındaki halk desteğini büyük ölçüde arttırdı. Nitekim 2002'deki darbe girişiminin, 2003'ün sonunda düzenlenen genel lokavtın ve son olarak 2004'te Chavez'e karşı yürütülen referandum planlarının boşa çıkarılmasını sağlayan da, Chavez'in yaptığı reformları sahiplenen yoksul halk kitleleri olmuştur. Devrimci bir sürecin yaşandığını açıkça gösteren milyonluk ayaklanmalar, karşı-devrimci kapitalist tekeli güçlere, sendikal bürokrasiye, reformlardan rahatsız tuzu kuru orta sınıflara ağır bir yenilgi tattırılmıştır. Proletaryanın da içinde bulunduğu yoksul halk, "kurtarıcısı" Chavez'i karşı-devrimin elinden kurtarmış olsa da devrimci bir önderlikten yoksun oluşu bu çelişkiyi çözebilmesini engellemiştir. Öte yandan Chavez iktidarının sallandığı bu dönemlerde devrimci sloganlar daha çok ön plana çıkmaya başlamışsa da hükümet düzeyinde, mülkiyet ilişkilerinde ve sınıfsal ilişkilerde bir kesinti olmamış ve yabancı ülkelerle girişilen kredi, yatırım ve petrol ticareti anlaşmalarında; dış borçlar konusunda; özel sektör-kamu sektörü işbirliğinde; sanayicilere, ihracatçılara, küçük işletmelere verilen teşviklerde herhangi bir aksaklığa ya da soruna yol açabilecek bir değişiklik yapılmamıştır. Sosyal reformlara, eğitim, sağlık, barınma gibi sorunların çözümüne, aynı zamanda da ulusal kalkınma planlarının uygulanmasına yönelik devlet bütçelerinde ise artış gözlenmektedir. 2004 yılına kadarki sürecin Chavez iktidarı için kritik önemi, karşı-devrimci güçlerin, yani "Venezüella'nın tüm petrol gelirleri üzerinde tekel oluşturmak için askeri darbenin başarılı olmasını" isteyen çok uluslu şirketlerin, bu sürecin sonunda "Washington'un başarısızlığını

gördükten sonra petrolün sağladığı refahı Chavez rejimiyle paylaşmaya razı"(1) olmalarından kaynaklanmaktadır. Sosyal reformlara ayrılan devlet bütçesinin Chavez döneminde artması ülkenin somut ekonomik temelleri incelenmeden anlaşılabilir. 2007 itibarıyla ihracatının %90'ını(2) oluşturan petrol kaynakları Venezuela'nın "devrimci" devlet başkanının ülke içinde arkasına aldığı kitle desteğini pekiştirmesinin ve bu sayede darbecilere geçit vermemesinin, dış siyasette de ABD emperyalizmine karşı çıkmaya cüret etmesinin en önemli nedenidir. Tabii ki bu siyaseti uygulayabilmek Chavez'i emperyalist denklemde yeni müttefikler aramak zorunda bırakmıştır. Öte yandan ABD-Venezuela ekonomik ilişkilerinde herhangi bir kopmadan söz etmek mümkün değildir. Hugo Chavez, Irak işgali başladıktan sonra dahi ABD'yle olan petrol anlaşmalarını askıya almamış, bu da kullandığı anti-emperyalist lafazanlığın çelişkilerini bir kez daha su yüzüne çıkarmıştır. ABD ise Venezuela'dan vazgeçememektedir, çünkü ABD'nin petrol ihtiyaçlarının %13'ü (ABD için hayati bir oran) Venezuela tarafından karşılanmaktadır(3). İki ülke arasındaki mutualist ilişkinin kökleri birçok çok-uluslu petrol şirketinin ve bankaların Chavez döneminde icraatlarına zeval gelmeden devam etmiş olmalarında ve Venezuela ulusal burjuvazisinin Chavez döneminde semirmesiyle birlikte, tekelci Amerikan burjuvazisinin ülke topraklarından çıkan petrolü paylaşmaya razı olmasında yatar. Barack Obama'nın 2009 referandumunun sonucunu demokratik bulması boşuna değildir(4). Amerikan tekeli burjuvazisi mevcut ayrıcalıklarını koruyup Venezuela petrolleri üzerine mutlak hâkimiyet kuracağı an için saldırmaya hazır beklemektedir. Emekçi sınıfların radikalliği ve sosyal reformlara olanak sağlayan geçici refah dönemlerinin sonsuza dek süremeyeceği gerçeğini, kapitalistler bizim yarım akıllı reformist-barışçıl-sosyalistlerimizden çok daha iyi hesap etmektedirler. Onlar Hugo Chavez'i bir aslan terbiyecisi olarak kullanmaktadırlar, aslan uysallaştığı anda üzerine atlamaktan çekinmeyeceklerdir.

Chavez 1999'da iktidara geldiğinde ortalama 10 ABD doları olan ham petrol varil fiyatlarının 2004'te 34,6 dolara, 2006 başında 60 dolara ve 2008 Temmuzunda 147 dolara(5) kadar yükseldiği süreçte Venezuela'nın mevcut petrol zenginliği büyük önem kazanmış, bu da Chavez iktidarının eline çok önemli kozlar vermiştir. Özellikle 2006'dan sonra Rusya, Çin, AB ülkeleri ve İran gibi ülkelerle stratejik anlaşmalara imza atmaya başlayan Venezuela hükümeti ABD emperyalizmine karşı başka emperyalist güçlerle yeni ortaklıklarda yer almıştır. Büyük petrol zenginliği ve petrol fiyatlarının muazzam yükselişi sayesinde emekçi sınıflara "bahşedebildiği" reform kırıntılarıyla, hem karşı-devrimcileri, hem Chavez'i süpürebilecek bir proleter devrimin önünün kesildiği ise görmezden gelinemez. Chavez iktidarı açıkça ve en doğru tabiriyle reformisttir ve ulusal kalkınmacı modelin avantajlarını kullanmaktadır. Elbette ki söz konusu reformlar Venezuela'nın yoksul halkı için son derece değerlidir ve bunların gerçekleştirilmesini sağlayanın kendileri olduğu bilincine henüz varamamış bile olsalar, geniş emekçi kesimleri bu reformları koruyacağını göstermiştir. Venezuela üzerine önceki değerlendirmelerimizde de belirtildiği gibi devrimci Marksistlerin görevi karşı-devrimci güçlere karşı emekçilerin yanında yer almak, sekte tutumlarda bulunmamak ve onlara proleter bir devrim olmadan kazanımlarının korunamayacağını mücadele içinde, omuz omuza savaşırken göstermektir. Emekçi sınıfların bütün bir Chavez iktidarı boyunca sahip çıktıkları, uğruna sokaklara döküldükleri, sandıklara gittikleri Chavez'in nur yüzü değildir; kara kaşı, kara gözü hiç değildir. Devrimci Marksistler bunu unutmamalıdır.

2006 Aralık ayında yapılan başkanlık seçimleri, tahmin edilebileceği üzere Chavez'in oyların %64'ünü alıp yeniden başkan seçilmesiyle sonuçlanmıştır.

Başkan seçildikten hemen sonra "21. Yüzyıl sosyalizmi"ni kurmaya girişen Chavez'in ilk işi, önceki seçimlerde kendisini destekleyen 24 siyasal grubu (bunların içinde Chavez'in partisi MRV de bulunuyor) tek parti çatısı altında birleştirme girişimlerine başlamak oldu. Chavez'in başkanlığı için ittifak yapan bu partilerin içinde milliyetçi partiler de vardı. 13 parti yeni oluşacak PSUV (Venezuela Birleşik Sosyalist Partisi)'nin dışında kalmayı tercih etti(6). Halka yeni partiye katılmaları çağrısı yapan Chavez'in isteğine 6 milyon insan uydu. Bir seçim kazanma partisi olarak tasarlanan PSUV'nin en birincil misyonu da sol unsurları Chavezci çatı da toplayarak farklı solcu odaklar oluşumunu engellemektir. PSUV'ye katılmayan unsurlar süreçten dışlanma yoluyla terbiye edilmektedirler. Yeni partinin Marksist ve sınıf temelli olmayacağını Chavez açıkça ilan etmişti. Venezuela'nın yoksul halk kesimlerinin önceden örgütsüz olduğunu ve örgütlenmeye koşar adım giden halkı kucaklayacak ve devrimcileştirebilecek, devrimci-Marksist bir yapının olmadığını bilen Chavez, Latin Amerika'nın özgün siyasal ikliminde dilediği gibi at koşturabilmekte ve sınıf temelli olmayan sosyalist partiler kurup, devrim adı altında her an geri alınabilecek reformlar yapabilmektedir.

2007 referandumunda yaşanan yenilgi ise Chavez'i iktidarını koruma anlamında daha sıkı işler yapmaya itmiş görünmektedir. Bu referandumda karşı kanada destek veren sağ sosyal demokratların yapılan reformların derinleşmesini istemediğini açıkça gören Chavez 2007'de sandığa gitmeyenleri 2009 referandumu için sandığa götürmeyi başarabilmiştir. "Chavez, hakimiyeti tehdit edildiğinde agresif ve radikaldir, meydan okumayı bertaraf ettiğinde ise uzlaşmacı ve ılımlıdır."(7)

Chavez'in "21. Yüzyıl sosyalizmi" güya anti-emperyalisttir, fakat Çin ile 12 milyar dolarlık bir ikili yatırım fonu kurulmasını da içeren anlaşmalara pek ala imza atabilir ya da Rusya ile ortak banka kurulması konusunda işbirliğine girebilir yahut Rusya'dan nükleer savaş gemileri alabilir. Bu sosyalizm anti-kapitalist demagojiden beslenir ama bağrında yetişen "boliburjuvazinin" yükselişinden rahatsız olmaz. Artık boliburguesia (boliburjuvazi) diye tanımlanmaya başlanan "Bolivarcı devrim"le doğan bir burjuva kesimi bile ortaya çıkmıştır. Bolivarcı "devrim" anti-Amerikancı damardan beslenmektedir fakat aynı zamanda emperyalist Amerikan şirketlerine de kapılarını sonuna kadar açmıştır.

Direnışçi İki Mitsubishi İşçisi Katledildi!

Ülkede yakın dönemde yaşanan gelişmelere dönecek olursak, 2008 ortasında rekor kıran petrol fiyatlarının 140 dolardan çok kısa bir süre içerisinde, Ekim ayında 90 dolar civarına, Kasım'da 70 dolara indiğini görüyoruz. 2009 Şubat itibarıyla 40 dolar civarındadır. Chavez de sonbahar aylarında Çin, Rusya gibi ülkelerle ticari ve askeri anlaşmaları yoğunlaştırmak için tekrar Asya kıtasına çıkarma yaptı. 2008 yılında işçi cephesindeki gelişmelere bakarsak Ocakta çok önemli bir olay gerçekleşti. Mitsubishi fabrikasında işten çıkarılmalara karşı fabrika işgaline girişen işçilerden ikisi öldürüldü. Benzer olaylarda, işçilere saldırma emri alan, Chavez'in en tepesinde oturduğu burjuva devlet aygıtının ulusal muhafızları, onlarca işçinin yaralanmasına neden oldu. İşçilere dönük polis ve devlet baskısı anlamında bu benzeri kanlı girişimler daha önce de yaşanmıştı, gelecekte de yaşanmaya devam edecektir. Venezuela'nın "bağımsızlık başarılarını", "anti-empyralist mücadelesini" sayfalarına taşıyan sözüm ona "devrimcilerin" büyük çoğunluğu nedense işçi sınıfına yapılan bu saldırıları görmezden geldiler. İşçilerin bu tarz devlet baskılarına maruz kalması, rejimin valisinin ve kol-luk güçlerinin bu katliamlara imza atabilmesi Chavez iktidarının burjuva düzenle bağlaşıklık olduğunun en sağlam kanıtlarıdır aynı zamanda.

Dünya Kapitalizminin Krizi Venezuela'yı Vurmaya Hazırlanıyor

Öte yandan yukarıda bahsettiğimiz petrol fiyatlarının şiddetli düşüşü, emekçiler açısından daha da ölümcül sonuçlara yol açabilir. Chavez döneminin Venezuela'sı için petrol fiyatlarının artışının "reformlar yapabilen reformizmi" yaratmasının temel etkeni olduğunu daha önceki yayınlarımızda söylemiştik(8). Ama bu sürecin geçici olduğunu da eklemek gerekir. Bugün Chavez'in kuyruğuna takılıp reformizm batağına

Büyük petrol zenginliği ve petrol fiyatlarının muazzam yükselişi sayesinde emekçi sınıflara "bahşedebildiği" reform kırıntılarıyla, hem karşı-devrimcileri, hem Chavez'i süpürebilecek bir proleter devrimin önünün kesildiği ise görmezden gelinemez. Chavez iktidarı açıkça ve en doğru tabiriyle reformisttir ve ulusal kalkınmacı modelin avantajlarını kullanmaktadır. Elbette ki söz konusu reformlar Venezuela'nın yoksul halkı için son derece değerlidir ve bunların gerçekleştirilmesini sağlayanın kendileri olduğu bilincine henüz varamamış bile olsalar, geniş emekçi kesimleri bu reformları koruyacağını göstermiştir. Venezuela üzerine önceki değerlendirmelerimizde de belirtildiği gibi devrimci Marksistlerin görevi karşı-devrimci güçlere karşı emekçilerin yanında yer almak, sektör tutumlarda bulunmamak ve onlara proleter bir devrim olmadan kazanımlarının korunamayacağını mücadele içinde, omuz omuza savaşıırken göstermektedir.

saplanan sözde devrimciler, kapitalizmin yapısal kriz döneminin "reformlar yapabilen reformizmin" kuyusunu kazacağını göremiyorlar. Mevcut ekonomik krizin petrol fiyatlarına etkisi, dünya petrol ihracatında 5. sırada bulunan ve ağır sanayisi petrol endüstrisine daha da çok bağımlılaşan, krizle birlikte demir-çelik endüstrisi durgunlaşan Venezuela için çok büyük bir sorun teşkil etmektedir. Venezuela, petrol fiyatlarındaki muazzam düşüş sonucu krizin şu anki aşamasında dahi 10 milyar dolarlık bir kayıp içindedir. 2007'nin son çeyreğindeki ekonomik büyümesi %8.5 iken 2008'de %2'ye düşmüştür(9). Gelecek üç yıl için ise eksi değerler beklenmektedir.(10) Dünyadaki en yüksek enflasyon oranlarından birisi %31 ile Venezuela'nındır. Bolivarcı burjuvazi ve onun temsilcisi Hugo Chavez'in ilerleyen dönemde yoksul halkın ekonomik durumunu iyileştirmeye yönelik yatırımlarının azalması beklenmelidir, kaldı ki Chavez'in bu yöndeki planları da bilinmektedir. Bütün bunlar geçmiş yıllarda yapılan analizlerde yer alan Chavez'in denge politikasının ve sosyal reformlarının petrol fiyatlarındaki düşüşle zor zamanlar geçireceğine dair öngörülerin gerçekleşmeye başladığına işaret ediyor. Asıl sorun, henüz çok küçük bir kısmının kendi öz yönetim araçlarını (sovyet, konsey vs.) oluşturmak için mücadele ettiği Venezuela emekçi sınıflarının bu çabayı ne kadar yayabilecekleri, nasıl merkezileştirecekleri ve reformist Chavez'in "devrimlerini" aşip aşamayacaklarıdır. Bunun gerçekleşmemesi halinde reformları kısmayla başlayan kriz sürecinde faturanın dünyanın her yerinde olduğu gibi, emekçi sınıflara kesileceği açıktır.

Chavez'in yapabileceği yegâne şey ise devletçi Venezuela kapitalizmini krizin sonuna sağ salım çıkarabilmektir. Ekonomik krizde sınıf mücadelesinin tüm çıplaklığıyla yaşanacağı Venezuela'da sınıfsal temelli olmayan "21. Yüzyıl Sosyalizminin" kurucusu Chavez de kendi sınıfının yanında yer alacaktır. Devrimci öncünün olmadığı koşullarda, emekçi kesimlerin Chavez döneminde elde ettiği kazanımların onlardan yavaş yavaş geri alınması, Hugo Chavez'in olsa olsa burjuvazinin kurtarıcısı olduğunu kanıtlayacaktır. Kaldı ki işçi sınıfının da dâhil olduğu yoksul halk kesiminin kendisine olan itaati konusunda, devlet başkanının içi en azından bugünlük rahattır. Chavez'in arkasındaki kitle desteği, "sosyalizme geçiş yanlısamasına" yol açan reformların itici gücüdür; bir bakıma Chavez iktidarda kalışını reformlar yapabilmesine ve popülist-devrimci bir söylem geliştirerek kitlelerin desteğini elde etmesine borçludur. Öte yandan o, olası bir proleter devrimci atılım karşısında işçi sınıfı hareketini de olabildiğince kontrol altında tutmaya çalışacaktır ve çalışmaktadır da. Devrimci Marksist-Leninist bir öncü partinin yokluğunda ise bunu başarması oldukça kolaylaşmaktadır.

Chavez'in "21. Yüzyıl Sosyalizmi" olarak adlandırdığı saçmalık, tıpkı 1. Dünya Savaşı öncesi muazzam bir zenginleşme sürecine giren tekeli burjuvazinin, kapitalizmin empyralist aşamaya geçmesiyle birlikte, işçi sınıfının ağzına da bir parmak bal çalmasının mümkün olduğu koşullarda ortaya çıkan revizyonizmin ekonomik temellerinden beslenmektedir. İlk defa o zamanlar, Alman işçi sınıfının temsilcisi olan Sosyal Demokrat Parti içerisindeki revizyonist kanat tarafından, kapitalizmden sosyalizme barışçıl geçişin mümkün olduğu vurgulanmış ve mülkiyet ilişkilerini değiştirmeden reformlar yoluyla kapitalizmin sönmüleneceği iddia edilmişti. Bu durumun altında kapitalizmin gelişiminin getirdiği geçici refah dönemi yatıyordu, en

önemli sorun da bu durumun "geçici" olduğunun anlaşılamamış olmasıydı. Şimdi Rosa Luksemburg'un sosyal reform ve devrim üzerine tezlerini anlamamanın ve Lenin'in "Devlet ve Devrim"ini tekrardan okumanın tam zamanıdır. Luksemburg, kendi zamanında yükselen reformizme karşı, devrimciliği savunurken, mülkiyet ilişkileri değişmeden, toplumsal formasyonun değişimi, yani devrim proletaryanın kendi eseri olmadan, düzen içine hapsedilmiş koşullarda salt kısmi düzenlemeler getirmenin uzun vadede kapitalizmi kurtarmaktan başka bir şey olmayacağını söylemiş ve iddialarında da tarihin gösterdiği üzere haklı çıkmıştır.

Burjuvayla Anlaşmalı Kamuculuk ve Boliburjuvazi

Şunu anlamakta fayda vardır ve gerçekler bakan gözün gördüğü yerde tüm berraklığıyla durmaktadır: Chavez'in öne sürdüğü "21. Yüzyıl sosyalizmi" kapitalist sınıflarla barış içinde yaşayan bir kamuculuk anlayışından peyda olmaktadır ve var olan düzeni yıkmak şöyle dursun, onu daha da güçlendirmiştir. Yeri geldiğinde Bolivarcı, İzacı, yeri geldiğinde Troçkist olduğunu ima eden açıklamalar yaparak (Ufuk Uras'ın 3M -Muhammed, Marx ve Mustafa Kemal- formülünü andırıcısına) siyaset yelpazesinde her renkten insanı kuyruğuna takmayı amaçlayan Chavez; sermaye sınıfıyla bir alıp veremediğinin olmadığını ve onların sermayesine el sürmeyeceğini, dahası bu tip yöntemlerin geçmişte kaldığını, tek amacının kapitalist sınıfların faaliyetlerinin adil sınırlar içerisine hapsedilmesi olduğunu da belirtmiştir. Chavez'in adillikten anladığının burjuva adalet mekanizması olduğunu belirtmeye gerek yok sanıyoruz. Chavez'in "21. Yüzyıl sosyalizmi" güya anti-emperyalisttir, fakat Çin ile 12 milyar dolarlık bir ikili yatırım fonu kurulmasını da içeren anlaşmalara pek ala imza atabilir ya da Rusya ile ortak banka kurulması konusunda işbirliğine girebilir yahut Rusya'dan nükleer savaş gemileri alabilir(11). Bu "sosyalizmin" temeli milli economicidir fakat yabancı sermayeye "bankalarımıza paralarınızı yatırın" demekten de geri durmaz(12). Bu sosyalizm anti-kapitalist demagojiden beslenir ama bağrında yetişen "boliburjuvazinin" yükselişinden rahatsız olmaz. Artık boliburgesia (boliburjuvazi) diye tanımlanmaya başlanan "Bolivarcı devrim"le doğan bir burjuva kesimi bile ortaya çıkmıştır(13). Bolivarcı "devrim" anti-Amerikancı damardan beslenmektedir fakat aynı zamanda emperyalist Amerikan şirketlerine de kapılarını sonuna kadar açmıştır. Chavez'in söylemlerindeki bu çelişkileri ortaya sermek şarttır ve buradan ulaşılabilecek sonuç da Chavez'in reformist çizgisinin bu çelişkilerle yaşamaya mecbur olduğu gerçeğidir. Sınıfsal temelli olmayan, ulusal kalkınmacı "21. Yüzyıl Sosyalizmi", proleter bir devrimle alt edilmedikçe bu çelişkilerde boğulmaya mahkûmdur. Ulusalcılık, yurtseverlik, kuyrukçuluk hastalıklarından kurtulamayan, son referandumun sonucu karşısında sevince boğulan Türkiye solunun (TKP, ESP, Halkevleri vs.) incileri de aynı çelişkiler yumağına dolanmıştır. Kendi burjuva siyasetlerine eklemlendikleri gibi Venezuela'nınkine de eklemlenen bu gruplar asıl devrimci görevlerin bir hayli uzağındadırlar. Chavez'in "Bolivarcı devriminin" salt reformist özü, zincirlerinden boşanan bir taban hareketini dizginleyerek işçi sınıfını uysallaştırır. Burjuva devlet aygıtının tepesinde 10 yıldır yer alan Hugo Chavez reformizmi, Venezuela emekçilerini devrim ve sosyalizm perspektifinden uzaklaştırıp "ılımlı-barışçıl-istikrarlı" kapitalizmin "şefkatli ve sevecen" kollarına bırakır. Emperyalist aşamadaki kapitalizmin her daim büyük yıkımlar getirdiğini bilen bir Devrimci Marksistin görevi ise o kollara sarılmak değil, onları kökünden koparmaktır. Troçki'nin bundan yıllar önce dillendirdiği gerçekler hala tüm çıplaklığıyla önümüzde durmaktadır: "Reformizmin bütün fetih ve umutlarının yıkıntılarını üzerindeki kokuşmuş çözülmesinden daha acıklı ve daha iğrenç bir tarihsel manzara yoktur!"(14) Venezuela'nın gelecek 10 yıllık dönemine ilişkin beklentilerin, devrimci bir öncünün yaratılamadığı koşullarda bu söylenenlerden daha da acı olabileceği unutulmamalıdır.

Cihan Esmersoy

Venezuela'da 15 Şubat 2009'da yapılan ve devlet yönetiminde seçimle görev başına gelenlerin sınırsız kez aday olabilmesini sağlayan yasaları içeren referandumun %54 oyla kabul edilmesi, şu anki devlet başkanı Hugo Chavez'in 2012'de dolan görev süresinin ardından tekrar seçilebilmesinin yolunu açtı. 2007 yılında oldukça az bir oy farkıyla reddedilen bu değişiklikler konusunda Hugo Chavez, "devrimin" kesintiye uğramaması için görevine devam etmesi gerektiğinin altını çiziyordu.

- 1- James Petras, "Başkan Chavez ve Referandum", 08 Eylül 2004, www.sendika.org
- 2- <http://www.economist.com/countries/Venezuela/profile.cfm?folder=Profile-FactSheet>
- 3- <http://www.bolsevik.org/1053.htm>
- 4- <http://www.timeturk.com/abdden-venezueladaki-secimlere-destek-53184-haberi.html>
- 5- http://www.ekodialog.com/istatistik/ham_pet.html ve <http://www.porttakal.com/haber-abd-petrolunun-varil-fiyati-yuzde-14-artti-208994.html>
- 6- <http://en.wikipedia.org/wiki/PSUV>
- 7- James Petras, age
- 8- Marksist Bakış, Sayı 6, "Latin Amerika'nın Koşusu, Devlet ve Devrim Bir Kez Daha", s. 4.
- 9- Bill van Auken, "Chavez wins referendum...", 19 Şubat 2009, <http://www.wsws.org/articles/2009/feb2009/vene-f19.shtml>
- 10- <http://www.economist.com/Countries/Venezuela/profile.cfm?folder=Profile-Economic%20Data>
- 11- http://www.plturkce.org/index.php?yazi_id=3321 ve <http://www.haberler.com/medvedev-chavez-le-birlikte-nukleer-savas-gemisini-haberi/>
- 12- <http://haber.sol.org.tr/ekonomi/4880.html>
- 13- Bill van Auken, age
- 14- Lev Troçki, Faşizme Karşı Mücadele, Yazın Yayıncılık, Mayıs 98, s. 160.

A.Ü. Yemekhane İşçilerinin Mücadele Dersleri: Devrimci Öncü ve Uzlaşmacılık

Ankara Üniversitesi yemekhanelerinde, işten atılan işçiler ve Cebeci kampüsündeki bazı kararlı işçilerin katılımıyla Marksist Bakış örgütleyiciliğinde başlayan mücadele süreci, şirkette çalışmaya devam eden işçilerin işten çıkarılmayı da göze alarak katılımıyla etkisini artırdı.

Ankara Üniversitesi yemekhanesinde taşerona bağlı olarak çalışan işçilerin üç ayı aşkın bir süre yürüttükleri mücadelesi, emek mücadelesi yürütenlerin gündemine sıkça taşındı. Ramazan bayramından kısa bir süre önce, eylül ayının sonlarında devrimcilerin etkisinin büyük olduğu bir üniversitede başlayan, yüksek potansiyellere sahip bu direniş, içine kattığı yüzden fazla işçinin ve öğrencilerin ortak mücadelesiyle kazanımlar elde ederek ilerlerken bir aşamadan sonra mücadelenin liderliğini ele geçiren uzlaşmacı çizginin egemenliğinde sürekli mevzi kaybederek yenilgiye mahkûm edilmiştir. Gelişen bu süreci bu noktaya getiren tutum ve çizgilerin muhasebesini yapmak bir zorunluluktur. Yaklaşık bir ay önce 17 Aralık'ta sona erdirilen mücadeleyi değerlendiren ve derslerini çıkaran bir yazı yazmak için taşeron şirkette yapılan anlaşma uyarınca işçilerin kademeli olarak işe alınması ve yeni çalışma şartlarını görmek için bir süre daha beklemenin uygun olacağını düşünmüştük. Düşüncemizde haklı olduğumuzu gördük. Mücadele sürerken ve bitirilme kararı verilirken sözel olarak dile getirdiğimiz

eleştiri, uyarı ve çağrılarımızın ne kadar haklı olduğunu tekrardan kanıtlayan bu süreci de inceleyerek bu yazımızla bu mücadelenin derslerinin gelecek işçi mücadeleleri için taşıyıcısı olacağız.

Mücadelenin Gelişim Seyri

Taşerona bağlı olarak çalışan Ankara Üniversitesi yemekhane işçilerinin mücadele girişimleri yaklaşık bir yıl önce sendikalaşma çabasıyla başlamıştı. Sendikalaşmayı çeşitli nedenlerle başaramayan işçiler mücadelelerinden vazgeçemediler. Muhafif, devrimci öğrencilerle birlikte taşeron Tadal yöneticileriyle Cebeci'de bir toplantı düzenleyerek şirket üzerinden baskı kurmaya çalıştılar. Bütün bu girişimler ve buna ön ayak olanlar patronların gözünden kaçmamış, öğrencilerin olmadığı yaz aylarında bu işçilerin bir kısmına yol vermişti. Ancak şirket bu işten atmalarla yetinmeye niyetli değildi. Şirket, hem akademisyenlerle hem öğrencilerle iyi ilişkiler geliştiren ve bu bağların sağladığı güvenle mücadele etme potansiyellerini içinde barındıran işçileri yavaş yavaş işten çıkarmayı planlıyordu. Okul başladıktan sonra da ilk olarak 6 işçiyi işten çıkardı.

Ancak bu adımın sonuçları patronların beklediklerinden çok farklı oldu. Boykot, grev, işgalle devam eden bir mücadeleyi tetikledi. Bu süreci daha önceki değerlendirmeye yazımızda uzun uzun anlatmıştık, bu nedenle burada detaylı olarak ele almayacağız. Ancak süreci özetlersek...

Öncelikle sürecin gelişimini mücadelenin gelişimi açısından iki döneme ayırmak doğru olacaktır. Az sayıda kararlı işçinin Marksist Bakış bürosuna gelmesiyle başlayan ve hızla büyüyen, diğer işçileri de içine katmasıyla kazanımlarla, gelişerek ilerleyen Marksist Bakış öncülüğündeki süreç mücadelenin ilk dönemini oluşturur. Bu dönem mücadelenin çıkışının ana nedeni olan iş güvenliği konusunda hiçbir somut kazanım elde edilmeden, rektörlüğün sözlerine güvenilerek bitirilmesiyle ne yazık ki kapanmış ve mücadelenin uzlaşmacı çizgilerin egemenliği dolayısıyla gerilediği, kaybettği ikinci dönem başlamıştır. Şimdi bu dönemleri daha ayrıntılı olarak ele alalım.

Mücadelenin İlk Dönemi

İşten atılan işçiler ve Cebeci kampüsündeki bazı kararlı işçilerin katılımıyla Marksist Bakış örgütleyiciliğinde başlayan mücadele süreci, şirkette çalışmaya devam eden işçilerin işten çıkarılmayı da göze alarak katılımıyla etkisini artırdı. Kısa sürede maaşların ödenmesi, Cebecideki boykotun yüzde yüz başarısı gibi somut başarıların etkisiyle mücadeleye uzak duran farklı kampüslerdeki işçiler de katıldı.

Direnişin bu ilk dönemi işçilerin bilinçlerini geliştiren bir mücadele okulu oldu. Bu sürece damgasını vuran neredeyse tamamının daha önce mücadele, örgütlenme deneyimi olmayan işçilerin işten atılan arkadaşlarıyla dayanışmak, çalışma koşullarını iyileştirmek ve iş güvencesi için kararlılıkları artarak mücadeleye katılmaları, sınıf dayanışmasının geliştirilmesi oldu. Bu süreç işçilerin bilinçlerinde kırılmaların yaşandığı dönem oldu. Bu dönem boyunca sürecin başından beri örgütleyicisi olan bizim büromuzda işçilerin sınıf bilinçlerini geliştirmek için sohbetler, işçi filmleri çerçevesinde eğitim amaçlı toplantılar örgütledik. Bu toplantılarda hem kendi mücadelelerinin durumunu, kazanması için yapılması gerekli olanları konuşuyor hem de işçi sınıfı ve patronlar

arasındaki amansız kavgayı ortaya koyarak, meselenin yemekhane direnişinin kazanmasının ötesinde sınıf bilinçli devrimci işçilerin sayısının artmasının ve onların bütün pisliklerin kaynağı olan bu sisteme karşı mücadeleyi örgütlemesi olduğunu anlatıyorduk. İşçilerin bu sohbetlerden, işçi filmlerinden belgesellerden ve hazırladığımız sinevizyonlardan birçok dersler çıkardığını, kendi yaşadıkları deneyimlerle onları özleştirmeye çalıştığını çoğu kez de gördük. Bizim bilinçli çabalarımız dışında da bu ilk süreç boyunca mücadeleciler duruşları da onlara birçok şey öğretti. Örneğin Tandoğan'daki işçiler boykotun örgütlendiği öğlen saatlerinden sonra her gün yapılan değerlendirme toplantıları için toplu olarak hareket ediyor, banliyö trenine toplu biniyor, biletçiye biz direnişteki işçileriz diyor ve Cebeci banliyö istasyonundan Cebeci kampüsünün girişine bizim örgütleyiciliğimizde sloganlı yürüyüşler yapıyordu. Birbirine güven, mücadele inancının yüksek olduğu bu dönemde işçilerinden boykotu örgütlemek için Veterinerlik fakültesine giden işçilerin sivil polislerce gözaltı ile tehdit edilip okula alınmaması üzerine özellikle genç işçilerden ertesi gün toplu halde gidelim çağrısı dahi yapılıyordu. Mücadelenin bu ilk dönemi farklı kılan özellikleri ortaya koyarsak... Bu dönem mücadeleye katılan işçilerin kendi arasında ve devrimci öğrencilerle güven bağlarının hızla geliştiği, işçilerin özgüven kazandığı bir süreç oldu. Mücadele eden işçiler çığ gibi büyüyen pratikten öğreniyorlar ve gerek pratikleriyle gerekse Marksist Bakış bürosunda yaptığımız toplantılarla sınıf bilinçleri geliyordu. Bu dönem boyunca mücadelenin salt bir maaş sorunu olarak ele alınmıyor, esas olarak iş güvencesi elde etmek hedefleniyordu. Öğrenciler ve işçilerin ortak karar alma ve eylemini içeren oldukça özgün ve az rastlanır bir örnek olarak mücadelenin etkisi Türkiye'ye yayıldığını da söylemek gerekir.

Uzlaşmacılığın Egemenliğinde 2. Dönem

Peki ne ve nasıl oldu da mücadelenin birinci dönemi olarak nitelendirdiğimiz işçilerin bilinçlerinin geliştiği direnişçi dönemden uzlaşmaların, gerilemenin hakim olduğu ikinci döneme geçildi? Şunu belirterek başlamak gerekir ikinci dönem gökten zembille inmedi. Birinci dönem boyunca, sendika bürokrati Mahsun Turan bu süreci örmeye başlamıştı. Bizim etkimiz karşısında dar grupçuluk, rekabetçilik ve uzlaşmacılık çerçevesinde kimi sol gruplarda bu konuda Turan'ın en büyük destekçisi olduklar. Mücadelenin ilk döneminde alttan alta işçileri bize karşı konumlandırılmaya çalışıldı. Bu uzlaşmacı eğilim, işçilerin geri bilincine oynanıp korkularını besleyerek boykotun hızla bitirilmesi yönünde büyük çaba gösterdi. Marksist Bakış olarak biz ise uzlaşmacılara karşı boykotun uzun sürebileceği, direngen bir şekilde mücadelemize devam etmemiz gerektiğini sürekli anlattık. Ancak ilk mücadele deneyimlerini yaşayan, parasızlık ve işsiz kalma korkusu içindeki geri bilinçli işçiler üzerinde beslediği korkularla uzlaşmacılar etki kurmayı başardılar. Bu çabaların sonucunda boykot en güçlü döneminde rektörlük tarafından verilen sözlerle bitirilip zafer ilan edildi. Her ne kadar bilinçli işçiler arasında huzursuzluk olsa da neredeyse herkesi kapsayan sanal zafer havası karşısında yapacak bir şey kalmamıştı. Bu durum da uzlaşmacılığın tahrifatının süreci nasıl şekillendirildiğini kanıtlıyordu.

İşçiler verilen sözlere dayanarak tekrar işbaşı yaptılar, ancak rektörlükçe verilen hiçbir söz tutulmadı. Ne yeni sözleşmeye iş güvencesiyle ilgili bir hüküm konuldu ne maaşlar ödendi ne de işçilerin öfkesini üzerinde toplayan müdürler değişti.

Sözlerin tutulmaması üzerine bizim de büyük etkimizle grev kararı alındı. Grev yine çok büyük bir başarıyla gerçekleşti. Ancak, artık karar alma süreçleri farklı işliyordu. Önceki dönemde meclis toplantılarında kararlar işçiler ve öğrencilerin birlikte tartışması sonucunda alınırken artık rektörlükle yapılan görüşmeler, pazarlıklar kapalı kapılar ardında genel işçi kitlesinden ve özellikle de bizden gizlenerek yürütülüyordu. Meclise konu taşındığında ise aslında yaşanan bir ortaoyunundan başka bir şey olmuyordu. Karar zaten sendikacı ve ortakları uzlaşmacı sol gruplar tarafından oluşturulmuş oluyor ve mecliste de bu gruplar ve sendikacının kullandığı birkaç işçi tarafından manipülasyonla göstermelik olarak tartışılıp kabul ediliyordu. Mahsun Turan'ın bu konudaki en büyük destekçisi olan uzlaşmacı sol grupların başında TKP, Marksist Tutum ve DGH geliyordu.

Başarıyla devam eden grev, bu çizginin dayatmasıyla rektörlüğün maaş ödeme sözüne dayanarak bitirildi. Mücadelenin başında temel hedef olan iş güvenliği ve çalışma koşullarına dair ise ortada hiçbir şey yoktu. İşçilerin büyük kısmı grevin devam etmesi yönünde görüş bildirse de bürokratik görüşmelerde rektörlüğe verilen sözler doğrultusunda uzlaşmacı eğilimler ortalığı velveleye vererek grevi bitirme kararını geçirmeyi bildiler. Bu noktada rektörlüğe söz vermesi boyutunda işçilerin çok sevdiği bir aşçıbaşı öne çıkarıldı. Kendisi bu sözün yok sayılarak yola devam edilebileceğini söylese de durum uzlaşmacılarca "aman sözcünüzün lafını çiğnemeyin" bahanesiyle art niyetlice kullanıldı. İşçilerin bir kısmında üzerine oynanan korkular güç kazanıyordu. Bu grevin bitirilmesi, bir an öne maaş almak gibi ekonomik beklentilerin bilincin önüne geçtiği işaretini veren bir dönüm noktasıydı. İş güvenliği için taşeron sistemine karşı verilen kavga artık geride kalmış salt geçmiş maaşların yarım yamalak ödenmesi karşılığında grev bitirilmişti. Marksist Bakış'ın ve ileri işçilerin tüm çabalarına ve toplantılarda verilen tüm kavgalara rağmen bu kararın çıkması engellenemedi.

Bu işçi direnişini sendikal kariyerinde yıldızını parlatma aracı olarak gören sendika bürokrati Mahsun Turan, bu nedenle başlangıçta bir işçi direnişine "önderlik" yapma isteğiyle mücadeleciler bir profil çizmiş,

İşçilerle öğrenciler el eleyken mücadeleyi birlikte başlatmış birlikte örgütlenmişlerken sendika bürokrasisi olayı kendi tekeline almak için daha doğrusu devrimci öğrencilerin, özellikle bizim etkimizi kırmak için işçileri ayırmış, öğrencileri toplantılara almamışlardır. Buna karşı çıkan devrimciler çirkin tavırlarla yaklaşılmıştır. Bir yandan devrimci öğrenciler dışlanırken diğer yandan karar alma mekanizması tamamen bürokratikleştirilmiştir. Ancak sendika bürokrati, uzlaşmacılıkta ortaklaştığı sol gruplarla görüşüp kararlara onları katmaya devam etmiştir. Sadece Marksist Bakış olarak biz süreçten uzak tutulmadık, Marksist Bakış'la paralel görüşleri savunan, büromuza düzenli olarak gelip giden ileri işçiler de dışlanmıştır.

ancak süreç içinde kendi tekeline çıkma potansiyelleri taşıyan bizim örgütlediğimiz mücadeleciler çizgi karşısında uzlaşmacı, bürokrat kimliğini defalarca ispatlamıştır. Sürekli patronla, rektörlükle "diyalog" çağrısı yapan Turan, uzlaşmacı çizgisini egemen kılmak için fiili mücadele savunucuları bizlerin işçilerin içindeki desteği ve etkisini kırmak amacıyla türlü ayak oyunları, iftiralar ve saldırılar örgütlemekten geri durmamıştır. Mahsun Turan bunun için çevresine topladığı birkaç işçiyi kullanmaktan geri kalmadı. Siyasal programları nedeniyle uzlaşmacı reformist siyasal grupların da bu konuda Mahsun Turan ile işbirliği içinde davrandıklarını söylemeden geçmeyelim.

Mahsun Turan mücadele içinde kişisel etkisini sürekli arttırmaya çalışmış, bu yolda da uzlaşmacı eğilimlerden büyük destek almıştır. Bu kesimler, boykotta bile uzlaşmacı tavır almışlar, taşeron sisteminin temel dayanağı olan rektörlükle sürekli dostane ilişkiler içerisinde olmuşlardır. Mücadeleye adeta taşeronlar ve rektörlükle girilen "diyaloglar" yön vermiştir. Oysa devrimciler olarak bizler defalarca aldatıcı sözlerle güvenilmemesi gerektiğini kazanımların fiili meşru güç çerçevesinde mümkün olabileceğini belirtmiş, bu diyalog çabasını mahkum etmiştik.

Bütün bu uzlaşmacılıkları uygulamak için işçileri öğrencilerin etkisinden çıkarma taktiğine gidilmiştir. İşçilerle öğrenciler el eleyen mücadeleyi birlikte başlatmış birlikte örgütlenmişlerken sendika bürokrasisi olayı kendi tekeline almak için daha doğrusu devrimci öğrencilerin, özellikle bizim etkimizi kırmak için işçileri ayırmış, öğrencileri toplantılara almamışlardır. Buna karşı çıkan devrimcilere çirkin tavırlarla yak-

Mücadele süresince üniversite kampüslerindeki eylemlerde ve katılan mitinglerde "Tadal işçisi direnişin simgesi", "Birleşen işçiler yenilmezler", "Zafer direnen emekçinin olacak", "Bütün dünyanın işçileri birleşin" sloganları öne çıkarıldı.

laşmıştır. Bir yandan devrimci öğrenciler dışlanırken diğer yandan karar alma mekanizması tamamen bürokratikleştirilmiştir. Ancak Turan, uzlaşmacılıkta ortaklaştığı sol gruplarla görüşüp kararlara onları katmaya devam etmiştir. Sadece Marksist Bakış olarak biz süreçten uzak tutulmadık, Marksist Bakış'la paralel görüşleri savunan, büromuza düzenli olarak gelip giden ileri işçiler de dışlanmıştır.

Mahsun Turan'ın mücadele sürecinde kendi uzlaşmacı çizgisinin tekeline kurmak önünde engel olarak gördüğü bize karşı ayak oyunları bunlarla da sınırlı değildir. Yaygın bir dedikodu kampanyası örgütlenmiş, sağ görüşlü bir işçiye bizim için "Marksistler" seni takip ettiriyorlar diyecek kadar ileri gitmişlerdir. Mahsun Turan, bize karşı giriştiği mücadelesinde kimi işçileri de kullanmaktan geri kalmamıştır. Bu işçiler aracılığıyla bizimle diyalogu güçlü işçilere ve özellikle de daha direnişçi genç işçilere yönelik "Marksistlerle sizin ne işiniz var?" gibi sorularla kafa karıştırmaya çalışmıştır. Bu çabasının etkisiz olduğu varsayarsak, Mahsun Turan, daha mücadeleciler duran bir kısım genç işçilerle içki masalarında "dostluk" geliştirerek bu işçilerin "kendisini ezip geçmemelerini" sağlama almış, uzlaşmacı çizgisine onları yedeklemiştir.

Yeni Şirket İşten Çıkarmalara Başlıyor-İşgal

Grevin salt maaşların ödeneceği sözleriyle bitirilmesinin ardından kısa bir süre sonra taşeron Tadal iflasını gösterdi. Yapılan yeni ihaleyle taşeron Tam Sofra şirketi yemek çıkarma işini devraldı. Taşeron ve rektörlükle "diyalog"u öne çıkaran uzlaşmacı çizgi, Tadal'ın çekilmesi üzerine yeni gelen Tam Sofra şirketiyle anlaşmak için işçilerden taleplerini yumuşatmasını istemiştir. Ancak Tam Sofra ile yapılan görüşmeler ardından mücadeleciler işi istemediği hemen belli edip işçileri işe almayı reddetti.

Tam Sofra'nın işçileri almamak konusundaki ısrarı karşısında sendika bürokrati Mahsun Turan ve ortak hareket ettiği uzlaşmacı siyasal gruplarla birlikte temel çağrısı yine rektörlükle diyalogla sorunları çözmek olmuştur. Bu kanat tarafından sorunların çözümü olarak sürekli "diyalog" vurgusu öne çıkarılırken Marksist Bakış olarak rektörlüğe güvenilmemesi gerektiğini, sınıf bilincinin bir parçası olarak makama saygının geri bilincin ifadesi olduğunu düzenli olarak belirttik. Bizlerin söylediği aslında sınıf mücadelesi tarihinin defalarca gösterdiği temel kurallardan biri idi. Zaten rektörlüğün sermaye yanlılığı mücadele boyunca defalarca kanıtlandı. Yeni şirket ile anlaşamayan işçiler rektörün emri ile okullara alınmadı. Daha sonra ise rektör Cebeci kampüsüne polisi çağırarak direnen işçi ve öğrencilerin üzerine saldırtmıştır.

Marksist Bakış olarak bizim yoğun baskımız sonucunda okullara sokulmayan, toplu olarak işten çıkarılan işçilerin direnişinin yemekhane işgalleriyle devam etmesi kararı alındı. Ancak işgal gibi radikal bir mücadele aracının bile uzlaşmacı bir hatta sokulması başarılıydı. Biz, yemekhane işgalinin tek başına kalması gerektiğini söyleyip işçilerin yemekhaneyi fiilen işletmesini önerdik. Böylelikle üretenler yemekhane düzeyinde yönetenler de olabileceklerini göstermiş olacaktı. Bunun için bütün alt yapı da hazır. Ucuz yemek isteyen öğrencilerin sorununu da böylelikle mücadeleciler çözmüş olacaktı. Tüm ülkede yankılanacak bu hamle, aynı zamanda taşeron sisteminin gereksizliğini, salt işverene rant aktarımı olduğunu gösterecek bir yandan da rektörlük üzerindeki baskının olağanüstü artmasını sağlayacaktı. Bu çağrılarımız ısrarla kulak ardı edilmeye çalışıldı. Yenilginin hazırlayıcısı sendika bürokrasisi, işi, kendisini deşifre eden, bu yüzden çok çekindiği Marksist Bakış'ın kimi sözcülerini (ne işçi ne de öğrenci olmama bahanesiyle) toplantılara almamaya kadar vardırırmak istedi, ama işçiler mücadelenin en başından beri yanlarında olan bu kişilerin toplantılardan çıkarılmasını söz konusu dahi etmediler. Ne var ki işgalin üretimin

ele alınarak devam etmesi fikrine karşı "gaspa girer" türünden saçmalıklar devreye sokuldu ve tartışmalar bir kez daha hasır altı edildi.

Sendika bürokrati daha önce de sıklıkla yaptığı üzere işçilerin geri bilincine ve korkularına oynayarak, yemek üretimi için gerekli olan malzemelerin bulunduğu depoların kilidini kırıp malzemeleri almanın gaspa gireceği argümanlarını tartışmış ve işçilerin bilincini sürekli geriye taşımıştır. Başlatılan işyeri işgali ise işçilerin üretime başlaması engellenince salt konaklamaya dönüştürülmüştür. Mücadelenin ilk döneminin aksine işgal süresince çok elverişli olan koşullara rağmen işçilere ne bir etkinlik ne de bir eğitim çalışması düzenlenmiştir. İşlerin sınıf mücadelesinin yükseltilmesi için tüm koşullar uygun olduğu halde Marksist Bakış bürosunda yapılanlar dışında hiçbir etkinlik düzenlenmemiştir. Aksine sınıf bilinci, sürekli takip edilen uzlaşmacı çizgi ve korkulara hitap etme nedeniyle düzenli olarak geri götürülmüştür. Dayanışma ve özgüven bağları süreç içerisinde yok edilmiştir.

İsrarla takip edilen pasifist çizginin sonucunda kesin bir hal alan umutsuzluk ve aylarca süren sıkıntı ve parasızlığın etkisiyle işçilerde çözümler başladı. 17 gün süren işgal boyunca yaratılan umutsuzluk ve karamsarlık havasının etkisiyle işçilerin motivasyonu kırılmış ve işçiler arasında güven bunalımı açığa çıkmıştır. Gemisini kurtarana kaptan gözüyle bakılma noktasına geline bu atmosferde zor durumda olan işçilerin bir kısmı direnişten umudu kesip yeni işler bulmaya başlamıştır. İşgale devam edenler arasında da adeta polis müdahalesiyle işgalin bitişi beklenmeye başlanmıştır. Mücadeleyi yöneten sendika bürokrati ve reformist unsurlar da ellerini kollarını bağlamış rektörden ya da işverenden gelecek "güzel haberleri" ya da polis müdahalesiyle bu işin bitmesini beklemeye başlamışlardır. Direnişteki kırılma polis operasyonunda alınanların arasında sadece 8 işçinin olmasından da bellidir. Son gün bile rektör bize şöyle olumlu şeyler söyledi türünden uzlaşmacılıklara devam edilmiş ama aynı gece rektörlük polisi müdahaleye çağırılmıştır.

Yeni Taşeron Şirketle Anlaşma: Direniş Bitiriliyor

Polis operasyonundan sonra bırakın yeniden işgali, kampüslere işçilerin girmesi dahi mümkün olmamıştır. Yeniden mücadele edilmesi ise neredeyse imkansız kabul edilerek işverene avuç açılmıştır. Artık sendika bürokrati ve uzlaşmacı diğer eğilimler araya milletvekili sokma türünden boş inançlara sarılmaktadır. Gerçekten de işçilerde yeniden mücadeleye başlatılacak bir azim yoktu ama bu hiç de şaşırtıcı değildir. Sürekli korkulara oynanan bu süreçte gözaltıların, polis müdahalelerinin olduğu bir ortamda işçilerin bütün bunlara göğüs görmesi elbette ki mümkün olamazdı. Uzlaşmacı eğilimler şimdi de kendi eserleri olan bu nesnel durumun arkasına saklanıyorlardı.

İşverene avuç açılması yeni şirketin acil yetişmiş eleman ihtiyacı nedeniyle mümkün oldu. Ama işverenin kesin otorite sayıldığı bir ortamda yapılan anlaşma işçiler için tam bir kıyıma dönüştü. Kamuoyuna '3 işçi dışında herkes işine alındı denerek' taşeronla yapılan bu geri anlaşma bir "zafer" olarak yutturulmaya çalışılmıştır. Gerçekte durum bambaşkadır. Birincisi, iş kaybı yaşayan işçilerin sayısı şu an itibarı ile 20'e yaklaşmaktadır. Ayrıca, taşeron şirket, aşçı ve aşçı başlarını işe almayı reddetmiştir. Bunun sebebi aşçı ve aşçı başlarının üretimde oynadığı belirleyici roldür. Patron, aşçı ve aşçı başları benim istediğim kişiler olursa iş disiplini onlar üzerinden sağlarım, istemediğim dik başlı personeli onların vasıtasıyla zamanla saf dışı bırakırım hesabındadır. Diğer taraftan taşeron şirket mücadelede sivrilmiş işçileri de özellikle istememiş ve bu işçiler de işsiz kalanlar arasında katılmıştır. Geri kalan işçiler ise en azından patron kendi kadrosunu oluşturan dek mecburiyetten işe alınmıştır.

Bu işçiler dışında, ısrarla takip edilen uzlaşmacı ve pasifist tavırların ve perspektifsizliğin etkisiyle umutsuzluğa kapılan ve mücadelenin son döneminde açlığın ve çaresizliğin sonucunda kendi yoluna gitmek durumunda kalan mücadeleciler çok sayıda işçi, taşeronun belirli bir sayı vermesi üzerine dışarıda bırakılmışlardır. Bir yanda mücadeleye daha başta ihanet eden ya da kırıcı rol oynayan çok sayıda işçi işe alınırken mücadeleyi yönetenlerin yarattığı umutsuzluk ortamında son anda canının derdine düşüp mücadeleyi bırakan işçilerin üzerinin çizilmesi vicdanlarda derin yaralar bırakmıştır. Taşeronun açıkladığı sayının içine girmek için işçiler arasında adeta "insan insanın kurdudur" durumu yaratılmıştır. İşe alınmayan işçilerinin önemli bir kısmının uzlaşmacı çizgiye muhalif yaklaşan ve tüm ayak oyunları karşısında son süreçte küskün kalan işçiler olduğu da hemen göze çarpmaktadır.

Mücadele tüm uzlaşmacılığın sonucunda bir yenilgi anlaşması ile sona erdiği ortaya çıktığında ise sendika bürokrati Mahsun Turan, gerçeğin ortaya çıkması ve kendi reklamcı kariyerizminin yıldızlarının sökülmesinden duyduğu endişe ile mücadelenin sonuçlarının çıkarılmasına karşın bir çeşit sansür çağrısı yapmıştır. Bunun için, çevresinde yedeklediği bir işçiye "kimse bu anlaşmayı bir zafer olmadığını söylemeye kalkmasın yoksa karşısında beni bulur" türünden bir tehdidi bile kıskırtmıştır. Ne dediğinin farkında olmayan bu işçi gerçekte kullanıldığının farkında bile değildir.

Mahsun Turan tam da bu tavra uygun şekilde muhalif bir yapıya telefonla arayıp sözlü saldırıda bulunmuştur, gerekçesi bu yapının internet sitesinde anlaşmanın aslında bir yenilgi olduğuna dair çıkan haberdir.

Biz, yemekhane işgalinin tek başına kalmaması gerektiğini söyleyip işçilerin yemekhaneyi fiilen işletmesini önerdik. Böylelikle üretenler yemekhane düzeyinde yönetenler de olabileceklerini göstermiş olacaktı. Tüm ülkede yankılanacak bu hamle, aynı zamanda taşeron sisteminin gereksizliğini, salt işverene rant aktarımı olduğunu gösterecek bir yandan da rektörlük üzerindeki baskının olağanüstü artmasını sağlayacaktı.

Devrimcilere yönelik saldırısı bununla da kalmamış 22 Aralık gecesinde yapılan dayanışma gecesinde devrimci gruplara saygısızca verip veristirmiştir. Mahsun Turan, devrimci grupları işçileri tanımamakla suçlamış, sendikaları ve sendikal yasaları bilmemekle sonra da kalkıp sloganlarla afaki konuşmalara dalmakla itham etmiştir. Gerçekte durum tam tersidir. A.Ü yemekhane direnişi kendisinin katıldığı ilk direniştir. Başka da bir mücadele deneyimi yoktur Mahsun Turan'ın. Devrimci yapılırsa tüm ülkedeki sayısız işçi direnişinin içinde yer alması ve bunların bilgi birikimini ve deneyimini muhafaza etmiş ve bunları geleceğe aktarmışlardır. Tıpkı şimdi olduğu gibi. Mahsun Turan'ın sendikal kanunlar ve uygulamalar konusundaki bilgisizlik iddiasına gelince asıl kendisinin bu konularda ne kadar bilgisiz (ki kendisi profesyonel sendikacıdır yani kazancını bu işten elde etmektedir) olduğuna mücadeledeki herkes tanık olmuştur.

Bununla da kalmamış, Turan, klasik bir sendika bürokrati tutumuyla işçi sınıfını da küçümsemiştir. "İşçi sadece ekmeğini bilir, markist narkist felan anlamaz" diyebilmiştir. "İşçinin asgari ücret vb için polisle çatışmasını beklemek, o ancak kitaplarda yazar" türünden laflar edebilmiştir.

İşçi sınıfına karşı sendika bürokrasine yakışır şekilde küçümseyici ve kendini beğenmiştir Mahsun Turan. Oysa sınıf mücadeleleri tarihini okuyan herkes görecektir ki sınıf kendi içerisinde nice komünist ve Marksist çıkarmıştır, çıkarmaktadır ve çıkaracaktır. İşçilerin polisle çatışacağını ise tartışmaya ya da örnek göstermeye gerek dahi yoktur. Diğer taraftan Mahsun Turan ve diğer uzlaşmacılar mücadele sırasında sürekli işçilerin korkularına ve tereddütlerine oynamışlar sonra da kalkıp kendi iradesizliklerini işçilerin sırtına yüklemişlerdir.

Dayanışma gecesinde Mahsun Turan'ın hiç utanmadan devrimcilere verip veristirmesine Marksist Bakış dışında bir tepki gelmemesi de sosyalist grupların durumu hakkında birçok şeyi anlatmaktadır.

Çıkarılması Gereken Dersler ve Sonuçlar

Şirketle anlaşılmasının üzerinden bir aydan fazla zaman geçmesine rağmen, alınacağı söylenen işçilerin bir kısmı da daha işe başlatılmamıştır. İşe başlayanların bir kısmı ise ironiye bakın ki kesinlikle çalışmayı reddettikleri askeriyeğe bağlı yemekhanelere gönderilmiştir. Alınacaklar listesindeki işçilerden biri, bir türlü işe başlatılmamaları üzerine müdürle yaptığı görüşmede boykottan söz edince şirketin müdürü bu işi hiçbir şekilde çalıştırmayacağını söylemektedir.

Mücadelenin başını çeken ve ilk günden bu yana büyük fedakârlıklarla mücadeleye omuz veren Cebeci kampüsündeki işçiler ya süreçten koparılmış, ya da dağıtılmıştır. Patronların başından beri dedikleri olmuştur: "Orası dağıtılacak!" İşçilerin hafızalarına canla başla mücadele edenlerin süreçten dışlandığı, işsiz kaldığı kazanmıştır. Bu, gelecek mücadeleleri zedeleyen çok önemli bir durumdur.

Bu işçi mücadelesi koşulların dayatmasıyla bilinçli öncü işçilerin uzun ve sistemli bir hazırlık sürecinin sonucunda gelişen bir süreç olmadı. İşten atılmalar nedeniyle direniş kararını hızla almak, direnişe hızla başlamak gerekti. İşçilerin çok azının bir mücadele deneyimi vardı, hemen hemen tamamının ha-yatındaki ilk eylemliliği idi. Mücadeleye hem bilinç anlamında hem de örgütlülük olarak hazır başlamamışlardı. Mücadele içinde gelişme gösterecekler de birçok açıdan bir direniş deneyimiyle, hele hele bu direniş uzlaşmacı sendikacı ve siyasal grupların çabalarıyla dar kalıplara sıkıştırıldıysa, burjuva toplumun değer yargılarını kırıp sınıf bilinciyle hareket etmelerini beklemek doğru olmayacaktır.

Mücadele deneyiminin yokuşu işçileri uzlaşmacıların manipülasyonları karşısında savunmasız bıraktı. Olayların ilerleyişi karşısında ileri işçiler de ayaklarının altındaki zeminin hızla kaydığını gördüler.

Muhalefetlerini devrimci bir tarzda örgütlemeye henüz hazır değillerdi, öte yandan uzlaşmacılara karşı ancak bu temelde bir karşı koyuş başarıyı getirirdi. Sonuçta onlar da bir kenara konulmaktan kurtulamadılar. Uzlaşmacıların ayak oyunları işçilerin içinden püskürtülemedi. İşçilerin, özellikle daha geri bilinçli işçilerin korkularına seslenilerek onları yönlendirmek çok da zor olmadı.

Marksist Bakış'ın neden mücadelenin liderliğini kaybettiği sorusunun cevabı budur. Mücadele öncesinde bir hazırlık aşaması yaşanmış olsaydı durum elbette ki çok farklı olurdu. İşçiler içindeki radikal unsurlar devrimcileştirilebilir birçok unsur da manipülasyonlara karşı dayanıklı hale getirilebilirdi. Ama böyle bir fırsat hiç olmadı.

Diğer taraftan çok sayıda işçi ile devrimci öncü arasında güçlü bağlar kurulmuş, gelecek mücadelelerin zemini döşenmiştir. Hem işçiler hem de bizler açısından çok önemli deneyimler anlamına gelen bu direnişin dersleri sayesinde devrimci öncü güçlenerek olgunlaşarak işçiler arasındaki etkinliğini her şeye rağmen artırarak yoluna devam etmesini bilmiştir.

İşçiler mücadele deneyiminden yoksun olsalar da, direniş öncesinden bir örgütlülük çerçevesinde gelişme de devrimcilerin büyük oranda belirleyici olduğu bir üniversitede yaşanan mücadele çok farklı şekilde sonuçlanma potansiyellerini içinde taşıyordu. Bütün bu başarısızlığın sorumlusu işçileri ve mücadeleyi sürekli olarak uzlaşmacı, geri bir noktaya hapseden uzlaşmacı çizgidir.

Sendikal bürokrasinin sol geçinenlerinin bile aslında genel misyonu mücadeleleri ekonomik sınırlar çerçevesinde tutmak, sistemle uzlaşmak ve işçileri devrimcilerden ayıştırmaktır. Bu tavır bu direnişe özgü değildir. Biz devrimcilerin misyonu ise bu çizgiyle mücadele etmektir. Uzlaşmacı eğilime karşı mücadele çok daha etkili biçimde sürdüreceğiz.

Bolşevik saflar büyüdükçe kavgaların sayısı artacak, zafere giden yol bizim olacaktır.

Bu mücadele sürecinde çok sayıda işçi ile devrimci öncü arasında güçlü bağlar kurulmuş, gelecek mücadelelerin zemini döşenmiştir. Hem işçiler hem de bizler açısından çok önemli deneyimler anlamına gelen bu direnişin dersleri sayesinde devrimci öncü güçlenerek olgunlaşarak işçiler arasındaki etkinliğini her şeye rağmen artırarak yoluna devam etmesini bilmiştir.

**YAŞASIN
DEVRİMCİ
MARKSİST
GELENEĞİMİZ**

